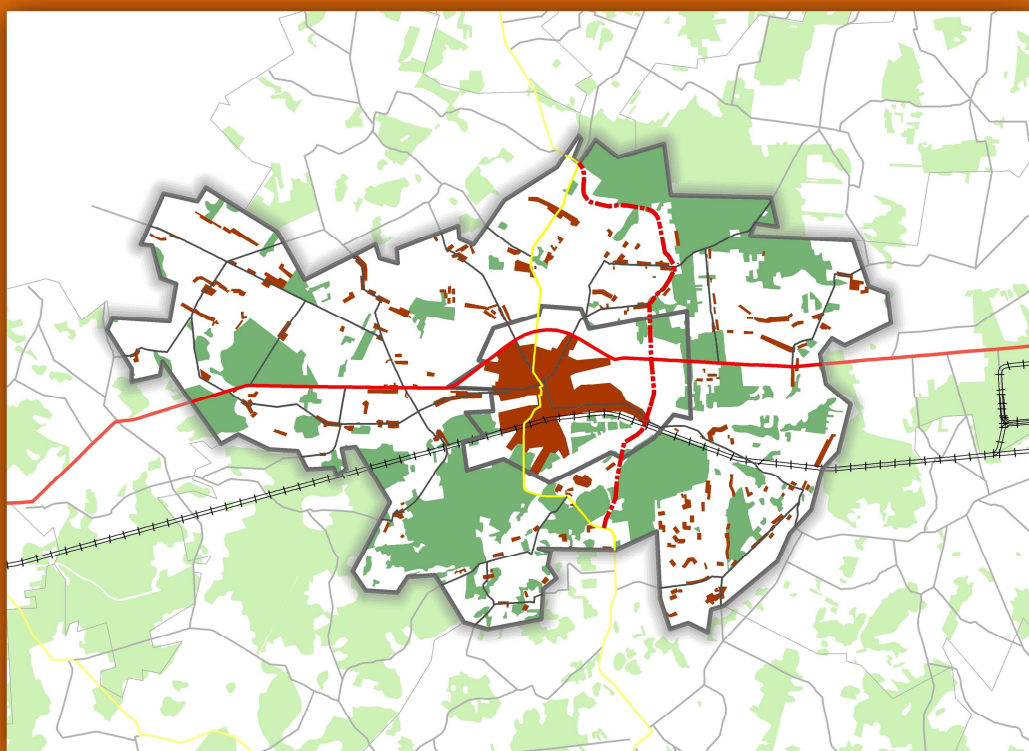

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030 roku)

Spis treści

Wprowadzenie.....	3
1. Część analityczno – diagnostyczna.....	4
1.1. Przesłanki tworzenie strategii rozwoju miejskiego obszaru – aktualizacji strategii rozwoju miasta oraz gminy	4
1.2. Metodologia prac nad strategią	5
1.3. Kontekst dokumentów strategicznych.....	8
1.4. Synteza diagnozy obecnej sytuacji obszaru	9
1.4.1. Ekonomiczne podstawy funkcjonowania obszaru.....	9
1.4.2. Poziom i warunki życia mieszkańców	15
1.4.3. Relacje w sieci osadniczej.....	25
1.5. Ocena obszaru na podstawie badań ankietowych.....	27
1.6. Analiza SWOT	31
2. Część strategiczna.....	33
2.1. Misja i wizja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska 2020.....	33
2.2. Cele strategiczne i operacyjne	34
2.2.1. Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy	38
2.2.2. Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska	41
2.2.3. Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego	44
2.3. Strategiczne Inwestycje Terytorialne miasta Biała Podlaska	46
2.4. Spójność z dokumentami strategicznymi	47
2.4.1. Poziom wspólnotowy	47
2.4.2. Poziom krajowy.....	48
2.4.3. Poziom regionalny.....	49
3. Część wdrożeniowa	54
3.1. Plan operacyjny	54
3.2. Określenie struktury wdrażania i finansowania	68
3.3. System monitorowania i ewaluacji	71
4. Załączniki.....	76
4.1. Aneks statystyczno – diagnostyczny	76
4.2. Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu strategii.....	76
4.3. Opis i wnioski z konsultacji społecznych	76
4.4. Indykatorywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych wraz z planem finansowym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020	76

Wprowadzenie

Niniejsza strategia rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biąta Podlaska jest wynikiem wspólnych ustaleń samorządu miasta Biąta Podlaska i gminy wiejskiej Biąta Podlaska oraz podpisania w dniu 7 sierpnia 2014r. porozumienia o wzajemnej współpracy i opracowaniu dokumentu wyznaczającego kierunki rozwojowe tego obszaru.

Strategia składa się z czterech zasadniczych części (tj. analityczno – diagnostycznej, strategicznej, wdrożeniowej oraz podsumowania) i obejmuje okres do 2020r. (z perspektywą do 2030r.). W części analityczno – diagnostycznej dokonano syntetycznej diagnozy obszaru na podstawie Aneksu statystyczno – diagnostycznego do niniejszego dokumentu określając potencjały i bariery oraz szanse rozwojowe w poszczególnych elementach składających się na funkcję obszaru, tj.: ekonomiczne podstawy funkcjonowania obszaru, poziom i warunki życia oraz relacje w sieci osadniczej. W części strategicznej wyznaczono wizję obszaru oraz misję partnerskich samorządów określając jednocześnie cele strategiczne i operacyjne oraz spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Część wdrożeniowa zawiera plan operacyjny, który zawiera zestawienie kierunków działań, jakie będą podejmowane w ramach przewidzianych celów operacyjnych strategii. Plan określa również rolę samorządu miasta i gminy w realizacji zaplanowanych zadań, jak i możliwe źródła finansowania działań ze środków zewnętrznych. W dalszej części określono struktury wdrażania oraz system monitorowania i ewaluacji.

Opisany w dokumencie Miejski Obszar Funkcjonalny Biąta Podlaska jest spójny z obszarem strategicznej interwencji: miasta subregionalne, wskazanym w Strategii rozwoju województwa lubelskiego na lata 2014 – 2020 (z perspektywą do 2030r.).

1. Część analityczno – diagnostyczna

1.1. Przesłanki tworzenie strategii rozwoju miejskiego obszaru – aktualizacji strategii rozwoju miasta oraz gminy

Przesłanki stworzenia nowego dokumentu strategicznego obszaru funkcjonalnego miasta Biata Podlaska wynikają z nowego okresu programowania do roku 2020. Logika programowania opiera się na powiązaniu oczekiwań europejskich odnośnie koncentracji na celach Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającemu włączeniu społecznemu – Europa 2020 z celami krajowymi wskazanymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka oraz zoperacjonalizowanymi w strategiach zintegrowanych. Najważniejsze wyzwania, przed którymi stoją polskie miasta i ich obszary funkcjonalne zostały również zidentyfikowane w Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Kluczowe wyzwania rozwojowe kraju sformułowane zostały w oparciu o analizę potrzeb rozwojowych i potencjałów terytorialnych. Wyzwania te są punktem odniesienia dla formułowania Krajowej Polityki Miejskiej, a szczególnie jej celów oraz propozycji rozwiązań i instrumentów.

Wśród wyzwań rozwojowych zwraca się uwagę na zbyt małe tempo rozwoju niektórych ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych spowodowane niewystarczającą sprawnością funkcjonowania systemu osadniczego. Wpływ na opisany stan rzeczy ma m.in. niskim poziomem oferty usług publicznych, co w konsekwencji powoduje depopulację, bezrobocie strukturalne oraz niski poziom aktywności gospodarczej i inwestycyjnej. Na nowe podejście strategiczne i planistyczne wpływa również kumulacja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych powiązanych z degradacją techniczną, gospodarczą, społeczną i środowiskową przedkładającą się na pogorszenie jakości życia mieszkańców.

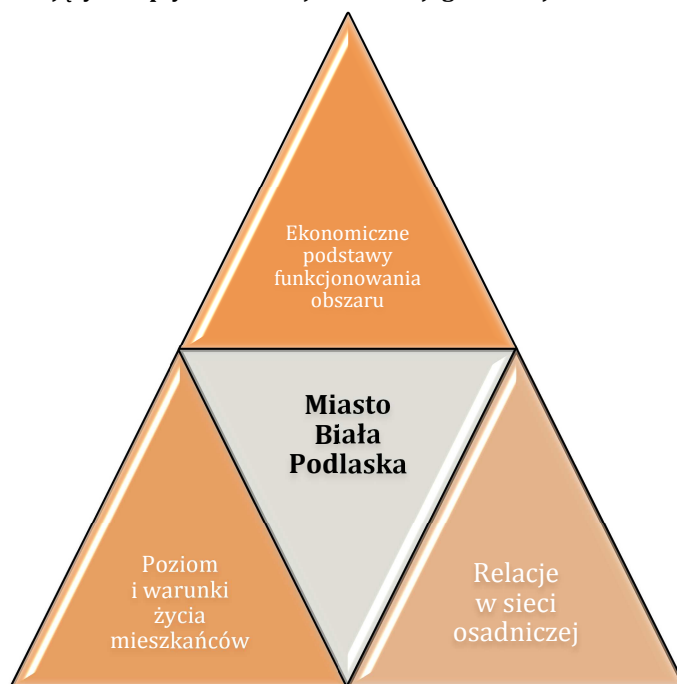
Postulatami, którym muszą sprostać nowoczesne miasta są: optymalizacja zarządzania zasobami wodnymi, ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza z transportu, przemysłu, gospodarstw domowych nie podłączonych do systemu ciepłego przy jednoczesnym zapewnieniu zielonej infrastruktury. Ważny jest również aspekt poprawy efektywności energetycznej poprzez działania związane z kompleksową termomodernizacją budynków oraz instalacji mikroźródeł energii odnawialnych, a także modernizacji obecnie funkcjonujących jednostek wytwarzania energii oraz wdrażanie inteligentnych systemów pomiarowych. Cechą charakterystyczną obszarów miejskich jest wzrost liczby pojazdów i zwiększający się udział transportu drogowego w przemieszczaniu osób i ładunków, rosnące natężenie ruchu i zwiększające się obciążenie infrastruktury transportowej miast. W przypadku Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biata Podlaska wzrost natężenia ruchu wiąże się również z nakładaniem się ruchu tranzytowego na ruch wewnętrzny. Postulaty dotyczące infrastruktury należy wiązać z postulatami dotyczącymi aspektu społecznego: trendami demograficznymi w szczególności prognozami przyrostu naturalnego oraz starzenia się społeczeństwa, włączeniem społecznym skoncentrowanym na bezrobociu, szkolnictwie zawodowym, a także zachodzących procesach suburbanizacji, które wiążą się z infrastrukturą komunikacyjną, wodno-kanalizacyjną, ochrony zdrowia, oświatową.

U podstaw nowej filozofii tworzenia strategii leży m.in. zasada zintegrowanego podejścia terytorialnego, realizowana w szczególności dzięki wspieraniu działań zmierzających do wzmocnienia i wykorzystania wewnętrznych potencjałów danego obszaru.

1.2. Metodologia prac nad strategią

Biała Podlaska jako miasto subregionalne koncentruje funkcje gospodarcze i społeczne. Jest również miejscem dostarczania usług oraz uzupełniania oferty i funkcji miasta Lublina w świadczeniu usług publicznych istotnych dla mieszkańców miasta jak również mieszkańców otaczającego obszaru wiejskiego, a także świadczonych na zewnątrz regionu. Każda z tych funkcji generuje sieć powiązań społecznych, gospodarczych o różnym zasięgu i znaczeniu: subregionalnym, regionalnym, krajowym lub międzynarodowym. Podstawowym założeniem metodycznym zastosowanym przez zespół autorski była identyfikacja wszystkich funkcji jakie pełni miasto Biała Podlaska oraz relacji i powiązań między nim, a otoczeniem ze szczególnym uwzględnieniem gminy wiejskiej Biała Podlaska tworzącej wraz z miastem obszar funkcjonalny. W tym celu przeprowadzono analizę współzależności pomiędzy ekonomicznymi podstawami funkcjonowania miasta a poziomem i warunkami życia jego mieszkańców, i relacjami w sieci osadniczej¹. Takie podejście pozwoliło na określenie profilu Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska.

Ryc. 1. Triada współzależności mającymi wpływ na funkcje miasta i jego rozwój

Źródło: opracowanie własne

Powyższe elementy składające się na funkcje miasta wymagają przeprowadzenia diagnozy, a następnie oceny i określenia celów strategicznych. Diagnozy dokonano w formie syntetycznej oceny określając potencjały i bariery rozwojowe. Wykorzystano analizę

¹ na podstawie: prof. dr hab. B. Domański, dr hab. A. Noworól (kier. zespołu), „Badanie funkcji, potencjału oraz trendów rozwojowych miast w województwie małopolskim, Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Instytut Spraw Publicznych, Kraków 2010

poszczególnych czynników, w tym wskaźniki związane z pomiarem cech struktury przestrzennej, zawarte w Aneksie statystyczno-diagnostycznym stanowiącym załącznik do niniejszej strategii.

Z uwagi na nowe podejście w planowaniu strategicznym, diagnoza sytuacji społeczno – gospodarczej obszaru wymagała w większym, niż dotychczas stopniu uwzględnienia wymiaru terytorialnego, było to możliwe dzięki zawarciu następujących elementów:

- określenie podstawowych cech struktury przestrzennej obszaru,
- określenie różnicowań i specyfiki terytorium,
- analiza potencjałów rozwojowych w ujęciu terytorialnym,
- analiza spójności wewnętrznej,
- analiza profili i rozmieszczenia działalności gospodarczej, które wpływają na zróżnicowanie rozwoju gospodarczego i zagospodarowania przestrzennego,
- przedstawienie wpływu terytorialnego realizowanych dotychczas działań rozwojowych w obszarze objętym strategią.

W pierwszej kolejności autorzy strategii koncentrowali się nad **identyfikacją bazy ekonomicznej miasta** i oceną **rodzajów aktywności gospodarczej** obszaru na potrzeby, której posłużono się teorią bazy ekonomicznej miast. W szczególności przeprowadzono analizę dwóch oddziałujących wzajemnie na siebie elementów tj. działalności gospodarczej, której produkty kierowane są do odbiorców spoza miasta tj. egzogeniczna (zewnątrzna) oraz działalności, której produkty kierowane są do odbiorców z terenu miasta i otoczenia tj. endogeniczna (wewnętrzna). W kontekście rozwoju gospodarczego zwrócono również uwagę na ocenę następujących aspektów:

- trendów demograficznych, kapitału ludzkiego:
 - ocena wielkości i struktury lokalnego rynku pracy,
 - ocena aktywności społecznej;
- podejmowanych działań rozwojowych:
 - oferty inwestycyjne, tereny inwestycyjne,
 - infrastruktura techniczna,
 - atrakcyjność inwestycyjna,
 - wykorzystanie funduszy oraz instrumentów wsparcia przedsiębiorczości;
- działalności innowacyjnej, w tym zaplecze badawczo – rozwojowe uczelni, funkcjonujące instytucje oddziałujące na przedsiębiorczość;
- poziom rozwoju gospodarczego:
 - ilość oraz struktura podmiotów gospodarczych,
 - ilość oraz struktura gospodarstw rolnych,
 - nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach.

W dalszej kolejności ocenie podległy **czynniki demograficzne i społeczne**, które należą do najważniejszych wyznaczników rozwoju społeczno – gospodarczego przedkładają się bowiem bezpośrednio na **poziom i warunki życia oraz świadczą o kapitale ludzkim**. Oceny dokonano w zakresie:

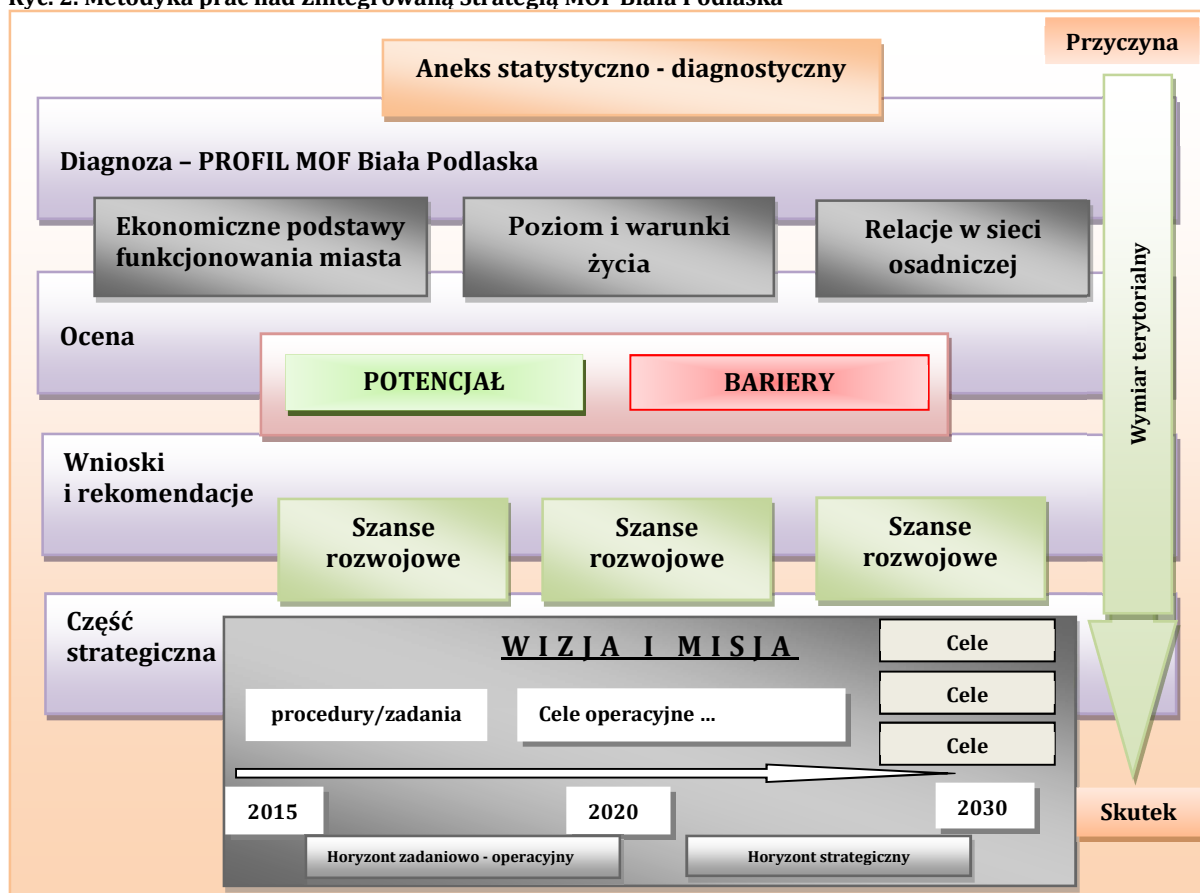
- poziomu i warunków życia:
 - stan demografii,
 - stan środowiska przyrodniczego i kulturowego,
 - stan i jakość infrastruktury mieszkaniowej,
 - zachorowalność mieszkańców,
 - dochody i źródło utrzymania mieszkańców,
 - poziom wykształcenia,

- stan bezrobocia i wykluczenia społecznego,
- stan bezpieczeństwa;
- stanu, jakości i dostępności usług publicznych:
 - infrastruktura techniczna niezbędna do funkcjonowania miasta (sieć wodno – kanalizacyjna, gazowa, energetyczna, komunikacyjna w tym teleinformatyczna),
 - infrastruktura społeczna niezbędna do świadczenia usług publicznych (administracyjna, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, kultury, szkolna i sportowa).

Kończącym elementem oceny uwarunkowań rozwoju i funkcjonowania miasta, była analiza relacji przestrzennych miasta z otoczeniem. Oceny dokonano ze szczególnym uwzględnieniem pełniących przez miasto funkcji egzogenicznych (zewnętrznych), które z jednej strony świadczą o obszarze oddziaływania miasta wokół siebie tworząc tzw. obszar funkcjonalny, z drugiej strony w większym wymiarze przestrzennym świadczą o sile i potencjale rozwojowym miasta. Dokonując oceny koncentrowano się na następujących zagadnieniach:

- dostępność komunikacyjna,
- analiza powiązań funkcjonalnych w tym przepływ osób pomiędzy miastem Biała Podlaska a gminą wiejską Biała Podlaska (praca, oświata, ochrona zdrowia, administracja, usługi),
- proces suburbanizacji.

Ryc. 2. Metodyka prac nad Zintegrowaną Strategią MOF Biała Podlaska

Źródło: opracowanie własne

W oparciu o wyżej zdefiniowaną ocenę potencjałów i barier w tym przeprowadzone badania ankietowe sformułowano wnioski oraz rekomendacje, które obejmą m.in. identyfikację roli miasta Biąta Podlaska i gminy wiejskiej Biąta Podlaska oraz wskazanie interwencji ukierunkowanej na poprawę sytuacji gospodarczej oraz społecznej.

Podczas dalszych prac nad dokumentem, w części strategicznej, uwzględnienie wymiaru terytorialnego oznaczało konieczność wyznaczania celów rozwojowych, określenia zasad koordynacji i współpracy oraz doboru odpowiednich instrumentów w taki sposób, aby wykorzystać specyficzne uwarunkowania i zróżnicowane potencjały rozwojowe zidentyfikowane w części analityczno – diagnostycznej. Dlatego też przy pracach nad strategią, a w szczególności przy definiowaniu wizji i celów strategicznych kierowano się następującymi założeniami:

- wzmocnienie i lepsze wykorzystanie potencjałów obszaru,
- większa koncentracja i specjalizacja, zarówno w wymiarze tematycznym, jak i terytorialnym, przy wykorzystaniu potencjałów, decydujących o przewadze konkurencyjnej obszaru,
- programowanie rozwoju, a nie zaspokajanie bieżących potrzeb.

Zarządzanie strategiczne zostało uwarunkowane horyzontami czasowymi:

- 1) horyzont zadaniowo – operacyjny, do którego należą ustalenia związane z rodzajem zadań, sposobem realizacji i terminem, kosztem i finansowaniem. W tym horyzoncie czasowym dzięki wdrażaniu procedur i realizacji zadań osiągnięte zostaną cele operacyjne;
- 2) horyzont strategiczny – w dłuższej perspektywie do 2030r. pozwoli na osiągnięcie celów strategicznych.

1.3. Kontekst dokumentów strategicznych

Na system zarządzania rozwojem kraju składają się dokumenty strategiczne, w oparciu o które prowadzona jest polityka rozwoju w Polsce:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności - określająca główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej;
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju - SRK 2020 - najważniejszy dokument określający cele strategiczne rozwoju kraju do 2020r., kluczowy dla określenia działań rozwojowych, w tym możliwych do sfinansowania w ramach przyszłej perspektywy finansowej UE na lata 2014-2020;
- 9 zintegrowanych, ponadsektorowych strategii, służących realizacji założonych celów rozwojowych: Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki – Dynamiczna Polska 2020; Strategia rozwoju kapitału ludzkiego, Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku); Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko (BEiŚ); Strategia Sprawne Państwo; Strategia rozwoju kapitału społecznego; Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego; Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP; Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

Długookresową oraz średniookresową strategię rozwoju kraju oraz 9 strategii zintegrowanych łączy spójna hierarchia celów i kierunków interwencji. W strategiach zintegrowanych nastąpiło odejście od wąskiego, sektorowego podejścia na rzecz integracji obszarów oraz przenikania się różnych zjawisk i procesów. Szczególną rolę w systemie pełni Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, która wskazuje zakres terytorialnego wpływu

interwencji realizowanych w ramach poszczególnych polityki publicznych, a więc również w ramach pozostałych strategii zintegrowanych na rozwój kraju. Przedstawia ona kluczowe dla rozwoju regionalnego wyzwania oraz zarysowuje cele rozwojowe w odniesieniu do różnego rodzaju obszarów uwzględniając funkcje przez nie pełnione, występujące potencjały oraz bariery. Dodatkowym elementem wspierającym wymiar terytorialny są również strategie ponadregionalne.

Ramy przestrzenne dla prowadzenia polityki rozwoju w Polsce, w tym realizacji poszczególnych strategii rozwojowych stanowi Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Jest to główny dokument strategiczny kreujący ład przestrzenny w Polsce oraz porządkujący zagadnienia związane z rozwojem, w którym przestrzeń traktowana jest jako płaszczyzna odniesienia dla działań rozwojowych.

Zgodnie z Ramowym Systemem Organizacji Programowania Strategicznego w Województwie Lubelskim funkcjonuje trzyszczeblowy system dokumentów strategicznych². Na najwyższym szczeblu znajduje się Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego. Drugim szczeblem programowania strategicznego jest Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego, natomiast trzecim są programy rozwoju i Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 (RPO WL 2014 – 2020), będące zasadniczym narzędziem realizacji Strategii, ocenianym pod kątem zgodności z celami strategicznymi.

1.4. Synteza diagnozy obecnej sytuacji obszaru

1.4.1. Ekonomiczne podstawy funkcjonowania obszaru

Zgodnie z teorią bazy ekonomicznej miast, system gospodarki miejskiej można podzielić na dwie podstawowe grupy:

- 1) egzogeniczna (zewnętrzna), ludność, która poprzez swoją działalność ukierunkowana jest na zewnątrz miasta (działalność eksportowa np. ludzie pracujący w przemyśle, eksporcie usług). Taka działalność związana jest z funkcjami miastotwórczymi;
- 2) endogeniczna (wewnętrzna), ludność, której działalność ukierunkowana jest do wewnątrz miasta i ta grupa ludzi pełni funkcje uzupełniające, np. usługi dla firm i ludności z terenu miasta.

O potencjale miasta decyduje przede wszystkim sektor egzogeniczny, który poprzez efekty mnożnikowe m.in. wzrost zatrudnienia, potrzeba usług uzupełniających wpływa na wzrost sektora endogenicznego. Założenia teorii bazy ekonomicznej wskazują, iż wysoki potencjał rozwojowy wykazują te miasta, które są zdolne do stworzenia silnej bazy ekonomicznej o wysokich lokalnych efektach mnożnikowych. Jest to podstawa do zdefiniowania funkcji miasta w zależności od tego, który sektor gospodarki tworzy bazę ekonomiczną miasta.

Gospodarcza funkcja miasta Biata Podlaska i obszaru

O potencjale rozwojowym miasta Biata Podlaska decyduje przede wszystkim **sektor handlu ukierunkowany na odbiorcę zewnętrznego** oraz **sektor transportu i gospodarki magazynowej**. W skali MOF Biata Podlaska odnotowano 11% przyrost firm transportowych, z czego na terenie miasta niecałe 2%. Na tle innych sektorów wyróżnia się sektor związany

² Ramowy System Organizacji Programowania Strategicznego w Województwie Lubelskim, UMWL, Zał. Do Uchwały Nr CII/1911/2012 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 marca 2012r.

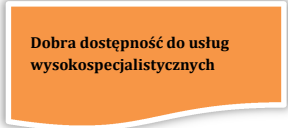
z **działalnością profesjonalną naukową i techniczną** obejmujący badania i analizy związane z jakością żywienia oraz pozostałe badania i analizy techniczne. Zidentyfikowane sektory gospodarki świadczą usługi na zewnątrz, wykorzystują potencjał obszaru i wpływają na różnorodność gospodarczą, są również podstawą do rozwoju przedsiębiorczości z grupy egzogenicznej i endogenicznej.

Działalność przedsiębiorstw z grupy endogenicznej opiera się głównie na funkcji miasta jako ośrodka subregionalnego poprzez świadczenie podstawowych usług dla ludności.

W kontekście ekonomicznych podstaw funkcjonowania miasta ocenie poddano następujące aspekty:

- **struktura lokalnego rynku pracy, trendy demograficzne oraz kapitał ludzki:**
 - według danych GUS na koniec 2012r. pracujący mieszkańcy miasta stanowili 88,4% ogółu pracujących na terenie MOF Biała Podlaska (15 224 osób). Od 2007 roku odnotowano niepokojące zjawisko zmniejszającej się liczby pracujących osób na terenie miasta, natomiast na terenie gminy wiejskiej sytuacja jest odwrotna;
 - do największych pracodawców analizowanego obszaru zaliczane są firmy z następujących sektorów: transportowy i gospodarka magazynowa - Aluteam Sp. z o.o., budowlana - Budomex Sp. z o.o., Vikking KTS Sp. z o.o., odzieżowa - Bialcom Barbara Chwesiuk. Wśród pracodawców instytucjonalnych powyżej 1 000 osób zatrudnia Izba Celna w Białej Podlaskiej oraz Wojewódzki Szpital Specjalistyczny;
 - na terenie MOF Biała Podlaska dominuje bezrobocie strukturalne, którego charakter wynika z niedostosowanych kwalifikacji pracowników do potrzeb gospodarki. W profilu struktury bezrobocia największą liczbę zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym. Kolejne wskaźniki świadczące o niekorzystnej sytuacji obszaru to: największa grupa bezrobotnych wśród osób w przedziale wiekowym 25 – 34 lata (ponad 30%) oraz stosunek liczby osób zarejestrowanych bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym (w 2013 r. był najwyższy i wynosił 10,3%);
 - jeżeli chodzi o trendy demograficzne MOF Biała Podlaska charakteryzuje się dodatnim przyrostem naturalnym (wg stanu na 2013r. w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców wynosi 1,1, dla porównania na terenie województwa lubelskiego przyrost naturalny wyniósł -1,4);
 - istotnym elementem wpływającym na rozwój gospodarczy jest jakość kapitału ludzkiego. O potencjale obszaru w tym zakresie świadczą funkcjonujące wyższe uczelnie oraz aktywność obywateli w organizacjach pozarządowych;
 - Miasto Biała Podlaska posiada duży potencjał ekonomiczny, czego dowodem może być 3 miejsce (po Lublinie i Zamościu) w rankingu miast województwa lubelskiego obejmującego lata 2000 - 2010.
- **atrakcyjność inwestycyjna, podejmowane działania rozwojowe oraz funkcjonujące instytucje oddziałujące na przedsiębiorczość:**
 - w ogólnopolskich rankingach atrakcyjności inwestycyjnej podregion bialski od lat osiąga niekorzystne wskaźniki. Na terenie MOF Biała Podlaska łączna ilość istniejących terenów inwestycyjnych wynosi 336 ha z czego na terenie gminy 110 ha. W najbliższych latach planuje się utworzenie poprzez podział gruntów oraz uzbrojenie i wybudowanie dróg dojazdowych około 14,7 ha na terenie miasta i 73 ha na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska. Na atrakcyjność inwestycyjną negatywnie wpływa brak terenów inwestycyjnych o powierzchni całkowitej

- powyżej 100 ha (wyjątkiem jest „Strefa Lotnisko”). Tereny inwestycyjne cechuje dobra dostępność komunikacyjna (droga krajowa nr 2/E30) i kolejowa (linia nr 2/E20), jednak ich atrakcyjność inwestycyjną ogranicza brak w programie implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku budowy odcinka autostrady A2; ograniczenie stanowi również brak obwodnicy wschodniej w ciągu dróg wojewódzkich 812-811;
- na rozwój gospodarczy obszaru wpływ ma położenie przygraniczne oraz bliskie sąsiedztwo jednego z największych w Polsce i Europie centrów logistycznych tworzone przez zespół terminali w dużej mierze położonych w miejscowości Małaszewicze. Lokalizacja bazy logistycznej oprócz przygranicznego położenia uwarunkowana została układem komunikacyjnym w skład którego wchodzi: paneuropejski korytarz transportowy nr II Berlin – Warszawa – Moskwa w ciągu magistrali linii kolejowej E20, będącej przedłużeniem magistrali Transsyberyjskiej oraz droga krajowa nr 2/E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Rosja) będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN – T. W rozwijającej się światowej gospodarce szczególne znaczenie ma transport i przewozy intermodalne. W przeprowadzonej ocenie przykładem może być działalność jednej z firm w Małaszewiczach, która odbiera towary od klientów w Japonii dowozi do jednego z portów w: Tokio, Nagoja, Osaka lub Hahata, następnie kontenerowcami dostarcza do Szanghaju, skąd przeładowane zostają na pociągi i przewożone są do terminala intermodalnego w Małaszewiczach. Z Małaszewicz towary są dostarczane koleją lub drogami do dowolnej lokalizacji w Europie;
 - szlaki handlowe³, które prowadzą przez obszar MOF Biała Podlaska to następujące trasy kolejowe z kursującymi pociągami intermodalnymi raz w tygodniu:
 - Wschodnie Chiny-Europa, z hubu logistycznego zachodnim korytarzem kolejowym w Chinach, przez Kazachstan, Rosję i Białoruś,
 - Japonia, z Szanghaju do Europy, prowadzi przez Chengdu (ważne centrum przemysłu motoryzacyjnego) i północno-zachodni korytarz kolejowy w Chinach, koleją transsyberyjską w Rosji i dalej przez Białoruś;
 - obszar cechuje dobra dostępność do usług wysokospecjalistycznych (PSW w Białej Podlaskiej, Centrum Badań nad Innowacjami w zakresie zdrowia, technologii informatycznych oraz źródeł energii odnawialne, Regionalne Centrum Badań środowiska rolnictwa i technologii innowacyjnych EKO-AGRO-TECH oraz AWF w Białej Podlaskiej – Regionalny Ośrodek Badań i Rozwoju). Również pod względem obsługi inwestora miasto jest dobrze przygotowane m.in. utworzono Lokalny System Informacji i Kooperacji Gospodarczej dla miasta Biała Podlaska (na terenie gminy brak jest takiego systemu). Pod względem instytucjonalnym oprócz instytucji otoczenia biznesu (5 podmiotów) wpływ na profil gospodarczy obszaru ma lokalizacja urzędów administracji publicznej związanych z obsługą ruchu granicznego, w tym główna siedziba Izby Celnej;
 - na tle regionu miasto Biała Podlaska korzystnie wypada w zakresie ilości firm działających w branży informatyki i automatyki, jest na trzeciej pozycji po Lublinie;

Dobra dostępność do usług
wysokospecjalistycznych

³ W obu przypadkach trasy kończą się w Małaszewiczach

- obszar wykazuje również potencjał w zakresie turystyki. W 2013r. pod względem liczby osób korzystających z noclegów miasto Biała Podlaska znajdowało się na piątej pozycji w regionie. Atrakcyjność i konkurencyjność turystyczna powinna być oparta o: (1) sieciowy liniowy, transgraniczny produkt turystyczny (2) specjalizację turystyczną wyróżniającą obszar w skali regionu i kraju bazującą na potencjale obszaru w zakresie sportu, aktywnego wypoczynku i rekreacji;
- wśród prowadzonych działań rozwojowych obszar wyróżnia aktywność przedsiębiorców w zakresie pozyskanych środków finansowych na zakładanie i rozwój firm. Z przeprowadzonego *benchmarkingu* miast konkurencyjnych wynika, iż miasto Biała Podlaska pod tym względem wyprzedziło Zamość i Chełm. Dobrym prognozykiem jest to, iż wśród przedsiębiorców z terenu MOF Biała Podlaska najwięcej umów o dofinansowanie inwestycji podpisały mikroprzedsiębiorstwa (43 umowy w ramach RPO WL), natomiast małe i średnie podpisały o połowę mniej (łącznie 22 umowy). Działalność rozwojowa przedsiębiorców związana jest również z dofinansowaniem inwestycji w ramach krajowego programu PO Innowacyjna Gospodarka, którego wsparcie finansowe dotyczyło: nowej technologii produkcji okien PCV, nowej usługi kurierskiej, planu promocji firmy z branży budowlanej – stolarka drzwiowa, optymalizacji wymiany informacji między systemami informatycznymi firmy transportowej oraz wdrożenia innowacyjnych systemów B2B w firmie handlowej i spedycyjno-logistyczno-transportowej.
- **zaplecze badawczo – rozwojowe, działalność innowacyjna:**

obszar MOF Biała Podlaska dysponuje nowoczesnym zapleczem naukowo – badawczym, które funkcjonuje przy Państwowej Szkole Wyższej w Białej Podlaskiej oraz przy Akademii Wychowania Fizycznego, Zamiejscowego Wydziału AWF w Białej Podlaskiej. Infrastruktura badawczo – naukowa Państwowej Szkoły Zawodowej funkcjonuje w ramach: Centrum Badań nad Innowacjami oraz Regionalnego Centrum Badań środowiska rolnictwa i technologii innowacyjnych „EKO-AGRO-TECH”, stwarza możliwość współpracy z sektorem: **medycznym, energetycznym (w tym odnawialne źródła energii), drogowym, kolejowym, lotniczym, branżą budowlaną, a także z sektorem turystycznym, przetwórstwa spożywczego i branżą hodowlaną.** Natomiast infrastruktura badawcza i innowacyjna Zamiejscowego Wydziału AWF funkcjonująca w ramach Regionalnego Ośrodka Badań i Rozwoju (13 laboratoriów badawczych) stwarza możliwości do wykorzystania na rzecz gospodarki w strategicznych dziedzinach badawczych: **biochemia, biomechanika, fizjologia, kinezylogia, elektromiografia, kosmetyka, diagnostyka molekularna, technologia rehabilitacji, narządu ruchu, diagnostyka postaw ciała, psychomotoryka;**
- dodatkową możliwość współpracy i rozwoju gospodarczego obszaru stwarza otwarte w ramach ośrodka badań: Centrum Upowszechniania Wyników Badań i Obsługi Przedsiębiorców oraz Centrum Udostępniania Informacji Naukowej. Infrastruktura badawczo – rozwojowa, którą dysponuje obszar jest podstawą do zwiększenia atrakcyjności inwestycyjnej dla działalności przemysłowej oraz zaawansowanej technologicznie, w szczególności do rozwoju firm z branży **medycznej, farmaceutycznej, fizjoterapeutycznej, kosmetycznej, informatyczno-psychologicznej.**
- **poziom rozwoju gospodarczego:**

- wg sekcji PKD 2007 na terenie MOF Biała Podlaska w 2013r. zarejestrowanych było 6 373 podmiotów prywatnych z czego 83% na terenie miasta. Pod względem wzrostu liczby podmiotów w latach 2009 – 2013 większą dynamikę odnotowuje gmina wiejska Biała Podlaska (23%) niż miasto (9%). Wg przeprowadzonego *benchmarkingu* miast konkurencyjnych pod względem wskaźnika przedsiębiorczości miasto Biała Podlaska osiąga średni wynik wyprzedzając Chełm i od 2011r. Przemysł;
- obszar MOF Biała Podlaska bardzo niekorzystnie wypada pod względem wskaźnika nakłady inwestycyjne i wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach, wskaźnik ten świadczy o kondycji przedsiębiorstw i ich potencjale rozwojowym. Wg stanu na koniec 2012r. nakłady inwestycyjne przedsiębiorców z terenu miasta Biała Podlaska stanowią 60% średniej krajowej i plasują na przedostatniej pozycji przed Przemysłem, a poniżej takich ośrodków jak: Zamość, Suwałki, Chełm. Konsekwencją jest mała wartość środków trwałych, która dla miasta Biała Podlaska w 2012r. wynosiła 25 860 zł, podczas gdy średnia krajowa wynosiła 40020 zł, więcej natomiast niż średnia wojewódzka 21 409 zł;
- w strukturze podmiotów pozytywnym zjawiskiem w ostatnich 7 latach jest wzrost ilości spółek prawa handlowego (o 49%) oraz spółek z udziałem kapitału zagranicznego (o 76%). Świadczy to o rosnącym potencjale gospodarczym zarówno przedsiębiorstw jak i obszaru. Natomiast w podziale ze względu na wielkość przedsiębiorstwa wg stanu na koniec 2013 r. mikro przedsiębiorstwa stanowiły aż 95%. W ostatnich latach niepokojące jest zjawisko spadającej liczby małych i średnich podmiotów;
- na rozwój gospodarczy obszaru wpływ ma również sektor rolniczy. Wg stanu na koniec 2010r. na terenie MOF Biała Podlaska istniało 3738 gospodarstw rolnych. Pod względem wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej obszar zaliczany jest jako średnio-słaby uzyskując 56,5 pkt (średnia dla województwa 74,1 pkt, kraj 66,6 pkt)⁴. W strukturze wielkości gospodarstw dominują małe gospodarstwa do 5 ha, gospodarstw powyżej 15 ha jest około 6% wśród, których wielkoobszarowe powyżej 50 ha użytków rolnych jest 12, co stanowi zaledwie 0,3% wszystkich gospodarstw (dane: 2011r. region – 1,1%, kraj – 2,8%). Z uwagi na słabą jakość gleb przeważają grunty pod zasiewami oraz łąki trwałe. Przedkłada się to na chów i hodowlę zwierząt. Potencjałem obszaru w tym zakresie jest chów i hodowla zwierząt powyżej 10 DJP⁵ wg następujących rodzajów i ilości:
 - 10 gospodarstw rolnych zajmujących się chowem i hodowlą bydła,
 - 10 gospodarstw rolnych zajmujących się chowem i hodowlą trzody chlewnej,
 - 2 gospodarstwa rolne zajmujące się chowem i hodowlą drobiu tj. indyki i brojlery oraz 1 gospodarstwo zajmujące chowem i hodowlą danieli;
- wykazana w powyższym punkcie ilość i struktura gospodarstw rolnych oraz zlokalizowane na terenie obszaru zakłady przemysłu rolno-spożywczego (mleczarnia, produkcja pasz, przetwórstwo mięsne), a także nadwyżki siana stwarzają możliwości pozyskania energii ze źródeł odnawialnych. Wykorzystanie

Działalność profesjonalna
naukowa i techniczna
484 podmioty

Sekcja handel hurtowy
i detaliczny:
1688 podmiotów

⁴ Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

⁵ DJP – duża jednostka przeliczeniowa inwentarza – umowna jednostka liczebności zwierząt hodowlanych w gospodarstwie, według polskich norm odpowiadająca jednej krowie o masie 500 kg

biomasy będącej produktem ubocznym rolnictwa oraz pozostałości przemysłu rolno-spożywczego pozwoliłyby na zachowanie podstawowej funkcji rolnictwa, którą jest produkcja żywności i jednocześnie wytwarzanie energii odnawialnej;

- o opisany potencjał obszaru stwarza możliwość powstania dodatkowej, obok **handlu, transportu i turystyki oraz działalności profesjonalnej naukowej i technicznej** funkcji rozwojowej, z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, w tym przede wszystkim ochrony środowiska, w szczególności poprzez ograniczenie emisji zanieczyszczeń. Oferowany przez obszar zasób energetyczny oparty na biomacie po przetworzeniu wykorzystany byłby do produkcji energii pierwotnej. W przypadku biogazowi wytworzona energia elektryczna mogłaby zostać spożytkowana na potrzeby gospodarstw, nadwyżka natomiast sprzedawana do lokalnego operatora dystrybucyjnego. Ciepło odpadowe może znaleźć zastosowanie w ogrzewaniu budynków użyteczności publicznej oraz pozostałych obiektów i budynków mieszkalnych. Inne możliwe rozwiązania to jako alternatywne paliwo dla pojazdów rolniczych, pojazdów ciężarowych i osobowych. Jest to także sposób na aktywizację lokalnej społeczności m.in. poprzez utworzenie **spółdzielni energetycznej**. Dodatkowe możliwości pozyskania energii ze źródeł odnawialnych stwarza potencjał obszaru w zakresie promieniowania słonecznego. MOF Biała Podlaska położony jest w obszarze o najkorzystniejszych warunkach do rozwoju energetyki słonecznej oraz o wysokim rocznym promieniowaniu całkowitym powyżej 3800 MJ/m². Energia promieniowania słonecznego może być wykorzystywana w dwojaki sposób: do ogrzewania wody lub innej cieczy z zastosowaniem kolektorów słonecznych i do przetwarzania jej na energię elektryczną w ogniwach fotowoltaicznych.

Potencjał	Bariery
<ul style="list-style-type: none"> • kształtujące się specjalizacje obszaru związane z handlem, transportem i gospodarką magazynową oraz działalnością profesjonalną naukową i techniczną, • funkcjonujące firmy z branży transportowo – logistycznej również świadczące usługi dla transportu w tym zabudowa naczep do przewozu różnych produktów, techniki kontenerowe itp., • położenie przygraniczne oraz bliskie sąsiedztwo jednego z największych w Polsce i Europie centrów logistycznych tworzonych przez zespół terminali, • możliwość wykorzystania terenów inwestycyjnych po byłym lotnisku na funkcje lotniska cargo, regionalne centrum handlu i inne, • układ komunikacyjny: paneuropejski korytarz transportowy nr II Berlin – Warszawa – Moskwa – przedłużenie magistrali transyberyjskiej (Chiny, Japonia); droga krajowa będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN-T, • lokalizacja urzędów związanych z obsługą ruchu granicznego (Izba Celna), • nowoczesne zaplecze naukowo – badawcze funkcjonujące przy Państwowej Szkole Wyższej w Białej Podlaskiej i Zamiejscowym Wydziale AWF w Białej Podlaskiej, • potencjał obszaru do produkcji energii ze źródeł odnawialnych. 	<ul style="list-style-type: none"> • zbyt słabo rozwinięta infrastruktura transportowa, w tym brak w planach do 2020 r. budowy autostrady A2, • niewykorzystany teren byłego lotniska, • mała ilość terenów inwestycyjnych, szczególnie o powierzchni powyżej 50 ha, • brak specjalnej strefy ekonomicznej, • zbyt mała koncentracja działań ukierunkowanych na specjalizacji obszaru (wspólne działania miasta, gminy oraz wyższej uczelni), • niekorzystny wskaźnik nakłady inwestycyjne i wartości środków trwałych w przedsiębiorstwach, • zbyt mała ilość grup producentów rolnych.
Szanse rozwojowe	
<p>Szans rozwojowych należy upatrywać w koncentracji działań samorządów tworzących MOF Biała Podlaska ukierunkowanych na rozwój i wykorzystanie specjalizacji gospodarczych obszaru. Wykorzystanie wewnętrznego potencjału i czytelna specjalizacja w usługach transportowych, logistycznych, gospodarce magazynowej, działalności naukowej i technicznej zwiększy rozpoznawalność obszaru oraz wpłynie na jego konkurencyjność. Szansą rozwojową obszaru jest kreowanie oraz tworzenie przez samorząd możliwości do rozwoju transportu intermodalnego – powiązanie transportu kolejowego, drogowego oraz lotniczego oraz utworzenie terenów inwestycyjnych z przeznaczeniem na przetwórstwo przemysłowe i usługi (na bazie</p>	

byłego lotniska). Zgodnie z opracowaniem pn. „Analiza koncepcji zagospodarowania i wykorzystania byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej w celu wzmocnienia oferty inwestycyjnej Makroregionu Polski Wschodniej”⁶, teren byłego lotniska może być wykorzystany m.in. do realizacji projektów w zakresie:

- Stacja obsługi hangarowej dużych samolotów,
- Recykling dużych samolotów (Szacuje się, że do 2020 roku na terenie samej UE wycofanych z eksploatacji zostanie ponad 6000 samolotów).
- Centrum Handlu Hurtowego.

Niezbędnym elementem dalszego rozwoju kluczowych sektorów są odpowiednio wykształcone kadry. Elementem wpływającym na rozwój obszaru jest zaplecze badawczo – rozwojowe:

- Państwowej Szkoły Wyższej w Białej Podlaskiej:
 - Centrum Badań nad Innowacjami w zakresie zdrowia, technologii informatycznych oraz źródeł energii odnawialnej,
 - Regionalne Centrum Badań Środowiska rolnictwa i technologii innowacyjnych „EKO-AGRO-TECH”

Oferta naukowo – badawcza kierowana jest do następujących sektorów: medyczny, energetyczny (w tym odnawialne źródła energii), drogowy, kolejowy, lotniczy, branży budowlanej, sektor turystyczny, przetwórstwa spożywczego i branży hodowlanej.

- Zamiejscowy Wydział AWF w Białej Podlaskiej:
 - Regionalny Ośrodek Badań i Rozwoju wraz z Centrum Upowszechniania Wyników Badań i Obsługi Przedsiębiorców,
 - Centrum Udostępniania Informacji Naukowej,

Zaplecze naukowo – badawcze może być wykorzystane zarówno przez istniejące przedsiębiorstwa oraz wpłynąć na przyciągnięcie kolejnych inwestorów szczególnie w nowoczesnych branżach z zastosowaniem informatyki i automatyki m.in.: medycznej, farmaceutycznej, fizjoterapeutycznej i kosmetycznej.

Dodatkową gałęzią rozwojową może być wykorzystanie potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii. Inną wspomagającą gałęzią gospodarczą jest turystyka transgraniczna oraz rekreacyjna – aktywna.

Bliskość granicy oraz infrastruktura transportowo – logistyczna stwarza możliwości do wykorzystania potencjału gospodarstw rolnych w zakresie przetwórstwa rolno – spożywczego.

1.4.2. Poziom i warunki życia mieszkańców

Na poziom i warunki życia mieszkańców składają się przede wszystkim lokalny rynek pracy, dostęp do oświaty i infrastruktury sportowej, a także opieka zdrowotna, pomoc społeczna, warunki mieszkaniowe oraz jakość rządzenia na danym terenie. Ocenie podległy następujące aspekty:

- **stan demografii:**
 - wskaźnikiem wyróżniającym obszar na tle województwa lubelskiego jest **dodatni przyrost naturalny**. Wg danych GUS w 2013 r. MOF Biała Podlaska zamieszkiwało 71 442 osoby, w porównaniu do 2007 r. liczba ta wzrosła o 1080 osób, przy czym wzrost zauważalny jest na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska. Związane jest to z postępującym zjawiskiem suburbanizacji, co pociąga za sobą konieczność rozbudowy infrastruktury celem zapewnienia odpowiedniego poziomu i warunków życia;
 - z przeprowadzonego benchmarkingu miast konkurencyjnych dotyczącego porównania potencjału demograficznego poprzez przyrost naturalny na 1000 ludności, miasto Biała Podlaska osiąga **najlepszy wynik spośród analizowanych miast subregionalnych** Polski Wschodniej. Podobnie wypada pod względem wskaźnika saldo migracji ustępując miejsca jedynie Suwałkom;
 - analiza zmian struktury ludności Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego potwierdza tendencje ogólnokrajowe i wskazuje na **postępujący proces starzenia się społeczeństwa**. Proces jest uwarunkowany dwoma zjawiskami: wydłużenie się trwania życia oraz niskim poziomem dzietności. Taka sytuacja w przyszłości

Bardzo dobry wynik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców: 1.1
Województwo lubelskie: -1,4

⁶ Analiza koncepcji zagospodarowania i wykorzystania byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej w celu wzmocnienia oferty inwestycyjnej Makroregionu Polski Wschodniej, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2013r.

wpłyne na zmniejszenie się podaży siły roboczej na rynku pracy oraz utrudnienia w systemie zabezpieczenia społecznego;

- przy planowaniu rozwoju obszaru oprócz analizowanych powyżej elementów należy wziąć pod uwagę **prognozy demograficzne**.

W 2035 r. obszar miejski będzie zamieszkiwało o 2680 osób mniej (ok. 12 %), natomiast obszar wiejski o 8911 osób mniej (10 %)

▪ **stan środowiska przyrodniczego i kulturowego:**

- obszary chronione znajdujące się wyłącznie na terenie gminy i zajmują powierzchnię 45,6 ha. Brak jest obszarów Natura 2000;
- obszar wyróżnia rzeka Krzna będąca lewostronnym dopływem Bugu (o długości 31,5 km na terenie MOF-u, przy czym długość odcinka miejskiego rzeki wynosi 9,75 km). Rzeka dzieli miasto na dwie odmienne krajobrazowo części. **Dolina rzeki Krzny wymaga przeprowadzenia kompleksowej rewitalizacji;**
- Program Przywracania Rzeki Miastu opiera się na aktywizacji środowisk lokalnych: przedsiębiorców, szkół oraz obu działających w mieście uczelni wyższych, a także organizacji pozarządowych, grup zainteresowań, pasjonatów, popularyzatorów sportu itd. Program stanowi również trzon budowy nowego wizerunku i marki Białej Podlaskiej – miasta konkurującego z innymi ośrodkami miejskimi jakością życia (kulturą dobrego życia);
- w wyniku pomiarów przeprowadzonych w roku 2011, w stacji Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska przy ul. Orzechowej stwierdzono przekroczenie stężeń pyłu zawieszonego PM10, tym samym obszar ten został sklasyfikowany do klasy C- strefa o ponadnormatywnej liczbie przekroczeń stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego;
- wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „środowisko” miasto Biała Podlaska zajęła bardzo wysoką 2 pozycję otrzymując **99,9 pkt;**
- w zakresie dostępności do dóbr kultury pozytywnym zjawiskiem jest **zwiększająca się liczba czytelników** w ciągu roku oraz **wzrost ilości wypożyczonych książek** na zewnątrz. W 2013r. w porównaniu z 2012r. o 7 139 osób **mniej osób skorzystało z usług kina** (76 696 osób). Wśród instytucji kultury na wyróżnienie zasługuje Muzeum Południowego Podlasia oraz jego Oddział Martylogiczno – Historyczny. Zbiór 1400 ikon rosyjskich XVII-XIX wieku jest **jednym z największych kolekcji w Polsce**. Bogactwo posiadanych zbiorów oraz przeprowadzane cykliczne lekcje i konkursy wpływają na liczbę zwiedzających. W 2013 r. liczba osób zwiedzających wyniosła 21 689 (o 14 867 więcej w porównaniu do roku poprzedniego). Ponadto od 2013r. muzeum wzięło udział w projekcie „Międzynarodowy szlak książąt Radziwiłłów” (projekt międzynarodowy realizowany na terenie Polski, Litwy i Białorusi).

Opracowany przez UM Biała Podlaska Program Przywracania Rzeki Miastu w latach 2015 - 2020 w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych

W kategorii „środowisko” Biała Podlaska zajmuje 2 pozycję w ogólnopolskim rankingu powiatów grodzkich

▪ **stan i jakość infrastruktury mieszkaniowej:**

- analiza dla MOF Biała Podlaska wskaźnika liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w latach 2007 – 2012 dostarcza informacji o **niskiej dynamice przyrostu budownictwa mieszkalnego;**

- jakość infrastruktury mieszkaniowej na terenie miasta jest większa niż na terenie gminy wiejskiej Biąta Podlaska. Świadczy o tym większy odsetek mieszkań wyposażonych w podstawowe instalacje, tj.: wodociąg, łazienkę, centralne ogrzewanie. Z przeprowadzonej analizy w latach 2007 - 2012 wynika, iż pomiędzy obszarem miejskim, a wiejskim największe dysproporcje są w zakresie wyposażenia w łazienkę i centralne ogrzewanie. Od 2007 r. na terenie wiejskim największa dynamika jest odnotowywana w zakresie doposażanie mieszkań w łazienkę i instalację wodociągową;
- wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „warunki mieszkaniowe” miasto Biąta Podlaska zajęło **12 pozycję** uzyskując 54 pkt na 100 możliwych (podobnie jak Toruń, Jaworzno, Jastrzębie Zdrój), dla porównania inne miasta zajęły: Lublin – 47 miejsce, Siedlce – 60, Białystok – 56;
- na poprawę warunków mieszkaniowych miały wpływ działania prowadzone przez Miasto Biąta Podlaska, spółdzielnie mieszkaniowe oraz wspólnoty mieszkaniowe, a także podmioty indywidualne. Przeprowadzono m.in. termomodernizację w prawie 70. wielorodzinnych obiektach mieszkalnych. Istnieje potrzeba kontynuacji działań z zakresu poprawy efektywności energetycznej w oparciu o dokładną inwentaryzację i określony kompleksowy plan operacyjny w ramach lokalnego planu gospodarki niskoemisyjnej.
- **zachorowalność mieszkańców:**
 - analiza zachorowalności mieszkańców na wybrane choroby w 2011 roku wskazuje, iż obszar cechuje **małą zachorowalność na gruźlicę** względem powiatów z terenu województwa lubelskiego. Jeżeli chodzi o inne choroby zachorowalność jest na średnim poziomie tj.: cukrzyca (39 – 55 na 10 tys. mieszkańców, w odniesieniu do największej zachorowalności 66 – 107 na 10 tys. mieszkańców), nowotwór (21 – 30 na 10 tys. mieszkańców, w odniesieniu do największej zachorowalności 41-67 na 10 tys. mieszkańców), zawał serca (9 – 15 na 10 tys. mieszkańców, w odniesieniu do największej zachorowalności 31 – 74 na 10 tys. mieszkańców). Istnieje potrzeba zwiększenia działań profilaktycznych oraz dostępności do lekarza specjalisty.
- **dochody i źródła utrzymania mieszkańców:**
 - niski poziom miesięcznego wynagrodzenia brutto, które w 2013r. stanowiło 89,3% w relacji do średniej krajowej;
- **poziom wykształcenia:**
 - ważnym wskaźnikiem związanym z poziomem wykształcenia jest zdawalność egzaminów maturalnych. Z przeprowadzonego benchmarkingu miast konkurencyjnych miasto Biąta Podlaska osiąga średni wynik (72% zdawalności) zajmując trzecie miejsce po Puławach (73% zdawalności) i Suwałkach (76% zdawalności), gorzej wypada Chełm (67% zdawalności) i Zamość (70% zdawalności).
 - wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „edukacja” miasto Biąta Podlaska **zajmuje 9. miejsce w skali kraju** uzyskując 68,6 pkt, potwierdza się gorsza pozycja Chełma i Zamościa;
 - poziom wykształcenia mieszkańców rośnie, czego odzwierciedleniem jest zwiększający się odsetek osób z wykształceniem wyższym i malejący udział osób z wykształceniem podstawowym. Jest to możliwe dzięki lepszej dostępności dzieci

Dobra poziom edukacji na terenie miasta Biąta Podlaska

i młodzieży do coraz wyższej jakości kształcenia, a także coraz lepszemu wyposażeniu szkół w pomoce i sprzęt komputerowy. Wg NSP 2011 na terenie Miasta Biała Podlaska największy odsetek stanowiły osoby z wykształceniem średnim i policealnym (37,9% ogółu ludności), kolejną grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym (22,%), a na trzecim miejscu osoby z wykształceniem zawodowym (16,8%). Najmniejszy odsetek, bo tylko 0,6%, stanowiły osoby bez wykształcenia szkolnego bądź nieukończoną szkołą podstawową.

▪ **stan bezrobocia i wykluczenia społecznego:**

○ **niekorzystnie przedstawia się sytuacja pod względem stopy bezrobocia,** która na terenie miasta Biała Podlaska

w 2013r. wynosiła 16,6%, dla porównania na terenie powiatu bialskiego 16%, natomiast w województwie lubelskim 14,4%. Spośród miast subregionalnych regionu gorszy wskaźnik odnotowano tylko w Chełmie. Niepokojący jest również od 2010 r. stały wzrost tego wskaźnika;

Niekorzystny poziom wskaźnika bezrobocia (stosunek liczby osób zarejestrowanych bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym – w 2013 r. wyniósł 10,3 %

○ według stanu na 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska 83% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych (4 710 osób) stanowili bezrobotni z terenu miasta;

○ bezrobocie ma charakter strukturalny, istnieje potrzeba dostosowania kwalifikacji pracowników do potrzeb gospodarki;

○ jeżeli chodzi o liczbę osób korzystających z pomocy społecznej to wg danych GUS w 2012 r. korzystało z niej 1 598 gospodarstw domowych (4 950 osób). Najwięcej osób korzysta z pomocy społecznej na terenie gminy wiejskiej prawie 14% ludności, na terenie miasta nieco ponad 5% ogółu ludności. **W analizowanym okresie zauważalny jest wzrost wydatków na pomoc społeczną,** któremu jednocześnie towarzyszy spadek liczby rodzin korzystających z tych świadczeń (liczbę osób korzystającej z pomocy społecznej ogranicza rygorystyczne kryterium dochodowe).

Wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „praca” miasto Biała Podlaska osiąga słaby wynik zajmując 48. miejsce. Dla porównania Lublin – 28. Miejsce. Gorsze miejsca zajmują Chełm i Zamość.

▪ **stan bezpieczeństwa:**

○ o poziomie bezpieczeństwa ludności na terenie MOF Biała Podlaska świadczy wartość wskaźnika wykrywalności sprawców przestępstw. Na terenie miasta Biała Podlaska wskaźnik ten wg danych GUS na koniec 2013r., **w porównaniu do średniej dla województwa lubelskiego był wyższy o 5 jednostek.** Największa efektywność została odnotowana w przypadku wykrywalności sprawców przestępstw drogowych (98,8%), na drugim miejscu przestępstw o charakterze gospodarczym (79 %) oraz na kolejnej pozycji o charakterze kryminalnym (64%). Z uwagi na przygraniczne położenie niezbędne jest dalsze wzmocnienie działań służb m.in. poprzez dosprzętowanie. Dodatkowo na stan bezpieczeństwa mieszkańców obszaru wpływa lokalizacja Placówki Straży Granicznej w Białej Podlaskiej, która należy do struktury Nadbużańskiego Oddziału Straży Granicznej.

Wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „poziom bezpieczeństwa” miasto Biała Podlaska zajmuje 6. miejsce w kraju uzyskując 82 pkt. Dla porównania Lublin jest 48., Zamość i Chełm zajmują miejsca w czwartej dziesiątce.

▪ **jakość rządzenia:**

- o jakości rządzenia świadczą dochody gminy, skala prowadzonych inwestycji, pozyskane środki zewnętrzne, zadłużenie. Bezpośredni wpływ na wymienione elementy składowe procesu rządzenia ma praktyka planowania strategicznego i planistycznego. W analizowanym okresie dochody gminy wiejskiej jak i miejskiej wykazują tendencję wzrostową. Na terenie gminy wiejskiej wartość dochodów w 2013r. w porównaniu do roku 2007 wzrosła o 33%, a na terenie miasta o ok. 40%. Z jednej strony jest to wynik polityki państwa w zakresie finansowania jednostek samorządu terytorialnego, z drugiej zaś świadczy o rozwoju samej gminy i jej zdolności do pozyskiwania dochodów własnych, głównie poprzez udział w podatkach CIT i PIT, a także właściwe kształtowanie stawek podatku lokalnego. Na terenie miasta wartość dochodów w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest wyższa niż średnia wojewódzka, która w 2013r. wynosiła 3 402,56 zł. Wartość wskaźnika na terenie gminy, była znacznie niższa niż średnia wojewódzka, a nawet niż średnia z powiatu bialskiego (3 137,28 zł) o ok. 20%;
- porównując miasto do wybranych miast powiatowych można zauważyć, że wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca kształtują się na porównywalnym poziomie. Łączna wartość wydatków inwestycyjnych poniesiona przez oba samorzady w omawianym okresie wynosiła 225 621 894, 28 zł. Wpływ na skalę prowadzonych inwestycji ma wartość pozyskanych przez samorzady dofinansowań na ich realizację. W ramach realizowanych projektów inwestycyjnych otrzymały łącznie 113 886 302,98 zł dofinansowania, z czego, 37,8% stanowiło dofinansowanie na infrastrukturę komunalną, kolejno na infrastrukturę drogową i transport publiczny - 22,5%, a najmniej na projekty wspierające Społeczeństwo Informatyczne - 5,4%;
- z wieloletniej prognozy finansowej wynika, że zadłużenie miasta na koniec 2011 roku kształtowało się na poziomie 123,3 mln, natomiast gminy wiejskiej 11,7 mln zł. Dla miasta w perspektywie do 2025 roku zostanie zredukowane do kwoty ok. 8 mln zł, natomiast do 2020 r. gmina wiejska nie będzie posiadała zadłużenia.

O jakości rządzenia w gminie decyduje również praktyka planowania strategicznego i stopień realizacji poszczególnych dokumentów planistycznych. Samorzady posiadają większość z wymaganych prawem dokumentów strategicznych, starając się je na bieżąco wdrażać i monitorować. Dokonują również aktualizacji dokumentów z zakresu planowania przestrzennego. Obecnie główny wysiłek planistyczny skierowany jest na zaktualizowanie wszystkich miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących miejski obszar gminy, a także na przygotowanie kompleksowego programu redukcji emisji CO₂.

▪ jakość życia - ranking

- wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) 66 miast na prawach powiatu w kategorii „**jakość życia**” miasto Biata Podlaska **zajmuje 18. miejsce najwyżej z miast regionu** (dla porównania Lublin – 35. miejsce, Zamość – 38. miejsce, Chełm – 61. miejsce). Inne miasta z terenu kraju: Warszawa - 1 miejsce, Sopot – 2 miejsce, i dalej kolejno: Wrocław, Rzeszów, Ostrołęka, Gdańsk, Leszno, Kraków, Tychy i Poznań;
- wg ogólnopolskiego rankingu „Rzeczpospolitej” dotyczącego **zamożności** 120 największych miast, Biata Podlaska znalazła się w grupie miast, w których w ciągu ostatnich lat zamożność mieszkańców (liczona jako podatek PIT w przeliczeniu na jednego mieszkańca) wzrosła najbardziej. Biata Podlaska dzięki dynamicznemu rozwojowi społeczno-gospodarczemu, jaki dokonał się w minionym

dziesięcioleciu, osiągnęła dynamikę wzrostu wpływów 272 proc. Inne miasta, w których zamożność mieszkańców wzrosła najbardziej to: Siedlce, Ostrołęka, Skierniewice i Rzeszów⁷;

- o zgodnie z rankingiem **Potencjału ekonomicznego miast** w województwie lubelskim w latach 2000 – 2010 miasto Biała Podlaska znalazło się w pierwszej trójce miast o najwyższym potencjale rozwojowym **zajmując 3 miejsce na 42 miasta województwa lubelskiego**.

Bezpośrednio na poziom i warunki życia mieszkańców wpływ ma stan i jakość oraz dostępność usług publicznych. Poniżej dokonano syntetycznej oceny poszczególnych elementów będących składowymi jakości życia mieszkańców na terenie MOF Biała Podlaska.

Stan, jakość i dostępność usług publicznych

Podstawowym elementem wpływającym na jakość życia mieszkańców jest infrastruktura techniczna, która szczególnie na obszarze funkcjonalnym miasta wymaga właściwego zarządzania.

- **infrastruktura techniczna niezbędna do funkcjonowania obszaru funkcjonalnego (komunikacyjna w tym teleinformatyczna, gospodarka odpadami, sieć wodno-kanalizacyjna, gazowa, energetyczna):**
 - o analiza natężenia ruchu pojazdów na terenie obszaru⁸ wskazuje na potrzebę kontynuacji modernizacji ulic i skrzyżowań oraz kontynuacja działań na rzecz budowy obwodnicy wschodniej w ciągu dróg wojewódzkich 811-812. Elementem negatywnie wpływającym na jakość życia mieszkańców jest słaba dostępność komunikacyjna do stolicy województwa, natomiast dobra dostępność do Warszawy oraz lotniska. Istnieje potrzeba wprowadzanie dalszych działań usprawniających transport publiczny oraz ograniczających emisję zanieczyszczeń oraz nowoczesnych inteligentnych systemów transportowych (ITS), planowanie i realizacja zintegrowanych węzłów przesiadkowych, a także wdrożenie integracji systemu taryfowego (bilet sieciowy), integracja rozkładów jazdy różnych przewoźników i systemu informacji, system łączenia transportu indywidualnego i publicznego (np. Park&Ride; Bike&Ride). Należy szczegółowo ująć wymienione działania w zaktualizowanym Planie Zrównoważonego Transportu Zbiorowego dla miasta Biała Podlaska.
 - o miasto posiada plany rozbudowy sieci ścieżek rowerowych, dokonano również ich klasyfikacji na: główne, lokalne, rekreacyjne. Z uwagi na rozszerzanie się funkcji miejskiej istnieje potrzeba wydłużenia miejskich ścieżek rowerowych na teren gminy wiejskiej;
Od 2008r. podmiotem zarządzającym komunikacją miejską jest Zarząd Komunikacji w Białej Podlaskiej, na którego zlecenie 11 linii obsługiwanych jest przez autobusy dwóch operatorów: 8 linii stałych, oznaczonych literami od „A” do „H” (częstotliwość ok. 30 minut) i jedną linię „T” – Terebelska pętla - cmentarz komunalny - przez miejską jednostkę: Miejski Zakład Komunikacyjny w Białej

Obszar MOF Biała Podlaska niekorzystnie wypada pod względem dostępności do stolicy województwa. Najlepszy wynik spośród wszystkich miast subregionalnych województwa lubelskiego

⁷ A. Cieślak Wróblewska, „Miasta bogate mieszkańcami”, Rzeczpospolita, 14 listopada 2014

⁸ Zintegrowany Plan Rozwoju Transportu Publicznego w Mieście Biała Podlaska na lata 2008 – 2015, Biała Podlaska, 2008 r.

Podlaskiej Sp. z o.o.; linia „I” oraz linia „P” – Dworzec PKP – cmentarz komunalny - przez prywatny podmiot PKM Wiczuk. Na podstawie porozumienia międzygminnego wykonywane są kursy poza granice administracyjne miasta (5 linii);

- o miasto Biąta Podlaska posiada dobrze rozwiniętą **infrastrukturę teleinformatyczną**, na którą składa się zrealizowana w ramach projektu 30 km miejska sieć światłowodowa wraz z 69 punktami dystrybucyjnymi. Zrealizowany przez miasto projekt stworzył alternatywną sieć otwartą technologicznie na terenie całego miasta, pozwolił połączyć wszystkie jednostki edukacyjne w mieście od żłobka poprzez przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, licea, po uczelnie. Wydzielone zostały również sieci szerokopasmowe na potrzeby instytucji kultury, bibliotek i jednostek muzealnych. Powstała infrastruktura stwarza możliwość dalszego wykorzystania w przyszłości na potrzeby następujących zadań:
 - telemetrii (pomiary, zarządzanie, raportowanie) wielkości takich jak natężenie ruchu, zużycie energii, wody, monitoring odpadów, miejsc parkingowych czy komunikacji na terenie miasta,
 - W celu usprawnienia przejazdu autobusów w centrum miasta oraz przyspieszenia dojazdów do centrum z osiedli proponuje się:
 - zastosowanie priorytetów w ruchu dla komunikacji miejskiej poprzez wprowadzenie detekcji autobusów na kluczowych skrzyżowaniach w mieście i wyświetlanie sygnału zielonego przed zbliżającym się autobusem realizacji usług w obszarze e-zdrowia (telemedycyna, konsultacje, rejestracja elektroniczna),
 - bezpieczeństwa poprzez realizację jednego numeru do wszystkich służb ratunkowych, koordynację działań i śledzenie zasobów (patrole, kamery),
 - realizację nowoczesnych usług e-administracji, jeden numer do wszystkich spraw w mieście, równoległe kanały komunikacyjne (www, email, komunikatory, ivr, kontakt center).

Istniejąca infrastruktura dodatkowo stwarza bezpośrednio dla mieszkańców możliwość wykonywania telepracy, przyspieszenia realizacji i dostępności usług szerokopasmowych na terenie miasta, możliwości korzystania z rozwiązań typu karta miejska i programów konsultacyjno-społecznościowych. Natomiast dla przedsiębiorców większą i szybszą dostępność usług szerokopasmowych i kontaktów w standardzie B2B, perspektywę rozwoju nowych innowacyjnych i technologicznych branż na terenie miasta o globalnym zakresie gospodarczego oddziaływania. Lepsze przygotowanie zasobów ludzkich w zakresie korzystania i dostępności rozwiązań technologicznych i telekomunikacyjnych. Możliwość wykorzystania zasobów sieci na potrzeby realizacji sieci biznesowych czy usługowych oraz na potrzeby własne i społeczności lokalnej.

W zakresie dostępności infrastruktury dla operatorów celem lepszego nasycenia lokalnego rynku obszar gminy wiejski charakteryzuje zła sytuacja w zakresie infrastruktury teleinformatycznej, która ulegnie poprawie w wyniku realizacji projektu budowy Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej. Przez MOF Biąta Podlaska przebiegać będzie szkielet sieci wraz z jej węzłami szkieletowymi (na terenie miasta) oraz dystrybucyjne na terenie gminy wiejskiej (miejscowości Hrud i Swory). Ważnym elementem powstającej infrastruktury sieci szerokopasmowej będzie tzw. „ostatnia mila” polegająca na budowie infrastruktury telekomunikacyjnej pomiędzy punktem

dystrybucyjnym, a użytkownikiem końcowym w miejscowościach, w których nie istnieje i nie jest planowana budowa najbardziej efektywnego punktu dystrybucji Internetu.

- o miejski obszar funkcjonalny jest dobrze zabezpieczony pod względem **gospodarki odpadami**, przy czym należy zwrócić uwagę na opracowywane przez Zarząd Województwa i zatwierdzone przez ministra właściwego ds. środowiska plany inwestycyjne dotyczące gospodarki odpadami. Plany inwestycyjne będą zawierać szczegółową analizę sytuacji w danym regionie łącznie ze strumieniami i ilością odpadów.

Analiza danych statystycznych oraz danych przestrzennych w środowisku GIS dostarcza informacji o występujących problemach z dostępnością do kompleksowej infrastruktury wodno – kanalizacyjnej i gazowej głównie na terenie gminy wiejskiej Biała Podlaska.

- o na terenie obszaru nadal istnieją potrzeby w zakresie infrastruktury wodociągowej. Na terenie miasta Biała Podlaska z **sieci wodociągowej** w 2013 r. korzystało 98,8% ludności, natomiast na terenie gminy wiejskiej występują dalsze potrzeby w zakresie zwodociągowania, na 45 miejscowości zwodociągowanych jest 39 i korzysta z sieci 41,8 % ludności;
- o funkcjonująca na terenie miasta oczyszczalnia ścieków mechaniczno-biologiczna z przeróbką osadów i wytwarzaniem biogazu (8400 RLM) oprócz miasta Biała Podlaska obsługuje miejscowości na terenie gminy wiejskiej stykające się granicami administracyjnymi z miastem tj.: Stary Sławacinek, Rakowiska, Czosnówka. Jednak nie wszystkie miejscowości objęte procesem suburbanizacji oraz będące w bliskiej lokalizacji miasta posiadają przyłącza do miejskiej oczyszczalni ścieków, są to: Grabanów, Hoła, Wólka Plebańska, Porosiuki, Nowy Sławacinek, Styrzyniec. W analizowanych latach na terenie gminy wiejskiej nastąpiła znaczna dynamika (34,50%) przyrostu korzystających z **sieci kanalizacyjnej** w stosunku do ogółu ludności. Według stanu na koniec 2013 r. z instalacji kanalizacyjnej korzystało 20 % ludności, potrzeby w tym zakresie gminy wiejskiej są nadal duże. Lepiej sytuacja przedstawia się na terenie miasta gdzie z kanalizacji korzysta 98,8%;
- o na **system energetyczny** miasta i gminy składają się dwa główne punkty zasilania (GPZ) położone na terenie miasta. Sieć SN na terenie miasta jest w przeważającej części siecią kablową, podobnie jak NN, która wymaga dalszej modernizacji w celu poprawy wskaźników awaryjności oraz kontynuacji przebudowy sieci napowietrznej na kablową lub napowietrzną izolowaną szczególnie w centrum miasta oraz w strefach mieszkalnych. W analizowanym okresie zauważalny jest 0,5% spadek zapotrzebowania na energię elektryczną niskich napięć przy jednoczesnym 5 % wzroście liczby gospodarstw domowych, dla regionu wskaźnik ten wynosi 3,45 %. Jednym z kryteriów modernizacji sieci elektroenergetycznej powinno być zwiększenie mocy przyłączeniowych dla nowych instalacji produkujących energię ze źródeł odnawialnych;
- o **energię ciepłą** mieszkańcom miasta Biała Podlaska zapewniają jedna ciepłownia o mocy 81,07 MW wraz z siecią ciepłowniczą w układzie pierścieniowym. Wg stanu na 2012 r. długość sieci ciepłej przesyłowej wynosi 43,1 km, natomiast długość sieci ciepłej i przyłączy do budynków 20,4 km. Z uwagi na straty przesyłowe system sieci wymaga modernizacji. W ciepłowni K-1 przy ulicy Orzechowej stale prowadzone są prace modernizacyjne prowadzące do podwyższenia sprawności wytwarzania, ograniczenia strat, a co za tym idzie zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza w szczególności SO₂, NO_x, CO₂, CO oraz pyłów. Miejski

system energii cieplnej nie obejmuje swym zasięgiem terenu gminy wiejskiej. Wzrasta zapotrzebowanie na energię ciepłą w związku z przyłączeniem do sieci ciepłowniczej nowych odbiorców;

- na **gazową sieć** dystrybucyjną na terenie miasta Biata Podlaska składają się zarówno gazociągi średniego, jak i niskiego ciśnienia, połączone ze sobą za pośrednictwem dwóch gazowych stacji redukcyjnych średniego ciśnienia. Większość obszaru miasta można uznać za zgazyfikowaną, łączna długość sieci na terenie miasta w 2013r. wynosiła 82 828 m, korzystało z niej 43,2% mieszkańców (w stosunku do 2007 roku wzrost o 12,5%), przy czym w regionie wskaźnik ten wynosi 69.9%. Natomiast źle sytuacja się kształtuje na terenie gminy wiejskiej gazociągi dystrybucyjne przebiegają jedynie przez miejscowości Budziszew i Sławacinek, długość sieci wynosi 17471 m i korzysta z niej zaledwie 4,9% ludności, przy czym w regionie wskaźnik ten dla terenów wiejskich wynosi 14,5%. Mieszkańcy MOF Biata Podlaska aż w 34% wykorzystują gaz do ogrzewania mieszkań (w latach 2011 – 2012 wzrost o 58%). Zauważalny jest również wzrost wskaźnika zużycia gazu na 1 mieszkańca w mieście z 54,8 m² (2007r.) do 63,6 m² (2012r.). Na terenach wiejskich istnieje potrzeba rozbudowy sieci przesyłowej szczególnie jest to uzasadnione w miejscowościach położonych blisko granic administracyjnych miasta cechujących się gęstym układem osadniczym.
- **infrastruktura społeczna niezbędna do świadczenia usług publicznych (administracyjna, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, kultury, szkolna i sportowa)**
 - w zakresie **administracji i świadczonych usług publicznych** miasto wprowadziło innowacyjne rozwiązania w skali urzędu tj. system informacji przestrzennej i obsługi geodezyjnej, biuletynu informacji publicznej, elektronicznej skrzynki podawczej na platformie ePUAP, stworzono elektroniczną platformę do konsultacji społecznych oraz wdrożono platformę do stanowienia prawa lokalnego za pośrednictwem, której publikowane są akta prawa miejscowego. Uruchomiono dodatkowo centrum przetwarzania danych na potrzeby urzędu oraz przeprowadzono cyfryzację zasobów geodezyjnych i aktów stanu cywilnego. Istnieje potrzeba dostosowania działalności Urzędu Gminy oraz kontynuowania działań polegających na wdrażaniu aplikacji administracji elektronicznej mających na celu, modernizację administracji poprzez stworzenie dostępu do e-usług dla obywateli, w tym grup zmarginalizowanych i osób niepełnosprawnych.
 - infrastruktura **pomocy społecznej** na terenie obszaru jest dość dobrze rozbudowana, składają się na nią zarówno ośrodki pomocy społecznej prowadzone przez samorządy szczebla gminnego jak i powiatowego oraz prowadzone przez organizacje pozarządowe i inne podmioty prywatne. W analizowanym okresie zauważalny jest wzrost wydatków na pomoc społeczną. Głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej jest: ubóstwo (68,87% rodzin, którym udzielono pomocy), bezrobocie (56,39%) oraz niepełnosprawność (31,35%). Z uwagi na trendy demograficzne narastać będzie również problem związany ze starzeniem się społeczeństwa. Określone problemy są wspólne zarówno dla ludności z terenu miasta jak i terenów wiejskich. Wymagane jest więc kompleksowe podejście i realizacja wspólnych projektów poprawiających z jednej strony stan infrastruktury z drugiej oferujących katalog miękkich działań poprawiających jakość życia osób wykluczonych. Jednym z możliwych działań może być aktywizacja osób starszych

poprzez m.in. uniwersytet trzeciego wieku, kluby aktywnego seniora. Natomiast działaniem kierowanym do innej grupy osób wykluczonych jest kompleksowe podejście polegające na przeprowadzeniu rewitalizacji środowiskowej łączącej działania inwestycyjne i miękkie.

- pomimo, iż miasto Biała Podlaska jako rdzeń obszaru funkcjonalnego oferuje szeroki katalog usług z zakresu **ochrony zdrowia** dla mieszkańców miasta i terenów wiejskich to z analizy i oceny wynika, iż dostępność i jakość świadczonych usług nie jest najlepsza. Świadczy o tym m.in. wskaźnik liczba placówek ambulatoryjnych opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców, który w 2013 r. dla miasta Biała Podlaska wynosił 4 placówki na 10 tys. mieszkańców, dla porównania średnia w województwie wynosiła 5, również nie najlepiej wypada na tle innych miast konkurencyjnych. Natomiast lepszą wartość uzyskuje pod względem ilości lekarzy i pielęgniarek. Odnotowuje się coraz większy odsetek ludzi, którzy boryka się z otyłością, nadciśnieniem, cukrzycą czy chorobą wieńcową. Z uwagi na powyższe należy nadal kontynuować działania związane z pozyskaniem środków finansowych na poprawę infrastruktury oraz realizację programów profilaktycznych obejmujących swym zasięgiem zarówno mieszkańców miasta jak i gminy wiejskiej.
- W zakresie infrastruktury **kultury** na terenie obszaru szczególną rolę odgrywa Miejska Biblioteka Publiczna z wdrożonym od 2012r. nowatorskim podejściem jakim jest Barwna Multimedialna Biblioteka i Multicentrum. Popularność nowej formy funkcjonowania biblioteki potwierdza wzrastająca ilość osób z niej korzystających. Należy zatem kontynuować działania w tym kierunku. Odmienne sytuacja przedstawia się z kinem, w którym przeprowadzono modernizację m.in. związane z zainstalowaniem nowoczesnego systemu dźwięku i obrazu, jednak spadająca liczba osób korzystających z usług kina świadczy o potrzebie podjęcia dalszych działań.

Obszar dysponuje również bogatym dziedzictwem kulturowym, o czym świadczy m.in. Muzeum Południowego Podlasia oraz 22 zabytki wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków. Obecny stan infrastruktury związanej z kulturą, która powinna być wykorzystana na potrzeby liniowego, transgranicznego produktu turystycznego jest niewystarczający i nie pozwala w pełni wykorzystać posiadanych zasobów.

- na terenie miasta **infrastruktura oświatowa i sportowa** koncentruje: 17 przedszkoli, 10 szkół podstawowych, 10 gimnazjów oraz wszystkie szkoły ponadgimnazjalne tj.: 8 liceów ogólnokształcących, 3 szkoły zawodowe, 3 technika oraz 3 szkoły policealne. Zlokalizowana jest również infrastruktura 3 wyższych uczelni. Uczelnią, która cieszy się największym zainteresowaniem i posiada nowoczesne laboratoria jest Wydział Wychowania Fizycznego i Sportu w Białej Podlaskiej Warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego. Znajduje się również jedyna w Polsce Szkołę trenerów PZPN. Na wyróżnienie zasługuje również Państwowa Szkoła Wyższa z nowoczesną bazą laboratoryjną. W analizowanym okresie placówkom szkolnictwa wyższego udało się pozyskać dotacje w wysokości 95,4 mln na budowę hali sportowej, wyposażenie placówek oraz informatyzację. Natomiast na terenie gminy wiejskiej zlokalizowana jest infrastruktura przedszkolna i szkolna tj.: 11 oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz 1 niepubliczne przedszkole, 9 szkół podstawowych i 10 gimnazjów. W najbliższym okresie należy dążyć do rozwoju infrastruktury szkolnictwa zawodowego, dostosowania oferty nauczania do rynku pracy oraz współpracy

między szkolnictwem ponadgimnazjalnym o szkolnictwem wyższym m.in. w oparciu o posiadane laboratoria.

Z uwagi na profil rekreacyjno – sportowy wskazane jest poszerzenie w tym zakresie oferty m.in. poprzez zagospodarowanie doliny rzeki Krzny.

Potencjał	Bariery
<ul style="list-style-type: none"> • dodatni przyrost naturalny, • obszar wyróżnia rzeka Krzna, która wymaga przeprowadzenia kompleksowej rewitalizacji, • wzrastająca ilość osób korzystających z infrastruktury kultury, • Muzeum Południowego Podlasia z jedną z największych kolekcji w Polsce, • wysoka pozycja – 12., w ogólnopolskim rankingu w kategorii „warunki mieszkaniowe”, • dobry poziom nauki, wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców, • dobry poziom bezpieczeństwa mieszkańców obszaru, • dobra jakość rządzenia potwierdzona w ogólnopolskich rankingach, • wysokie 18. miejsce w ogólnopolskim rankingu w kategorii „jakość życia”, • dobrze rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna na terenie miasta, • zabezpieczenie potrzeb obszaru pod względem gospodarki odpadami, • potencjał obszaru w zakresie funkcji rekreacyjno – sportowej, • wielokulturowe tradycje obszaru. 	<ul style="list-style-type: none"> • postępujący proces starzenia się społeczeństwa, • niska dynamika przyrostu budownictwa mieszkaniowego, • niski poziom miesięcznego wynagrodzenia, • niekorzystna sytuacja pod względem stopy bezrobocia, • niedostosowanie kwalifikacji pracowników do potrzeb gospodarki, • wzrastające wydatki na pomoc społeczną, • słaba dostępność komunikacyjna do Lublina, • potrzeba modernizacji układu drogowego na terenie obszaru, • zła sytuacja w zakresie infrastruktury teleinformatycznej na terenie gminy wiejskiej, • zbyt mało rozwinięta sieć kanalizacyjna na terenach wiejskich, • straty przesyłowe miejskiego systemu sieci ciepłej, potrzeba ograniczenia emisji SO₂, NO_x, CO₂, CO oraz pyłów, • mało rozbudowana sieć gazowa na terenie gminy wiejskiej (tylko 4.9 % ludności), • nie najlepsza dostępność i jakość świadczonych usług w zakresie ochrony zdrowia, • zbyt mało rozwinięta infrastruktura rekreacyjno – sportowa, • stan infrastruktury związanej z kulturą jest niewystarczający i nie pozwala w pełni wykorzystać posiadanych zasobów.
Szanse rozwojowe	
<p>W zakresie demografii należy dążyć do utrzymania dodatniego przyrostu naturalnego oraz w związku z postępującym procesem starzenia się społeczeństwa wprowadzać działania nakierowane na aktywizację tej grupy osób. Ważnym zadaniem jest również realizacja programów mających na celu zapewnienie dostępności usług oraz właściwej opieki osobom starszym. Jednocześnie należy podejmować działania dotyczące młodego społeczeństwa i szkolnictwa szczególnie w kontekście zdywersyfikowanej specjalizacji obszaru. Niezbędne jest monitorowanie oraz dostosowanie oferty nauczania do rynku pracy, a także rozwijanie współpracy pomiędzy szkolnictwem ponadgimnazjalnym, a wyższym m.in. w oparciu o posiadane nowoczesne laboratoria.</p> <p>Wdrażanie Programu Przywracania Rzeki Miastu i jego kompleksowe podejście jest szansą na aktywizację osób wykluczonych, przedsiębiorców oraz organizacji pozarządowych i szkół. Przeprowadzone działania powinny przyczynić się do zredukowania wysokiej stopy bezrobocia.</p> <p>Elementem bezpośrednio wpływającym na jakość życia jest zwiększenie dostępności usług ochrony zdrowia, realizacja programów profilaktycznych. Równie ważnym zadaniem jest tworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkalnego dla wszystkich grup społecznych. Obszar wymaga również zwiększenia dostępności komunikacyjnej zewnętrznej – do stolicy województwa oraz wewnętrznej ludności z terenów wiejskich do miasta, w tym realizacji programu rozbudowy sieci ścieżek rowerowych oraz systemu łączenia transportu indywidualnego i publicznego (np. Park and Ride; Bike and Ride). Ważnym elementem współczesnego społeczeństwa jest infrastruktura teleinformatyczna, która wymaga rozbudowy na terenach wiejskich. Również na terenach wiejskich znacznej rozbudowy wymaga sieć gazowa, a także istnieje potrzeba kontynuacji działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.</p> <p>Działania związane z remontem i modernizacją infrastruktury kultury powinny się koncentrować wokół liniowego, transgranicznego produktu turystycznego.</p> <p>Przy realizacji zadań większy nacisk należy położyć na partycypację społeczną oraz animację społeczno – kulturalną.</p>	

1.4.3. Relacje w sieci osadniczej

Oceny relacji przestrzennych miasta z otoczeniem dokonano w zakresie pełnionych funkcji zewnętrznych jak i wewnętrznych. Na ukształtowanie się funkcji zewnętrznych bezpośredni wpływ miało położenie przygraniczne wraz z układem komunikacyjnym:

- o położenie MOF Biata Podlaska w ciągu drogi krajowej nr 2, będącą polską częścią międzynarodowego szlaku komunikacyjnego (w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN – T) E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Rosja) oraz dróg

wojewódzkich nr 811 i 812 należy uznać za korzystne i w zdecydowany sposób sprzyjające dalszemu rozwojowi obszaru. Kluczowym elementem do rozwoju obszaru w przyszłości będzie budowa odcinaka autostrady A2 Warszawa – Kukuryki z węzłem „Cicibór” na terenie gminy wiejskiej Biąta Podlaska. Negatywnie należy ocenić brak planów budowy odcinka autostrady do 2020 roku w programie implementacyjnym do Strategii Rozwoju Transportu do 2020r;

- o dostępność kolejową obszaru zapewnia linia kolejowa nr 2 stanowiąca część magistrali kolejowej E20 – kluczowa linia kolejowa o znaczeniu państwowym w osi wschód – zachód. Do 2020 r. planowana jest kontynuacja modernizacji tej linii m.in. w celu umożliwienia prowadzenia ruchu pasażerskiego z prędkością 160 km/h oraz towarowego z prędkością 120 km/h.

Jeżeli chodzi natomiast o relacje wewnętrzne to z dokonanej oceny wynika, iż doszło do ich rozprzestrzenienia poza granice administracyjne miasta. Granice miasta nie odzwierciedlają już fizycznych, społecznych, gospodarczych, kulturalnych ani środowiskowych warunków rozwoju miasta i konieczne są nowe formy elastycznego zarządzania obszarem. Rozprzestrzenianie się miast i powstawanie osiedli o niskiej gęstości stanowi jedno z głównych zagrożeń zrównoważonego rozwoju terytorialnego. Świadczenie usług publicznych w tak powstałych obszarach w wyniku procesu suburbanizacji jest kosztowne pod wieloma względami. Taki proces przyczynia się do nadmiernego eksploatowania zasobów naturalnych, niewystarczającej sieci komunikacji publicznej, a co jest z tym związane do większej zależności od samochodów i ingerencji w środowisko naturalne.

Ze względu na położenie gminy wiejskiej Biąta Podlaska wokół miasta na jej terenie postępują procesy suburbanizacyjne w szczególności dotyczy to miejscowości sąsiadujących z miastem tj.: Rakowiska, Sławacinek Stary, Grabanów, Czosnówka oraz Cicibór Duży. Relacje w sieci osadniczej odzwierciedlają się w następujących aspektach:

- o od 2007r. na terenie gminy wiejskiej zauważalny jest wzrost liczby osób,
- o ujemne saldo migracji na terenie miasta utrzymuje się na dość wysokim poziomie (w 2013r. wynosiło – 295), natomiast na terenie gminy wiejskiej przyjmuje wartości dodatnie,
- o wzrasta liczba zameldowań z miasta w gminie (268) oraz wymeldowań na wieś z miasta (392),
- o zgodnie z prognozami do 2035r. liczba ludności na terenie miasta będzie spadać szybciej niż na terenie wiejskim,
- o rozbudowa i modernizacja układu komunikacyjnego, ścieżek rowerowych oraz komunikacji miejskiej,
- o infrastruktura wodno-kanalizacyjna (miejska oczyszczalnia ścieków w części wykorzystywana jest do odbioru ścieków z terenu gminy wiejskiej kanalizacją grawitacyjną oraz do odbioru ścieków dowożonych taborem asenizacyjnym),
- o w zakresie oświaty: szkoły podstawowe (9% uczniów z terenów wiejskich), szkoły gimnazjalne (14% gimnazjalistów pochodzi z terenów wiejskich), szkoły ponadgimnazjalne, szkoły wyższe,
- o placówki ochrona zdrowia koncentrują się głównie na terenie miasta, od 2007r. ilość udzielonych porad na terenie miasta wzrosła o 11 363, natomiast na terenie gminy zmalała o 353 (97,7% porad udzielono na terenie miasta Biąta Podlaska),
- o usługi z zakresu administracji: siedziba starostwa, urzędu gminy, urzędu skarbowego i innych instytucji,
- o koncentracja na terenie miasta handlu i usług.

Na podstawie badania ankietowego dotyczącego oceny i stanu potencjału Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska udało się zidentyfikować relacje osadnicze pomiędzy terenem miasta i gminy. Stwierdzono, że mieszkańcy gminy przyjeżdżają na teren miasta aby skorzystać z usług oferowanych przez ośrodek miejski, tj. handlowych, finansowych, edukacyjnych, kulturalnych jak również skorzystać z usług opieki zdrowotnej. Natomiast mieszkańcy miasta odwiedzają teren gminy głównie w celach rekreacyjno-turystycznych i towarzyskich.

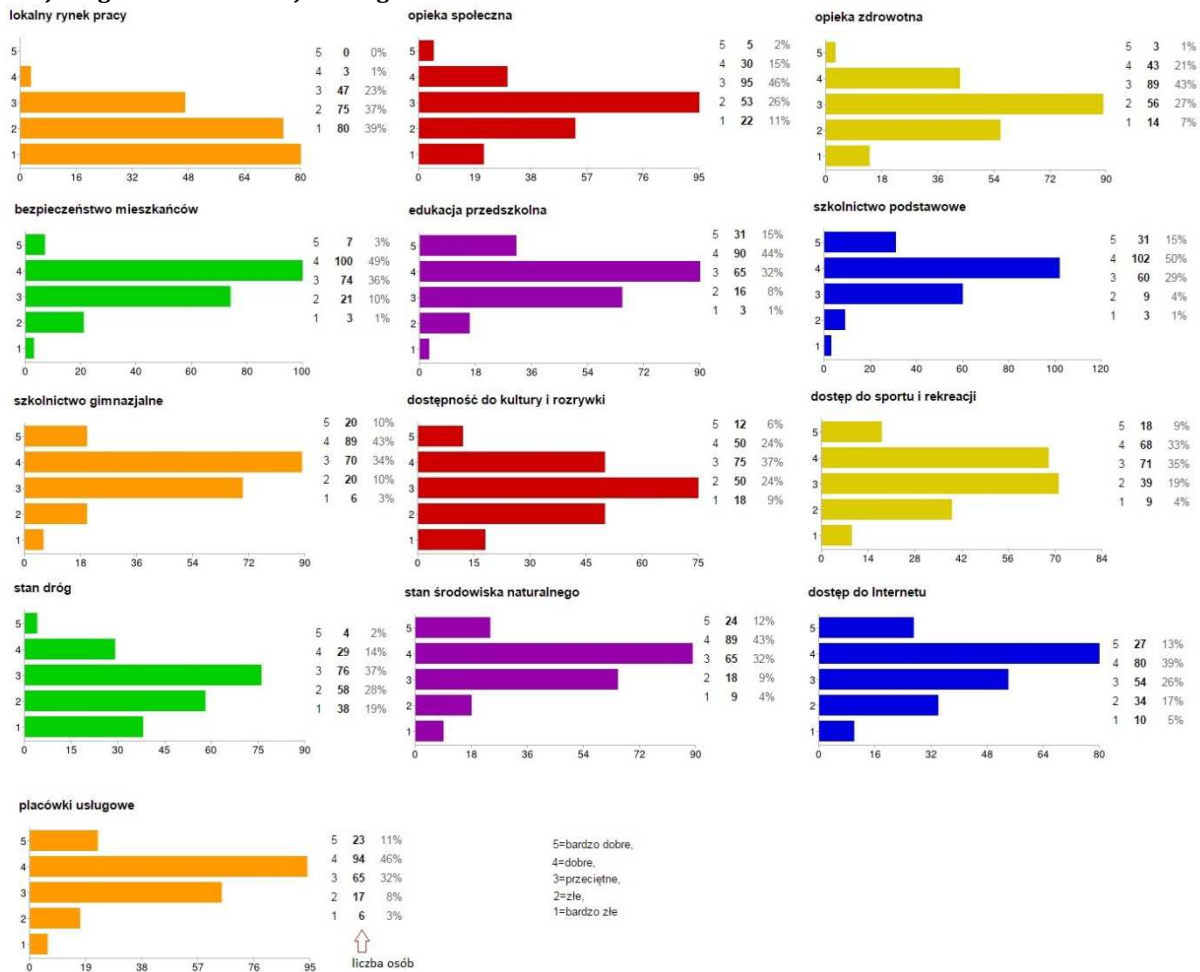
1.5. Ocena obszaru na podstawie badań ankietowych

W ramach prac nad Zintegrowaną Strategią Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.) wśród mieszkańców miasta Biała Podlaska i gminy wiejskiej Biała Podlaska przeprowadzono badania ankietowe dotyczące oceny i stanu potencjału Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska. Przeprowadzona ankieta pozwoliła odzwierciedlić rzeczywiste potrzeby społeczno-gospodarcze oraz ocenić z punktu widzenia mieszkańców obszar funkcjonalny, a także przyczyniła się do określenia wizji i celów rozwojowych.

Do ankiety przystąpiło w sumie 205 osób z czego 88% stanowili mieszkańcy miasta, a zaledwie 12% mieszkańcy gminy. Ankietowani odpowiedzieli w sumie na 10 pytań z czego z dwóch ostatnich jedno było przeznaczone wyłącznie dla mieszkańców miasta, a drugie wyłącznie dla mieszkańców gminy wiejskiej.

W pierwszym pytaniu respondenci mieli za zadanie ocenić poszczególne sfery życia na terenie MOF Biała Podlaska, tj. lokalny rynek pracy, opiekę społeczną i zdrowotną, bezpieczeństwo mieszkańców, oświatę, dostępność do kultury i rozrywki, dostępność do sportu i rekreacji, stan dróg i środowiska naturalnego, dostęp do internetu oraz placówki usługowe. Na dobrym poziomie respondenci ocenili oświatę (edukację przedszkolną, szkolnictwo podstawowe, szkolnictwo gimnazjalne), bezpieczeństwo mieszkańców, stan środowiska naturalnego oraz dostęp do internetu i placówki usługowe. Średnio oceniono opiekę społeczną i zdrowotną, stan dróg oraz dostęp do kultury i rozrywki oraz sportu i rekreacji. Najgorzej natomiast oceniono lokalny rynek pracy – bardzo źle.

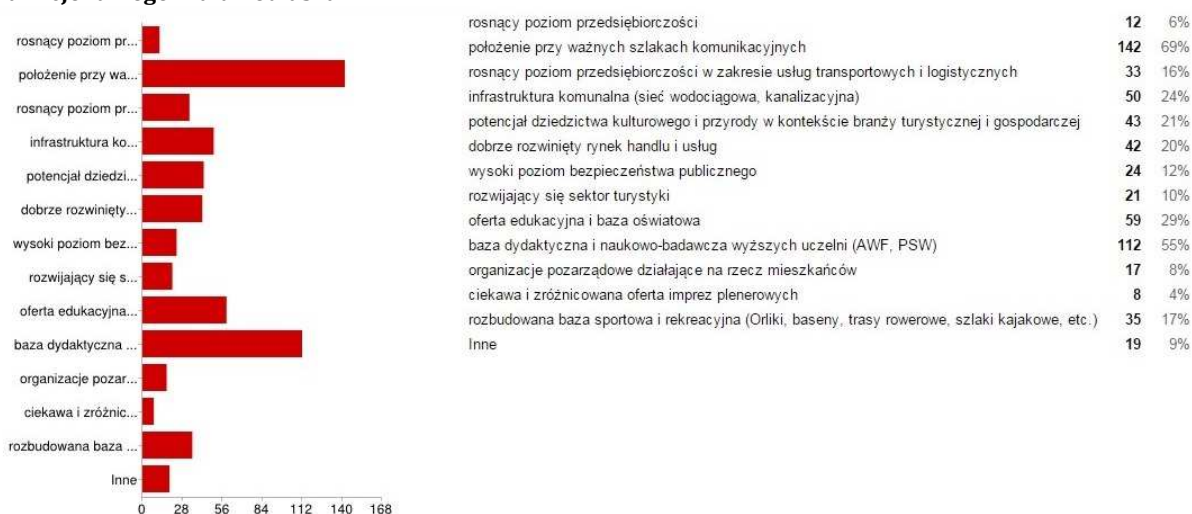
Ryc. 3. Wizualizacja odpowiedzi na pytanie: Jak ocenia Pani/Pan poszczególne sfery życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska?

Źródło: opracowanie własne

Na pytanie dotyczące największych atutów Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska największa liczba respondentów, bo aż 142 osoby, wskazały na położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych. Na drugim miejscu znalazła się odpowiedź - baza dydaktyczna i naukowo-badawcza wyższych uczelni (AWF, PSW) – 112 osób, a na trzecim miejscu znalazła się oferta edukacyjna i baza oświatowa. Ankietowani wskazywali również jako główne atuty obszaru funkcjonalnego infrastrukturę komunalną, potencjał dziedzictwa kulturowego i przyrody w kontekście branży turystycznej i gospodarczej oraz dobrze rozwinięty rynek handlu i usług.

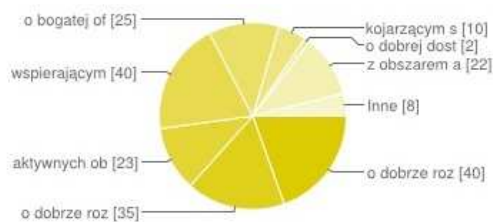
Ryc. 4. Wizualizacja odpowiedzi na pytanie: Co jest aktualnie największym atutem miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biata Podlaska?

Źródło: opracowanie własne

Kolejnym pytaniem na jakie mieszkańcy mieli odpowiedzieć była wizja MOF Biata Podlaska w 2020 r., a dokładnie z czym powinien być utożsamiany obszar funkcjonalny. Najwięcej ankieterów wskazało dwie odpowiedzi jako równorzędne: obszar o dobrze rozwiniętej gospodarce i obszar wspierających małych i średnich przedsiębiorców. Natomiast niewiele mniejsza ilość respondentów wskazała na odpowiedź: obszar o dobrze rozwiniętej gospodarce w zakresie obsługi ruchu transgranicznego oraz specjalizującej się w produkcji i usługach na bazie infrastruktury badawczo-rozwojowej białskich uczelni wyższych.

Ryc. 5. Wizualizacja odpowiedzi na pytanie: W 2020r. MOF Biata Podlaska powinien być utożsamiany z obszarem:

o dobrze rozwiniętej gospodarce	40	20%
o dobrze rozwiniętej gospodarce w zakresie obsługi ruchu transgranicznego oraz specjalizującej się w produkcji i usługach na bazie infrastruktury badawczo-rozwojowej białskich uczelni wyższych	35	17%
aktywnych obywateli identyfikujących się z miejscem zamieszkania	23	11%
wspierającym małych i średnich przedsiębiorców	40	20%
o bogatej ofercie sportowo-rekreacyjno-kulturalnej	25	12%
kojarzącym się z atrakcyjnym miejscem turystyki transgranicznej	10	5%
o dobrej dostępności i jakości usług publicznych	2	1%
z obszarem atrakcyjnym do mieszkania	22	11%
Inne	8	4%

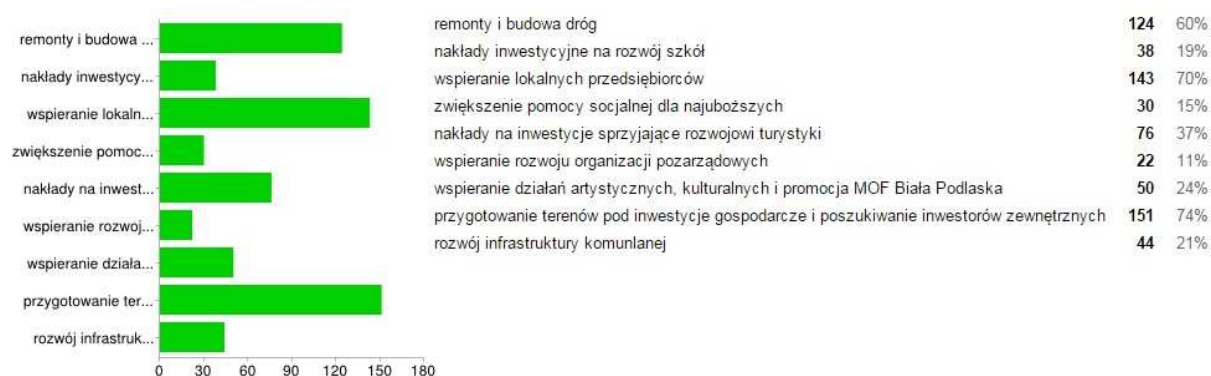
Źródło: opracowanie własne

Kolejne 4 pytania miały charakter otwarty, które pozwoliły na identyfikację największych słabości, najważniejszych zagrożeń, a także największych szans MOF Biata Podlaska. Czwarte pytanie pozwoliło ankieterom wyrazić opinię co należałoby zmienić na obszarze funkcjonalnym w celu poprawy warunków rozwoju społecznego.

Wśród największych słabości respondenci wymieniali: brak miejsc pracy, zły stan dróg, brak wykorzystania terenu lotniska, a także brak inwestorów oraz mała ilość imprez kulturalnych. W pytaniu o najważniejsze zagrożenia najczęściej powtarzały się odpowiedzi: wyjazd ludzi młodych w celu poszukiwania lepszych warunków życia, brak zakładów produkcyjnych, niewykorzystany potencjał naukowo-badawczy oraz brak inwestorów zewnętrznych. Kolejne pytanie dotyczyło wskazania największych szans rozwojowych i tu najczęściej pojawiały się odpowiedzi: zagospodarowanie przestrzeni lotniska, budowa zakładów produkcyjnych i stworzenie nowych miejsc pracy. Wśród odpowiedzi udzielanych na ostatnie z pytań otwartych: *Co należałoby zmienić na terenie MOF Biata Podlaska, w celu poprawy warunków rozwoju społeczno-gospodarczego?*, najczęściej pojawiającymi odpowiedziami są: należałoby przyciągnąć inwestorów, którzy zagwarantowaliby nowe miejsca pracy oraz przygotować tereny inwestycyjne i poprawić infrastrukturę drogową.

Ankietowani mieli również za zadanie z podanej listy działań wybrać te działania, które powinny być realizowane przez samorządy lokalne. Na pierwszym miejscu pojawiło się: przygotowanie terenów pod inwestycje gospodarcze i poszukiwanie inwestorów zewnętrznych, na drugim – wspieranie lokalnych przedsiębiorców, a na trzecim – remonty i budowa dróg.

Ryc. 6. Wizualizacja odpowiedzi na pytanie: Które działania z poniższej listy powinny być realizowane przez samorządy w pierwszej kolejności.

Źródło: opracowanie własne

Przedostatnie pytanie w ankiecie zostało skierowane wyłącznie do mieszkańców gminy wiejskiej. Poproszono o określenie jak często mieszkańcy gminy wiejskiej korzystają z usług oferowanych przez miasto. Mieszkańcy gminy na terenie miasta korzystają głównie z banków, placówek ochrony zdrowia, szkół, instytucji kulturalnych oraz robią zakupy. Natomiast ostatnie pytanie zostało skierowane tylko do mieszkańców miasta. Zapytano respondentów czy i z jakiego powodu odwiedzają teren gminy. Mieszkańcy miasta odpowiedzieli, że odwiedzają teren gminy głównie w celach rekreacyjno-turystycznych i towarzyskich.

1.6. Analiza SWOT

Zamieszczona poniżej analiza SWOT stanowi syntetyczne podsumowanie najważniejszych wniosków z przeprowadzonej szczegółowej diagnozy społeczno-gospodarczej rozwoju obszaru funkcjonalnego (zamieszczonej w załączniku 4.4.1.). Analiza identyfikuje najważniejsze uwarunkowania wewnętrzne rozwoju obszaru funkcjonalnego, zarówno te pozytywne (mocne strony), jak i negatywne (słabe strony), a także wskazuje na główne szanse i zagrożenia w rozwoju obszaru, których źródeł występowania należy upatrywać w zewnętrznym otoczeniu obszaru.

Mocne strony		Słabe strony	
	<ul style="list-style-type: none"> ☞ Położenie przygraniczne oraz bliskie sąsiedztwo jednego z największych w Polsce i Europie centrów logistycznych tworzonych przez zespół terminali ☞ Przebieg paneuropejskiego korytarza transportowego nr II Berlin – Warszawa – Moskwa w ciągu magistrali linii kolejowej E20 - przedłużenie magistrali transsyberyjskiej (Chiny, Japonia) oraz droga krajowa nr 2/E30 będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN-T ☞ Nowoczesna baza naukowo – badawcza PSW w Białej Podlaskiej oraz Zamiejscowego Wydziału AWF ☞ Dodatni przyrost naturalny ☞ Dobra jakość rządzenia potwierdzona w ogólnopolskich rankingach ☞ Dobrze rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna na terenie miasta ☞ Znaczna liczba firm z branży transportowo-logistycznej 		<ul style="list-style-type: none"> ☞ Słabo rozwinięta infrastruktura komunikacyjna (brak w planach do 2020r. budowy autostrady A2) ☞ Brak obwodnicy wschodniej miasta Biała Podlaska, ☞ Niedostosowane oferty szkolnictwa do potrzeb wynikających z rynku pracy ☞ Słaba dostępność i jakość usług w zakresie opieki zdrowotnej ☞ Słabo rozwinięta infrastruktura teleinformatyczna na terenie gminy wiejskiej ☞ Trudna sytuacja na rynku pracy związana z niskimi zarobkami i niekorzystną stopą bezrobocia ☞ Niska dynamika przyrostu budownictwa mieszkaniowego ☞ Mała ilość terenów inwestycyjnych ☞ Niskie nakłady inwestycyjne przedsiębiorstw ☞ Zbyt mała koncentracja działań ukierunkowanych na specjalizacji obszaru

Szanse

- ☞ Kształtujące się specjalizacje obszaru w zakresie usług transportowych, logistycznych, gospodarki magazynowej, działalności naukowej i technicznej
- ☞ Potencjał uwarunkowań naturalnych do produkcji energii ze źródeł odnawialnych
- ☞ Dobry poziom nauki i wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców
- ☞ Potencjał obszaru w zakresie funkcji rekreacyjno-sportowej
- ☞ Możliwość wykorzystania terenu byłego lotniska jako lotnisko typu Cargo oraz tereny inwestycyjne włączone w specjalną strefę ekonomiczną
- ☞ Kompleksowa rewitalizacja doliny rzeki Krzny

Zagrożenia

- ☞ Nasilenie się negatywnych procesów demograficznych w tym starzenie się społeczeństwa
- ☞ Pogłębiające się zjawiska wykluczenia społecznego
- ☞ Wzrastające wydatki na pomoc społeczną
- ☞ Brak wystarczających środków na przebudowę i budowę dróg
- ☞ Nasilająca się konkurencja w przyciąganiu inwestorów zewnętrznych i turystów
- ☞ Zmienność w regulacjach prawnych w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej oraz stosowania prawa w zakresie zamówień publicznych, finansów publicznych, energetyki odnawialnej, ochrony środowiska itp.

2. Część strategiczna

2.1. Misja i wizja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska 2020

Misja gminy wskazuje ogólny kierunek, w którym powinna rozwijać się społeczność lokalna. Określa to co gmina zamierza osiągnąć w przyjętym horyzoncie czasowym, tj. do roku 2020 z perspektywą do 2030 roku. Misja jest swego rodzaju celem nadrzędnym, któremu podporządkowane są priorytetowe obszary działania i wokół których budowana jest aktywność władz gminnych i społeczności lokalnej.

Misja

Misją partnerskiego działania samorządów Miasta Biała Podlaska i Gminy Biała Podlaska jest tworzenie dogodnych warunków do osiągnięcia specjalizacji obszaru w zakresie gospodarczym oraz zapewnienie lokalnej społeczności wysokiego poziomu życia

Obszar funkcjonalny miasta Biała Podlaska składa się z dwóch jednostek administracyjnych, za które odpowiadają poszczególne samorzady lokalne: gmina miejska Biała Podlaska oraz gmina wiejska Biała Podlaska. Niezbędnym działaniem samorządów jest wspólne planowanie i prowadzenie polityki rozwoju obszaru funkcjonalnego. Warunkiem skutecznych działań prowadzących do osiągnięcia celów rozwojowych jest ścisła współpraca obydwu samorządów w realizacji ustawowych zadań dotyczących m.in.: planowania przestrzennego, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej, gminnych dróg oraz organizacji ruchu drogowego, wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą, lokalnego transportu zbiorowego. Tak zdefiniowana misja partnerskiego działania samorządów jest odpowiedzią na postulaty zawarte w Krajowej Polityce Miejskiej oraz podejście zainicjowane w koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, w których terytoria i planowanie ich rozwoju są postrzegane nie ze względu na granice administracyjne, a przez pryzmat ich obszarów funkcjonalnych.

Wizja rozwoju obszaru stanowi projekcję pożądanego stanu, jaki samorzady chcą osiągnąć do roku 2020 z perspektywą do 2030r. Określa stan docelowy, do którego będzie dążyć cała społeczność lokalna, tj. władze samorządowe oraz ich partnerzy (lokalni i ponadlokalni), wykorzystując przy tym możliwości, płynące z własnych atutów i szans, pojawiających się w otoczeniu.

Wizja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska 2020

W 2020 roku Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska pełni rolę ważnego ośrodka rozwoju w Polsce Wschodniej dzięki rozwijającym się specjalizacjom gospodarczym generującym więcej miejsc pracy, a także lepszym warunkom do życia, pracy i prowadzenia biznesu

Wizja zawiera w sobie odniesienie do roli miejskiego obszaru funkcjonalnego, która zostanie osiągnięta dzięki specjalizacjom gospodarczym, które wykształciły się na obszarze w oparciu o wewnętrzny potencjał tj.: walory położenia, infrastrukturę komunikacyjną oraz uwarunkowania naturalne. Realizacja tak zarysowanej wizji rozwoju będzie wymagała podjęcia szeregu działań, ukierunkowanych na osiągnięcie określonych celów (strategicznych i operacyjnych). W krótszym horyzoncie czasowym (zadaniowo – operacyjnym) do 2020r. zakłada się osiągnięcie celów operacyjnych, natomiast w dłuższej perspektywie czasowej (horyzont strategiczny) do 2030r. planuje się osiągnąć cele strategiczne. Stopień realizacji wizji będzie mierzony przez pryzmat osiągniętych wskaźników na poziomie zaplanowanych celów strategicznych i operacyjnych. Kluczowym będzie również zgodnie z zasadą wielopoziomowego zarządzania, aktywne współdziałanie władz i administracji miasta Biała Podlaska oraz gminy Biała Podlaska oraz współpraca z partnerami na poziomie lokalnym i ponadlokalnym w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć – zarówno tych o charakterze inwestycyjnym, jak i nieinwestycyjnym.

2.2. Cele strategiczne i operacyjne

W niniejszej strategii obowiązuje hierarchiczny układ celów, składający się z trzech poziomów:

- **wizji obszaru** - stanowiącego cel nadrzędny działań strategicznych do osiągnięcia do 2030 roku,
- **cele strategiczne**, czyli priorytety, pozwalających na strategiczne ukierunkowanie działań obszaru w dłuższym horyzoncie czasowym (do 2030 roku),
- **celów operacyjnych**, uszczegóławiających cele strategiczne i będących podstawą do zaplanowania działań realizacyjnych do 2020 roku.

Struktura strategii jest spójna i została zbudowana w oparciu o elementy składowe wzajemnie sobie podległe w hierarchii ważności tj. obszary priorytetowe, cele i wynikające z nich działania.

Przyjęte cele strategiczne są priorytetowymi obszarami interwencji, w ramach których będą podejmowane działania, służące rozwojowi obszaru funkcjonalnego w długofalowej perspektywie. Cele wynikają bezpośrednio z przyjętej wizji rozwoju i są odpowiedzią na główne wyzwania rozwojowe, przed którymi stoją samorzady i ich społeczność w perspektywie do 2030 roku.

Wyzwania te związane są z koniecznością dalszego podnoszenia atrakcyjności gospodarczej obszaru m.in. poprzez większe wykorzystanie lokalnych zasobów i potencjałów, co w dłuższej perspektywie powinno doprowadzić do napływu nowych inwestycji oraz wzrostu ilości miejsc pracy. Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw powinna opierać się również na wykorzystaniu funkcji badawczo – rozwojowych oraz na podniesieniu poziomu wiedzy i kwalifikacji. Wpływ na rozwój gospodarczy obszaru będzie miało również lepsze wykorzystanie potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii oraz poprawa efektywności energetycznej przedsiębiorstw. Wspomagającą gałęzią gospodarczą obszaru funkcjonalnego może być sieciowy transgraniczny produkt turystyczny.

Wyzwaniem dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska jest również podniesienie jakości życia mieszkańców m.in. poprzez poprawę warunków mieszkaniowych oraz podniesienie standardu obiektów użyteczności publicznej, a także większą dostępność opieki medycznej oraz realizację programów profilaktycznych, w tym dotyczących aktywnego starzenia. Ważnym elementem jest doprowadzenie do większej aktywności i integracji

społeczności lokalnej m.in. poprzez rozwój organizacji pozarządowych oraz bliską współpracę z nimi, a także aktywne angażowanie mieszkańców w realizację wspólnych przedsięwzięć i projektów rozwojowych. Nieodzownym elementem integrującym społeczność lokalną będzie dalsza poprawa jakości i dostępności usług publicznych, oferowanych dla mieszkańców gminy, szczególnie w sferze edukacji, kultury i rekreacji, opieki społecznej, jak również prowadzenie aktywnej polityki, ograniczającej zjawiska wykluczenia społecznego, szczególnie wśród osób niepełnosprawnych, starszych oraz zagrożonych ubóstwem. Sprostanie wyżej wymienionym wyzwaniom będzie wymagało sprawnej i otwartej na zmiany administracji publicznej, która poprzez partnerską współpracę obu samorządów – miasta i gminy, w realizacji swoich zadań i celów statutowych, powinna z jednej strony prowadzić bliską współpracę ze szczeblami samorządowymi wyższego szczebla, tj. powiatowym i wojewódzkim, m.in. w oparciu o zasady zarządzania wieloszczeblowego (ang. *multilevel governance*), zaś z drugiej powinna wykazywać się dużą aktywnością w zakresie wprowadzania nowych rozwiązań i modeli dobrego rządzenia (ang. *good governance*). Od sprawnego partnerskiego zarządzania obszarem funkcjonalnym zależy jego spójność terytorialna. W wyniku postępującego niekorzystnego procesu suburbanizacji dochodzi do nasilenia negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych powiązanych z degradacją fizycznej zabudowy na terenie miasta. Kluczowymi elementami, które z jednej strony będą odpowiedzią na procesy już zachodzące, z drugiej zaś przyczynią się do ich zahamowania, jest podjęcie działań mających na celu zapewnienie sprawnego systemu transportu wewnątrz obszaru, dalszego rozwoju komunikacji elektronicznej (kreowanie smart city) oraz objęcie kompleksowym planem rewitalizacji części miasta, która utraciła funkcje społeczno – gospodarcze. Kompleksowym projektem przeciwstawiającym się degradacji fizycznej, gospodarczej i społecznej jest „Rewitalizacja doliny Krzny”, który oprócz zwiększenia spójności terytorialnej obszaru wpływa na zwiększenie atrakcyjności miasta dla jego mieszkańców. Wpływ na zwiększenie spójności terytorialnej obszaru mają również podejmowane działania w zakresie ochrony środowiska i dotyczące rozwoju infrastruktury wodno – kanalizacyjnej oraz systemu gospodarki odpadami. Jest to szczególnie istotne na styku dwóch wspólnot samorządowych i rozwiniętych systemów osadniczych. Partnerskie działania samorządów powinny w powyższym zakresie wpłynąć korzystnie na jakość życia i promocję ekologicznego wizerunku obszaru funkcjonalnego.

Poniżej zaprezentowano obszary priorytetowe, w ramach których będą podejmowane działania operacyjne, służące realizacji przyjętej misji i wizji rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska do 2030 roku. Przy czym należy podkreślić, że kolejność prezentowanych priorytetów nie stanowi o hierarchii ich ważności lub kolejności wdrażania. Wszystkie wskazane poniżej priorytety są na takim samym poziomie ważności i powinny być realizowane równolegle z zachowaniem zasad synergii i efektywności wdrażania poszczególnych działań.

Cel Strategiczny 1.:

Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

Cel Strategiczny 2.:

Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska

Cel Strategiczny 3.:

Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego

Stopień osiągnięcia przyjętych priorytetów będzie monitorowany przez pryzmat realizacji celów operacyjnych, których strukturę w ramach poszczególnych obszarów priorytetowych przedstawiono poniżej.

Cele strategiczne

Cel Strategiczny 1.

Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

Cel Strategiczny 2.

Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Cel Strategiczny 3.

Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego

Cele operacyjne

Cel Operacyjny 1.1.

Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw w kluczowej specjalizacji obszaru (TSL: transport – spedycja – logistyka) oraz w specjalizacjach wspomagających ze szczególnym uwzględnieniem strefy inwestycyjnej „Lotnisko”

Cel Operacyjny 1.2.

Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji kadr pod potrzeby rozwijających się specjalizacji gospodarczych

Cel Operacyjny 1.3.

Poprawa konkurencyjności obszaru poprzez lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw

Cel Operacyjny 1.4.

Wzrost liczby turystów poprzez rozwój sieciowego produktu turystycznego opartego na turystyce aktywnej oraz transgranicznej

Cel Operacyjny 2.1.

Poprawa warunków mieszkaniowych oraz standardu obiektów użyteczności publicznej

Cel Operacyjny 2.2.

Lepsza dostępność opieki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się

Cel Operacyjny 2.3.

Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Cel Operacyjny 2.4.

Podniesienie jakości i poziomu dostępności usług edukacji, rekreacji, sportu

Cel Operacyjny 2.5.

Poprawa jakości rządzenia oraz stanu bezpieczeństwa mieszkańców

Cel Operacyjny 3.1.

Zapewnienie sprawnego systemu transportu wewnątrz obszaru oraz komunikacji elektronicznej

Cel Operacyjny 3.2.

Rewitalizacja fizyczna, społeczna i gospodarcza obszaru

Cel Operacyjny 3.3.

Poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej rozwój systemu ciepłowniczego oraz systemu gospodarki odpadami

2.2.1. Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

Jednym z głównych problemów MOF Biała Podlaska jest niewykorzystany potencjał gospodarczy, który przedkłada się na małą ilość miejsc pracy konsekwencją czego jest duża stopa bezrobocia – 16,6% na koniec 2013r. (dla porównania powiat bialski 16%). Szczególnie niepokojące jest zjawisko znacznej grupy bezrobotnych wśród osób w przedziale wiekowym 25 – 34 lata (ponad 30%).

Wg danych na koniec 2013r. na terenie MOF Biała Podlaska zarejestrowanych było 6 475 podmiotów gospodarczych, z czego mikro przedsiębiorstwa stanowiły aż 95%, małe około 4%, natomiast średnie około 1%. O potencjale gospodarczym obszaru decyduje przede wszystkim sektor handlu ukierunkowany na odbiorcę zewnętrznego (1 688 podmiotów: handel hurtowy i detaliczny) oraz sektor transportu i gospodarki magazynowej (635 podmiotów: transport i gospodarka magazynowa). Na tle innych sektorów wyróżnia się również sektor związany z działalnością profesjonalną naukową i techniczną (484 podmioty). Największy przyrost w skali MOF Biała Podlaska odnotowuje sektor transportu i gospodarki magazynowej (11%). Obszar niekorzystnie wypada pod względem wskaźnika prezentującego nakłady inwestycyjne i wartość środków trwałych w przedsiębiorstwach, który stanowi 60% średniej krajowej.

Na rozwój gospodarczy obszaru wpływ ma również sektor rolniczy, w omawianym okresie funkcjonowało 3 738 gospodarstw rolnych oraz 22 fermy hodowlane. Ilość gospodarstw rolnych sprzyja funkcjonowaniu zakładów przemysłu rolno – spożywczego (mleczarnia, produkcja pasz, przetwórstwo mięsne) oraz w przyszłości stwarza możliwość wykorzystania biomasy będącej produktem ubocznym rolnictwa oraz pozostałości przemysłu rolno – spożywczego do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych.

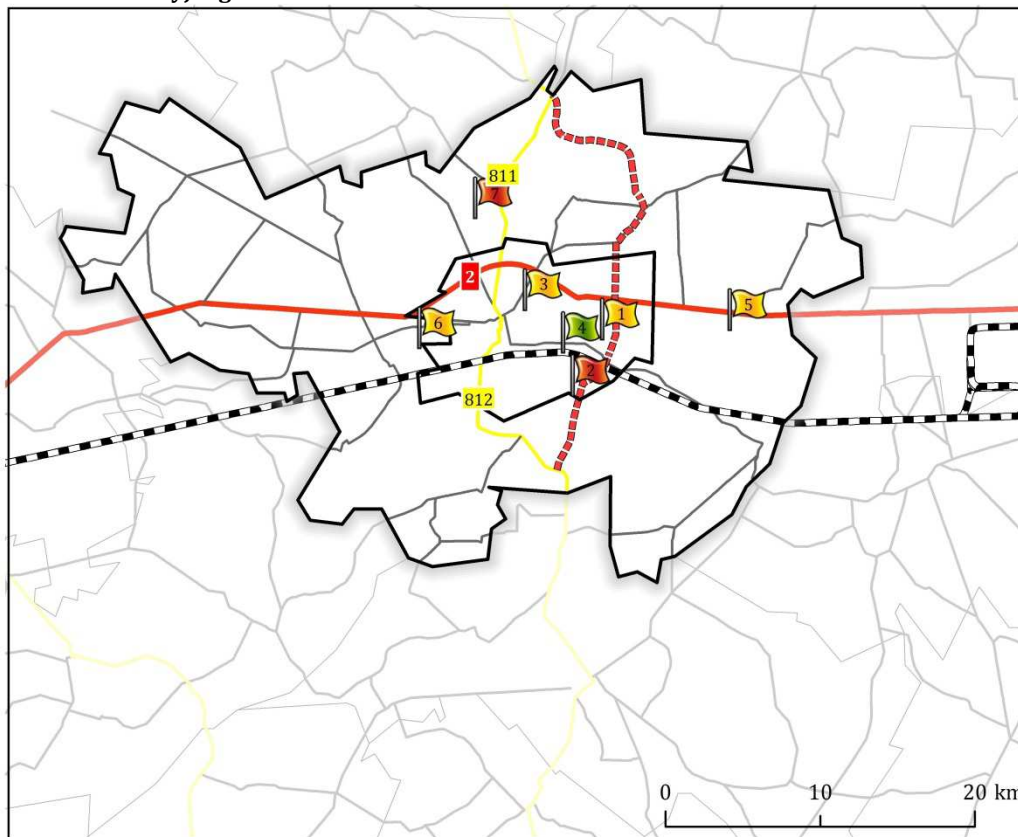
Obszar charakteryzuje nowoczesne zaplecze badawczo – rozwojowe znajdujące się w Państwowej Szkole Wyższej w Białej Podlaskiej oraz w Zamiejscowym Wydziale AWF, które daje możliwość współpracy i świadczenia usług działającym obecnie oraz przyszłym przedsiębiorcom z sektorów: energetycznego (w tym odnawialne źródła energii), drogowego, kolejowego, lotniczego, branży budowlanej, sektora turystycznego, przetwórstwa spożywczego i branży hodowlanej, a także w nowoczesnych branżach z zastosowaniem informatyki i automatyki m.in.: medycznej, farmaceutycznej, fizjoterapeutycznej i kosmetycznej.

Zaplecze kadrowe na potrzeby gospodarki oprócz wyższych uczelni tworzy szkolnictwo zawodowe (3 technika oraz 3 szkoły zawodowe), które wymaga stałego dostosowywania pod względem oferty edukacyjnej oraz bazy dydaktycznej, a także powiązania z funkcjonującym szkolnictwem wyższym i gospodarką obszaru. Władze samorządowe powinny brać pod uwagę to, że dobrze funkcjonujący system innowacji tworzy zapotrzebowanie na odpowiednie kwalifikacje. Budowanie lokalnej gospodarki opartej na wiedzy determinuje konieczność podejmowania przez samorzady działań na rzecz przygotowania kadr dla nowoczesnej gospodarki.

Na wykształconą główną specjalizację gospodarczą obszaru wpływ ma położenie przygraniczne, paneuropejski korytarz transportowy nr II Berlin – Warszawa – Moskwa w ciągu magistrali linii kolejowej E20, będącej przedłużeniem magistrali Transsyberyjskiej oraz droga krajowa nr 2/E30 z Cork (Irlandia) do Omska (Roska) będąca w strukturze Europejskiej Sieci Transportowej TEN – T. Natomiast funkcjonowanie gospodarki obszaru ogranicza słaba dostępność do stolicy województwa (najgorsza spośród ośrodków subregionalnych województwa lubelskiego).

Kluczowej specjalizacji obszaru, rozbudowanemu nowoczesnemu zapleczu naukowo – badawczemu, dobremu położeniu na głównych międzynarodowych szlakach komunikacyjnych towarzyszy niska atrakcyjność inwestycyjna. W ogólnopolskich rankingach atrakcyjności inwestycyjnej podregion bialski od lat osiąga niekorzystne wskaźniki. Na atrakcyjność inwestycyjną negatywnie wpływa brak przygotowanych terenów inwestycyjnych oraz specjalnej strefy ekonomicznej.

Ryc. 7. Lokalizacja istniejących oraz planowanych terenów inwestycyjnych na terenie MOF Biała Podlaska na tle układu komunikacyjnego

Tereny inwestycyjne

- istniejące
- planowane
- potencjalne

Drogi

- Krajowa
- Powiatowa
- Wojewódzka
- Planowana obwodnica wschodnia miasta Biała Podlaska
- Linia kolejowa

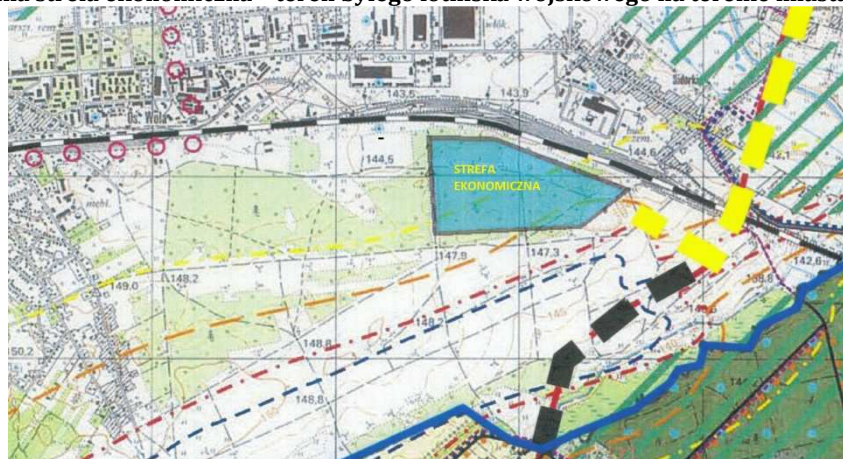
1 - Al. Solidarności; 2 - Strefa Lotnisko; 3 - Strefa Północna (ul. Północna, Brzeska, Kosynierów);
4 - ul. Brzegowa; 5 - Woskrzenice Duże; 6 - Sławacinek Stary; 7 - Ciecibór Duży

Źródło: opracowanie własne

Jednym z kierunków działań mogących wpłynąć na pobudzenie rozwoju gospodarczego MOF Biała Podlaska jest poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenie obszaru funkcjonalnego (miasto i gmina wiejska). Planowanym terenem o dogodnej lokalizacji jest obszar byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej, który w części może zostać wykorzystany poprzez właściwe dostosowanie 36 ha i utworzenie na nim strefy ekonomicznej. Atrakcyjność inwestycyjna uwarunkowana jest oprócz właściwego uzbrojenia części terenu lotniska również poprawą dostępności

komunikacyjnej. Dotyczy to zarówno przebudowy i modernizacji drogi krajowej nr 2 oraz nr 19, a także zwiększenie dostępności komunikacyjnej dzięki budowie odcinka autostrady A2 Warszawa – Kukuryki z węzłem „Cicibór” na terenie gminy Biała Podlaska. Bezpośrednią dostępność komunikacyjną do terenów inwestycyjnych i przyszłej strefy ekonomicznej zwiększy budowa wschodniej obwodnicy miasta w układzie północ-południe w ciągu dróg wojewódzkich nr 812 i 811. Budowa obwodnicy przyczyni się również do przeniesienia ruchu tranzytowego oraz ciężkiego ruchu towarowego poza centrum miasta i obszary intensywnej zabudowy, wpłynie to bezpośrednio na skrócenie czasu przejazdu oraz poprawę bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego.

Ryc. 8. Potencjalna strefa ekonomiczna - teren byłego lotniska wojskowego na terenie miasta Biała Podlaska

Źródło: Wycinek z Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Biała Podlaska

Zgodnie z wykonaną analizą⁹ jako potencjalne formy zagospodarowania terenu byłego lotniska wojskowego wskazuje się utworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej, Podstrefy Biała Podlaska lub Parku Technologicznego oraz przeznaczenie terenów jako lotniska typu cargo w powiązaniu z wykorzystaniem pod potrzeby:

- stacji obsługi hangarowej dużych samolotów,
- recykling dużych samolotów,
- Centrum Handlu Hurtowego.

Zwiększenie dostępności komunikacyjnej i infrastrukturalnej do dobrze zlokalizowanych terenów na lotnisku cargo i wokół niego jest jednym z filarów sukcesu przyszłych inwestycji.

Kluczem do poprawy sytuacji gospodarczej obszaru funkcjonalnego oraz lokalnego rynku pracy jest również wielokierunkowe wspieranie przedsiębiorczości, obejmujące zarówno wzmacnianie podmiotów już istniejących, jak i tworzenie warunków do rozwoju nowych przedsiębiorstw, szczególnie w obszarach uznanych za perspektywiczne dla rozwoju obszaru, w tym głównie: transport – spedycja – logistyka, przetwórstwo rolno-spożywcze i drzewne, energetyka odnawialna i efektywność energetyczna, automatyka i informatyka, a także w sektorze medycznym, farmaceutycznym, fizjoterapeutycznym i kosmetycznym. Kierunki wsparcia w szczególności powinny objąć zbudowanie odpowiedniego otoczenia instytucjonalnego, umożliwiającego przedsiębiorcom dostęp do kapitału oraz specjalistycznej wiedzy i usług w zakresie nowych technologii na bazie istniejącej infrastruktury naukowo – badawczej wyższych uczelni funkcjonujących na obszarze, zarządzania, kształcenia kadr

⁹ Analiza koncepcji zagospodarowania i wykorzystania byłego lotniska wojskowego w Białej Podlaskiej w celu wzmocnienia oferty inwestycyjnej Makroregionu Polski Wschodniej, Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin 2013 r.

i marketingu. Nieodzownym elementem będzie również rozwój współpracy sieciowej przedsiębiorstw oraz ich większe powiązanie z kooperantami na rynku krajowym i międzynarodowym.

Wsparcie powinno być również kierowane na wykorzystanie potencjału obszaru do produkcji energii ze źródeł odnawialnych m.in. poprzez modernizację sieci elektroenergetycznej, współpracę z inwestorami zainteresowanymi wytwarzaniem energii na sprzedaż oraz dostosowaniem infrastruktury przedsiębiorstw komunalnych.

Gałęzią wspomagającą gospodarkę obszaru może być turystyka. Jednym z warunków zwiększenia jej konkurencyjności i rozpoznawalności jest powiązanie atrakcji w sieciowy produkt turystyczny, wspólna oferta przedsiębiorców oraz wymiar transgraniczny.

Podnoszenie konkurencyjności MOF Biała Podlaska zarówno w wymiarze lokalnym jak i ponadregionalnym uzależnione jest w dużym stopniu od umiejętnego wykorzystania endogenicznych zasobów i potencjałów oraz aktywnego ich promowania. Elementem dopełniającym całość powinna być więc kompleksowa promocja gospodarcza obszaru oraz realizacja projektów partnerskich z innymi podmiotami z regionu, kraju i za granicą.

Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą podejmowane działania, przyczyniające się do osiągnięcia zakładanych efektów wdrażania strategii na poziomie pierwszego priorytetu.

Cel Operacyjny 1.1.

Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw w kluczowej specjalizacji obszaru (TSL: transport – spedycja – logistyka) oraz w specjalizacjach wspomagających ze szczególnym uwzględnieniem strefy inwestycyjnej „Lotnisko”

Cel Operacyjny 1.2.

Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji kadr pod potrzeby rozwijających się specjalizacji gospodarczych

Cel Operacyjny 1.3.

Poprawa konkurencyjności obszaru poprzez lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw

Cel Operacyjny 1.4.

Wzrost liczby turystów poprzez rozwój sieciowego produktu turystycznego opartego na turystyce aktywnej oraz transgranicznej

Stopień osiągnięcia zakładanego celu strategicznego będzie weryfikowany m.in. za pomocą następujących wskaźników:

- liczba zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców;
- pracujący na 1000 ludności;
- udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym.

2.2.2. Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Na terenie gminy o jakości życia decydują głównie warunki mieszkaniowe, dostępność mieszkańców do usług publicznych, a także bezpieczeństwo. Jednym z wyznaczników jakości życia są trendy demograficzne występujące na danym obszarze. MOF Biała Podlaska w analizowanych latach 2007 – 2013 wyróżnia w skali regionu dodatni przyrost naturalny.

Miasta, które chcą odnieść długofalowy sukces gospodarczy muszą umieć zapewnić swoim mieszkańcom dobre warunki życia, to bowiem powoduje, że decydują się oni w tym mieście zamieszkać i pracować, a inwestorzy chętniej lokują swoją działalność.

Pomimo podejmowanych w ostatnich latach działań obszar charakteryzuje niska dynamika przyrostu budownictwa mieszkalnego, która jest poniżej średniej wojewódzkiej. Pod względem mieszkaniowym jakość życia na terenie miasta Biła Podlaska jest większa niż na obszarach wiejskich. Wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) na 66 miast na prawach powiatu w kategorii „warunki mieszkaniowe” miasto Biła Podlaska zajęło 12 pozycję uzyskując 54 pkt na 100 możliwych. Na poprawę warunków mieszkaniowych miały również wpływ działania prowadzone przez obydwie samorządy, spółdzielnie mieszkaniowe oraz wspólnoty mieszkaniowe, a także podmioty indywidualne m.in. z zakresu termomodernizacji. Istnieją jednak nadal duże potrzeby w tym zakresie z uwagi m.in. na niski stan techniczny i technologiczny nie odpowiadający obecnym standardom. Władze samorządowe powinny również koncentrować się na poprawie efektywności energetycznej w odniesieniu do budynków użyteczności publicznej do nich należących zarówno już istniejących, jak i nowo wznoszonych. Podejście takie powinno wpisywać się w zobowiązania nakładane na państwa członkowskie UE przez dyrektywy odnoszące się do efektywności energetycznej i jakości powietrza.¹⁰ Od 1 stycznia 2019r. wszystkie nowe budynki zajmowane przez władze publiczne oraz będące ich własnością mają być budynkami o niemal zerowym zużyciu energii, natomiast po 31 grudnia 2020r. wszystkie nowe budynki mają charakteryzować się niemal zerowym zużyciem energii. Do planowanych działań z zakresu niskoemisyjności i efektywności energetycznej punktem odniesienia powinny być dokumenty przygotowywane i przyjmowane przez władze samorządowe – plany gospodarki niskoemisyjnej. Ponadto samorządy powinny starać się rozpatrywać te kwestie z perspektywy obszaru funkcjonalnego z uwzględnieniem wzajemnej współpracy.

Dostęp mieszkańców obszaru do wysokiej jakości usług publicznych jest obecnie jednym z głównych czynników decydujących o poziomie rozwoju lokalnego i sprawności administracji samorządowej miasta i gminy. W zależności od wykorzystywanej infrastruktury, gminy świadczą usługi publiczne o charakterze społecznym i technicznym. Usługi społeczne dotyczą przede wszystkim takich obszarów jak ochrona zdrowia, aktywizacja zawodowa i włączenie społeczne, oświata i edukacja, kultura, sport i rekreacja.

Generalnie należy stwierdzić, że jakość i dostępność usług społecznych na terenie obszaru ulega systematycznej poprawie. W zakresie ochrony zdrowia nadal istnieje potrzeba zwiększenia działań profilaktycznych oraz dostępności do lekarza specjalisty. Z uwagi na starzenie się społeczeństwa wymagane jest objęcie tej grupy mieszkańców obszaru działaniami ukierunkowanymi na zdrowe starzenie się.

Wysoka stopa bezrobocia na terenie obszaru funkcjonalnego wskazuje na potrzebę podjęcia szeregu działań przez samorządy we współpracy z instytucjami rynku pracy, instytucjami otoczenia biznesu oraz przedsiębiorcami mających na celu aktywizację zawodową mieszkańców. Wg ogólnopolskiego rankingu „Polityki” (2014r.) w kategorii „praca” miasto Biła Podlaska zajęło 48. miejsce na 66 miast. Wysokiemu bezrobociu towarzyszy wzrost wydatków na pomoc społeczną, pomimo spadającej liczby ludności korzystającej z pomocy społecznej. Jest to związane z rygorystycznymi kryteriami dochodowymi, które znacznie ograniczają liczbę osób uprawnionych do korzystania z pomocy społecznej.

¹⁰ Dyrektywa 2010/31/UE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków, Dyrektywa 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej

Lepiej na terenie obszaru przedstawia się sytuacja w zakresie edukacji, rekreacji i sportu. W przytoczonym powyżej rankingu w kategorii „edukacja” miasto zajęło 9. miejsce w skali kraju. Dzieje się tak dzięki zrealizowaniu kluczowych projektów inwestycyjnych w zakresie edukacji i sportu. Ponadto samorządy i ich jednostki organizacyjne aktywnie uczestniczą w projektach i programach, które przyczyniają się do podnoszenia jakości kształcenia w placówkach szkolnych, a także zwiększają dostępność mieszkańców do imprez sportowych. Problemem pozostaje nadal zbyt niski wynik zdawalności egzaminów maturalnych (72% zdawalności w 2013r.).

Niezbędnym warunkiem zwiększenia konkurencyjności i atrakcyjności zamieszkania na terenie MOF Biała Podlaska jest modernizacja systemu zarządzania polityką rozwoju miasta i jego obszaru funkcjonalnego. Potrzeba wypracowania nowych, skutecznych rozwiązań jest szczególnie widoczna w sferze dotyczącej finansowania i korzystania ze wspólnej infrastruktury. Problemem, którym muszą sprostać obszary funkcjonalne jest brak koordynacji w procesie podejmowania decyzji dotyczących planowania usług, mieszkalnictwa. Zastosowanie skoordynowanego i długoterminowego podejścia do działań rozwojowych może odbywać się m.in. przez stopniowe integrowanie dokumentów, które opracowywane są przez samorządy na podstawie różnych aktów prawnych. Katalog zadań gminy obejmuje szereg zagadnień, od spraw ładu przestrzennego, dróg i organizacji ruchu drogowego, przez organizację transportu zbiorowego, edukację i kulturę oraz ochronę zdrowia.

Dla zintegrowania zarządzania ważne jest usprawnienie systemu gromadzenia informacji i danych statystycznych oraz monitorowania i oceny wdrażania strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego. Takie podejście stworzy możliwość lokalnej władzy do zarządzania na podstawie aktualnej i dokładnej informacji (*evidence – based policy*). W związku z czym należy dążyć do budowania platformy informatycznej, w ramach której gromadzone byłyby dane na temat infrastruktury miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz procesów w nim zachodzących. Poprawa jakości zarządzania odbywać się powinna poprzez działania zmierzające do efektywnego wykorzystania potencjałów obszaru funkcjonalnego (zasobów ludzkich, środków materialnych, sieci powiązań) dzięki zwiększeniu możliwości i upowszechnianiu koordynacji jednostek administracji publicznej różnych szczebli, we współpracy z przedstawicielami partnerów społecznych i gospodarczych przy zastosowaniu zasady partnerstwa oraz wielopoziomowego zarządzania.

Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą podejmowane działania, przyczyniające się do osiągnięcia zakładanych efektów wdrażania strategii na poziomie drugiego priorytetu.

Cel Operacyjny 2.1.

Poprawa warunków mieszkaniowych oraz standardu obiektów użyteczności publicznej

Cel Operacyjny 2.2.

Lepsza dostępność opieki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się

Cel Operacyjny 2.3.

Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu

Cel Operacyjny 2.4.

Podniesienie jakości i poziomu dostępności usług edukacji, rekreacji, sportu

Cel Operacyjny 2.5.

Poprawa jakości rządzenia oraz stanu bezpieczeństwa mieszkańców

Stopień osiągnięcia zakładanego celu strategicznego będzie weryfikowany m.in. za pomocą następujących wskaźników:

- mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności;
- liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców;
- liczba organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców.

2.2.3. Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego

Spójność terytorialną stanowi sieć wzajemnych powiązań wielu aspektów współczesnej przestrzeni życiowej wśród których jest m.in. spójność transportowa, przestrzeni publicznej oraz ekologicznej. Spójność terytorialna nie polega na dążeniu do unifikacji i znoszeniu charakterystycznych cech obszaru ale na ich wykorzystaniu w budowaniu sieci wzajemnych powiązań¹¹.

Specyficzny układ komunikacyjny miasta Biała Podlaska powoduje od lat występowanie realnych trudności z przemieszczaniem się mieszkańców oraz osób przyjezdnych. Potwierdzeniem tego faktu jest analiza natężenia ruchu, która została przedstawiona w Aneksie statystyczno – diagnostycznym do niniejszej strategii. Zachodzi konieczność kompleksowej modernizacji ulic i skrzyżowań oraz budowy miejsc parkingowych. Inwestycje drogowe w pierwszej kolejności powinny dotyczyć podstawowego układu transportowego miasta i jego obszaru funkcjonalnego. Działania podejmowane w tym zakresie powinny wyeliminować konieczności tranzytu oraz ruchu międzydzielnicowego przez centrum. Drugim kluczowym kierunkiem inwestycji drogowych powinna być modernizacja istniejącego układu komunikacyjnego w celu zapewnienia jego spójności z priorytetami miejskiej polityki transportowej m.in. w zakresie: bezpieczeństwa ruchu, komunikacji zbiorowej, ruchu rowerowego. Problematyka transportowa miasta należy do zagadnień mających kluczowy wpływ na kształtowanie obrazu miasta pod kątem jego funkcjonalności, atrakcyjności i konkurencyjności. Od 2008r. podmiotem zarządzającym komunikacją miejską jest Zarząd Komunikacji Miejskiej w Białej Podlaskiej, na którego zlecenie 11 linii obsługiwanych jest przez autobusy dwóch operatorów:

- 8 linii stałych, oznaczonych literami od „A” do „H” (częstotliwość ok. 30 minut) i jedną linię „T” – Terebelska pętla - cmentarz komunalny - przez miejską jednostkę: Miejski Zakład Komunikacyjny w Białej Podlaskiej Sp. z o.o.,
- linia „I” oraz linia „P” – Dworzec PKP – cmentarz komunalny - przez prywatny podmiot PKM Wiczuk.

Na podstawie porozumienia międzygminnego wykonywane są kursy poza granice administracyjne miasta (5 linii).

Pomimo dokonanych w ostatnich latach inwestycji związanych z zakupem nowego taboru oraz modernizacją infrastruktury komunikacyjnej istnieją nadal duże potrzeby w tym zakresie. Przyszłe zadania inwestycyjne powinny koncentrować się również na wydłużeniu linii komunikacji miejskiej na teren gminy wiejskiej. Wpłynie to zdecydowanie na zwiększenie dostępności do usług jakie świadczy miasto jako ośrodek subregionalny.

Celem działań władz samorządowych powinno być osiągnięcie zrównoważonej mobilności w obszarze funkcjonalnym, rozumianej jako odbywanie podróży w takiej ilości i o takiej długości, jak wynika to z zaspokajania potrzeb życiowych podróżujących z racjonalnym wykorzystaniem podsystemów transportu miejskiego. Obligatoryjnym dokumentem na

¹¹

http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/consultation/terco/pdf/2_national/kujawsko_pomorski.pdf

poziomie miasta lub obszaru funkcjonalnego (dla miast o liczbie mieszkańców powyżej 50 tys. mieszkańców) będzie tzw. plan zrównoważonego rozwoju transportu zbiorowego.

Obok transportu drogowego niezwykle ważną rolę w dobie społeczeństwa informacyjnego oraz wdrażania w miastach idei „*smart city*” odgrywa dostępność do sieci internetowej. Na terenie miasta sytuacja pod względem dostępności do Internetu jest dobra, natomiast gorzej sytuacja wygląda na terenie gminy wiejskiej, gdzie tzw. nasycenie usługami dostępu do Internetu wypada słabo. Sytuacja ulegnie poprawie w wyniku objęcia obszaru projektem budowy Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej. Ważnym zadaniem do 2020 roku będzie stworzenie infrastruktury tzw. ostatniej mili.

W zakresie kształtowania przestrzeni publicznej celem działań władz samorządowych powinno być wyprowadzenie ze stanu kryzysowego najbardziej zdegradowanych obszarów miasta poprzez przedsięwzięcia całościowe obejmujące interwencję na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni oraz lokalnej gospodarki. Działania te powinny być prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany we współpracy z lokalną społecznością. Zintegrowanym działaniem obejmującym wszystkie wymienione wyżej aspekty będzie program kompleksowej rewitalizacji doliny rzeki Krzny. Przedsięwzięcie, które swoim zakresem obejmie miasto i gminę wiejską planowane jest do realizacji do 2020 roku w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych. Program opiera się na aktywizacji środowisk lokalnych: przedsiębiorców, szkół oraz obu działających w mieście uczelni wyższych, a także organizacji pozarządowych, stanowi również podwaliny do rozwoju przedsiębiorczości społecznej. Rewitalizacja służy zarówno podniesieniu atrakcyjności danej przestrzeni obszaru dla podmiotów gospodarczych jak i wsparciu rozwoju kapitału ludzkiego i społecznego, a także przyczynia się do podniesienia jakości życia obecnych i nowych mieszkańców. Jako jeden z głównych mechanizmów działań rewitalizacyjnych powinno być traktowane wzmocnienie potencjału endogenicznego obszaru.

Z punktu widzenia dalszej poprawy komfortu życia mieszkańców kluczowym jest aby dotychczas podejmowane działania w zakresie ochrony środowiska oraz budowania ekologicznego wizerunku MOF Biała Podlaska były kontynuowane i rozwijane. Przy czym należy dążyć do uzupełnienia brakującej infrastruktury w zakresie gospodarki wodno-ściekowej (szczególnie na obszarach wiejskich) m.in. poprzez realizację partnerskich projektów z wykorzystaniem infrastruktury miasta, a także zadbać o większą świadomość mieszkańców w zakresie selektywnej zbiórki odpadów i dbania o estetykę własnego miejsca zamieszkania.

Obok sieci kanalizacyjnej ważnym elementem mającym wpływ na ochronę środowiska jest rozwój systemu ciepłowniczego. Wykorzystując naturalny potencjał obszaru należy dążyć do budowy ciepłowni na biomasę oraz budowy elektrociepłowni w wysokosprawnej kogeneracji, a także do zastosowania kolektorów słonecznych na terenie Ciepłowni K-1. Kontynuacji wymaga przebudowa oraz rozbudowa sieci ciepłowniczej w celu zmniejszenia niskiej emisji.

Poniżej zaprezentowano cele operacyjne, w ramach których będą podejmowane działania, przyczyniające się do osiągnięcia zakładanych efektów wdrażania strategii na poziomie trzeciego priorytetu.

Cel Operacyjny 3.1.

Zapewnienie sprawnego systemu transportu wewnątrz obszaru oraz komunikacji elektronicznej

Cel Operacyjny 3.2.

Rewitalizacja fizyczna, społeczna i gospodarcza obszaru

Cel Operacyjny 3.3.**Poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej rozwój systemu ciepłowniczego oraz systemu gospodarki odpadami**

Stopień osiągnięcia zakładanego celu strategicznego będzie weryfikowany m.in. za pomocą następujących wskaźników:

- saldo migracji na 1000 mieszkańców;
- odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej;
- odsetek ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej.

2.3. Strategiczne Inwestycje Terytorialne miasta Biała Podlaska

Strategiczne Inwestycje Terytorialne (SIT) miasta Biała Podlaska są jednym z 4 projektów zintegrowanych przewidzianych do realizacji w miastach subregionalnych (Biała Podlaska, Chełm, Puławy, Zamość) na terenie województwa lubelskiego. Interwencja będzie koncentrować się m.in. na pobudzeniu aktywności gospodarczej, wsparciu rozwoju MŚP, poprawie stanu środowiska przyrodniczego i adaptacji do zmian klimatycznych, a także na działaniach z zakresu podnoszenia jakości zasobów ludzkich i włączenia społecznego. Planowane w ramach SIT zadania wpisują się w obszary strategicznej interwencji określone w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020”.

Zgodnie z art. 36 rozporządzenia ramowego realizacja SIT na wyodrębnionych obszarach jest możliwa jedynie w oparciu o dokumenty strategiczne.

Niniejszy dokument stanowi część strategiczną definiującą obszar wsparcia, diagnozę sytuacji, cele rozwojowe oraz kierunki działań, spójność ze strategicznymi dokumentami regionu, system monitorowania i ewaluacji oraz opis uczestnictwa społeczeństwa w tworzeniu dokumentu. Natomiast w odrębnym dokumencie stanowiącym plan operacyjny pn. Plan Wykonawczy Strategicznych Inwestycji Terytorialnych miasta Biała Podlaska, wykazane zostaną zadania i projekty do realizacji wraz z ustaleniami dotyczącymi realizacji projektów w tym podziałem zadań, zdolnością instytucjonalną oraz harmonogramem rzeczowo – finansowym, a także trybem aktualizacji dokumentu.

Ryc. 9. Spójność celów Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020 (z perspektywą do 2030r.) z przedsięwzięciami zintegrowanymi realizowanymi w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych

Źródło: Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie

SIT przewidziane są do współfinansowania m.in. z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 – 2020 w ramach komplementarnego wkładu EFRR i EFS (ok. 2,9% ogólnej alokacji programu).

2.4. Spójność z dokumentami strategicznymi

W niniejszym podrozdziale przedstawiono powiązania z dokumentami strategicznymi i planistycznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym oraz regionalnym. Szczególnie istotnym wymiarem polityki wspólnotowej jest wspieranie trwałego wzrostu społecznego i gospodarczego, co zostało uwzględnione w poniższej analizie spójności.

2.4.1. Poziom wspólnotowy

Pakiet legislacyjny polityki spójności na lata 2014-2020

W ramach pakietu legislacyjnego Komisja Europejska zaproponowała 11 strategicznych celów tematycznych, które są ściśle związane ze strategią „Europa 2020”. Odnoszą się one również do wszystkich Funduszy Wspólnych Ram Strategicznych, w tym Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Zgodnie z przyjętą zasadą programowania, Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska została oparta na celach, wynikających z dokumentów programowych, dlatego cele strategiczne niniejszej strategii znajdują odzwierciedlenie w priorytetowych celach Unii Europejskiej.

Strategia Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Cele wskazane w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska przyczyniają się do zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, tym samym wykazują pełną zgodność z priorytetami Strategii Europa 2020, tj.:

- rozwój inteligentny – rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
- rozwój zrównoważony – wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Efektom realizacji powyższych priorytetów powinno być osiągnięcie następujących celów:

- wzrost wydatków na działalność B+R,
- wzrost wskaźnika zatrudnienia,
- wzrost udziału osób z wyższym wykształceniem w społeczeństwie oraz zmniejszenie odsetka osób wcześniej kończących naukę,
- ograniczenie emisji CO₂ i osiągnięcia celów 20/20/20 w zakresie klimatu i energii,
- ograniczenia liczby osób żyjących w ubóstwie.

Należy również podkreślić, że wizja określona dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wpisuje się w zasadę zrównoważonego rozwoju, przyczyniając się do aktywizacji

ekonomicznej i społecznej obszaru przy jednoczesnym racjonalnym korzystaniu z zasobów przyrodniczych.

2.4.2. Poziom krajowy

Główne cele i kierunki rozwojowe, system zarządzania, monitoringu oraz źródła finansowania wpisują się w schemat, opisany w projekcie Umowy Partnerstwa¹². Ponadto, zgodnie z innowacyjnym podejściem do terytorialnego wymiaru polityki wskazanym w tym dokumencie strategia zakłada realizację wspólnych przedsięwzięć, celem wzmocnienia współpracy między samorządami położonymi na terenie obszaru, a także rozbudowę powiązań funkcjonalnych między miastem, a jego otoczeniem. Dzięki identyfikacji wspólnych celów i kierunków rozwoju, osiągnięty zostanie tzw. efekt synergii – działania zintegrowane, podejmowane wspólnie będą miały większy wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy obszaru, niż gdyby działania były podejmowane przez poszczególne samorzady osobno.

Wyznaczona w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wizja: **„W 2020 roku Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska pełni rolę ważnego ośrodka rozwoju w Polsce Wschodniej dzięki rozwijającym się specjalizacjom gospodarczym generującym więcej miejsc pracy, a także lepszym warunkom do życia, pracy i prowadzenia biznesu”** wraz z celami strategicznymi opiera się na wykorzystaniu endogenicznego potencjału do rozwoju gospodarczego i wzrostu spójności społecznej oraz przestrzennej. Jest to spójne z celami głównymi następujących dokumentów:

1. **Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (ŚSRK):** wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów, zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności;
2. **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie:** Efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Jednocześnie Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego postuluje trzy cele polityki regionalnej do 2020 roku. Są one następujące:
 - wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów („konkurencyjność”),
 - budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych („spójność”),
 - tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych, ukierunkowanych terytorialnie („sprawność”).

Cele strategiczne Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wpisują się we wszystkie trzy wyżej przytoczone cele. Prowadzą one do zwiększenia konkurencyjności obszaru poprzez określenie jego funkcji gospodarczej opartej na rozwijających się specjalizacjach, przy wykorzystaniu występujących lokalnych zasobów. Ponadto poprzez integrację działań, cele wpływają na zwiększenie spójności terytorialnej w układzie regionalnym i krajowym, w szczególności zapewniając możliwość trwałego rozwoju ekonomicznego na terenach marginalizowanych. Powyższe kompleksowe podejście do sprawy planowania rozwoju obszaru funkcjonalnego oraz współpraca samorządów pozwoli na uzyskanie efektu synergii, polegającego na realizacji działań spójnych i służących osiągnięciu zamierzonych celów, określonych w strategii dla całego obszaru.

¹² Programowanie perspektywy finansowej 2014 – 2020 – umowa partnerstwa, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, 21 maja 2014r.

3. **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030:** *Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.*

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wpisuje się w powyższy cel, uwzględniając zróżnicowane potencjały rozwojowe obszaru w zakresie: transportu, logistyki i spedycji, rolnictwa i przetwórstwa z wykorzystaniem biogospodarki oraz w zakresie przetwórstwa przemysłowego bazując na posiadanych zasobach naukowo – badawczych wyższych uczelni. Jednocześnie w określonej wizji rozwoju obszaru uwzględniono zrównoważone zarządzanie prowadzące do lepszych warunków życia.

Ponadto określone w strategii cele strategiczne są spójne z celami polityki przestrzennego zagospodarowania kraju określonymi w KPZK 2030, zwłaszcza z:

- a) *Celem 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;*
 - b) *Celem 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;*
 - c) *Celem 4. Kształtowanie struktur przestrzennych, wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;*
 - d) *Celem 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.*
4. **Założenia Krajowej Polityki Miejskiej:** *Wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do kreowania wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców.*
5. Zintegrowane, ponadsektorowe strategie: Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki – Dynamiczna Polska 2020 (SIEG), Strategia rozwoju kapitału ludzkiego (SRKL), Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku) (SRT), Strategia Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko (BEiŚ), Strategia Sprawne Państwo (SSP), Strategia rozwoju kapitału społecznego (SRKS), KSRR, Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego RP (SRSBN RP), Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa (SZRWiR).

2.4.3. Poziom regionalny

Dokument jest spójny pod względem przewidzianych działań z wyznaczonym w Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 Obszarem Strategicznej Interwencji – miasta subregionalne. Działania wpisują się wprost w przewidziany dla tego obszaru rodzaj interwencji służący: wzmocnieniu zróżnicowanych funkcji ponadlokalnych i wykorzystaniu wewnętrznego potencjału, rozbudowie wewnętrznych i zewnętrznych powiązań funkcjonalnych, w tym powiązań komunikacyjnych (np. poprzez rozwój systemu niskoemisyjnego transportu miejskiego), kompleksowej rewitalizacji oraz zwiększeniu i poprawie dostępności do podstawowych usług publicznych, budowie funkcji współpracy transgranicznej.

W horyzoncie 2020r. strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego, których realizacji będą służyły działania samorządu województwa, są określone następująco:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu;
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich;
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.

Zintegrowana Strategia Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska wyznacza do realizacji działania, przyczyniające się do:

1. rozwoju efektywnej gospodarki opartej na lokalnych specjalizacjach, poprzez:
 - poprawę warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw, m.in. przez tworzenie terenów inwestycyjnych i zwiększenie dostępności komunikacyjnej,
 - poprawę efektywności funkcjonowania sektora rolnego oraz jego większa specjalizacja ze szczególną rolą biogospodarki,
 - podnoszenie wiedzy i kwalifikacji kadr z zaangażowaniem wyższych uczelni oraz wykorzystaniem przez przedsiębiorstwa zaplecza naukowo – badawczego,
 - wykorzystanie wewnętrznego potencjału obszaru w zakresie produkcji energii z odnawialnych źródeł,
 - tworzenie warunków do rozwoju sieciowego produktu turystycznego;
2. poprawy jakości życia w sferze mieszkaniowej, opieki zdrowotnej, włączenia społecznego, edukacji oraz bezpieczeństwa publicznego i administracji publicznej, poprzez:
 - wzrost inwestycji na rzecz polepszenia efektywności energetycznej budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej,
 - lepszy dostęp do opieki zdrowotnej oraz programów profilaktycznych,
 - wzrost znaczenia aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu oraz przeciwdziałanie marginalizacji społecznej,
 - lepszy dostęp do usług edukacyjnych oraz sportu i rekreacji mieszkańców,
 - promowanie przedsiębiorczości oraz rozwój infrastruktury, poprawiającej konkurencyjność gospodarczą obszaru,
 - wzrost jakości rządzenia;
3. poprawy spójności terytorialnej miejskiego obszaru funkcjonalnego, poprzez:
 - kompleksowe działania z zakresu wewnętrznego układu drogowego oraz niskoemisyjnej komunikacji publicznej,
 - przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych obejmujących sferę gospodarczą, społeczną oraz fizyczną,
 - dalszy rozwój infrastruktury komunalnej wpływającej na jakość środowiska przyrodniczego.

Poprzez powyższe interwencje strategia przyczynia się do osiągnięcia zamierzeń w poszczególnych celach strategicznych Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.). Powiązania pomiędzy poszczególnymi priorytetami strategii przedstawione zostały w tabeli nr 1.

Tabela 1 Zestawienie powiązań pomiędzy priorytetami Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska do 2020r. (z perspektywą do 2030r.) a Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.)

Strategiczne cele rozwoju regionu lubelskiego	Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy	Cel strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska	Cel strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego
Cel strategiczny 1:	X		X

Wzmacnianie urbanizacji regionu			
Cel strategiczny 2: Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich	X		
Cel strategiczny 3: Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu	X	X	
Cel strategiczny 4: Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu	X	X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030r.)

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku (projekt)

Zaktualizowana Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego do 2020 roku stanowi uszczegółowienie Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w części, dotyczącej określenia potencjału innowacyjnego województwa oraz wskazania kierunków jego wzmacniania i wykorzystywania w poszukiwaniu przewag konkurencyjnych, opartych zwłaszcza na inteligentnych specjalizacjach regionu.

W Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biata Podlaska określono **Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy**, który wpisuje się w realizację następujących celów strategicznych Regionalnej Strategii Innowacji:

- Priorytet 1. Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji, zwłaszcza w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji.
- Priorytet 2. Wzrost zdolności podmiotów sektora naukowo-badawczego do tworzenia i komercjalizacji wiedzy w regionalnych obszarach inteligentnej specjalizacji regionu.
- Priorytet 3. Wzmocnienie instytucji otoczenia biznesu i otwartej na innowacje administracji publicznej.

Kluczowym elementem w osiągnięciu powyższych powiązań strategicznych będzie stymulowanie szeroko pojętej współpracy przez samorządy lokalne z przedstawicielami sektora naukowo-badawczego, doradczego oraz przedsiębiorcami. Niezbędnym elementem będzie również rozwijanie łańcuchów kooperacyjnych. Tak prowadzone działania powinny doprowadzić do powstania:

- nowoczesnych sektorów biogospodarki, bazujących na efektywnym przetwarzaniu biozasobów na cele żywnościowe, energetyczne;
- rozwoju sektora energetycznego, opartego na technologiach niskoemisyjnych, wykorzystującego zarówno odnawialne, jak i nieodnawialne źródła energii;
- rozwoju zidentyfikowanych branż z zastosowaniem informatyki i automatyki.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego (RPO WL) jest trzecim szczeblem planowania strategicznego¹³. RPO WL jest zasadniczym narzędziem realizacji

¹³ Ramowy System Organizacji Programowania Strategicznego w Województwie Lubelskim, UMWL, Zał. do Uchwały Nr CII/1911/2012 Zarządu Województwa Lubelskiego z dnia 20 marca 2012r. Pierwszy

strategii, ocenianym pod kątem zgodności z celami strategicznymi. System wdrażania ukierunkowany jest na realizację projektów spełniających następujące aspekty:

- projekty partnerskie, w tym partnerstwa publiczno-prywatnego i w obszarach funkcjonalnych,
- inwestycje i działania, zapewniające efekt prorozwojowy.

W ramach RPO WL określone zostały cele szczegółowe, które będą realizowane poprzez 14 Osi Priorytetowych, odpowiadających celom tematycznym pakietu legislacyjnego Unii Europejskiej.

Szczegółowe powiązania pomiędzy Zintegrowaną Strategią Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska i Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego zostały przedstawione w tabeli nr 2, wskazując jedynie te priorytety, które będą realizowane przez strategię.

Tabela 2 Powiązania pomiędzy celami strategicznymi Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska do 2020r. (z perspektywą do 2030r.) i Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Oś priorytetowa RPO WL	Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy	Cel strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska	Cel strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego
1. Badania i innowacje	X		
2. Cyfrowe Lubelskie	X	X	X
3. Konkurencyjność przedsiębiorstw	X		
4. Energia przyjazna środowisku	X		X
5. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna	X	X	X
6. Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów		X	X
7. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego	X		
8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport			X
9. Rynek pracy	X	X	
10. Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian	X	X	
11. Włączenie społeczne		X	X
12. Edukacja, umiejętności i kompetencje	X	X	
13. Infrastruktura społeczna		X	X

Źródło: opracowanie własne na podstawie RPO WL na lata 2014-2020

Strategia Współpracy Transgranicznej Województwa Lubelskiego, Obwodu Lwowskiego, Obwodu Wołyńskiego i Obwodu Brzeskiego na lata 2014-2020

Cele wskazane w Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska przyczyniają się do podniesienia konkurencyjności społeczno-gospodarczej

szczebel systemu stanowi: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, drugim szczeblem programowania strategicznego jest Regionalna Strategia Innowacji Województwa Lubelskiego, a także strategie sektorowe.

obszaru transgranicznego tym samym wpisują się w Cel generalny Strategii Transgranicznej oraz określone w niej dziedziny działań strategicznych:

1. Współpraca gospodarcza.
2. Środowisko naturalne, kultura i turystyka.
3. Infrastruktura komunikacyjna i graniczna.
4. Nauka i szkolnictwo wyższe.

3. Część wdrożeniowa

3.1. Plan operacyjny

Plan działań operacyjnych zawiera zestawienie kierunków działań, jakie będą podejmowane w ramach przewidzianych celów operacyjnych strategii. Plan określa również rolę lokalnych samorządów oraz innych partnerów (przedsiębiorców, stowarzyszeń) w realizacji zaplanowanych zadań, jak i możliwe źródła ich finansowania ze środków zewnętrznych (krajowych i regionalnych). Zaprezentowany katalog działań nie ma charakteru zamkniętego i będzie mógł być uzupełniany o nowe elementy w zależności od potrzeb związanych z rozwojem społeczno – gospodarczym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska.

Cel Strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy

Cel Operacyjny 1.1.:

Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw w kluczowej specjalizacji obszaru (TSL: transport – spedycja – logistyka) oraz w specjalizacjach wspomagających ze szczególnym uwzględnieniem strefy inwestycyjnej „Lotnisko”

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.1.1.	Przygotowanie terenów inwestycyjnych na terenie miasta i gminy na potrzeby lokalizacji działalności usługowej i produkcyjnej	Realizacja inwestycji i zarządzanie wybudowaną infrastrukturą	RPO WL 2014 – 2020: Oś 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw
1.1.2.	Stymulowanie rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego poprzez poprawę efektywności funkcjonowania sektora rolnego na terenie obszaru	Współpraca z Zespołem Doradztwa Rolniczego w Białej Podlaskiej w zakresie organizacji wspólnych konferencji, szkoleń	PROW 2014 – 2020: M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15), oraz M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
1.1.3.	Promocja szkoleń zawodowych i nabywanie umiejętności przez rolników oraz właścicieli lasów w zakresie prowadzonej produkcji i marketingu swoich produktów i usług	Współpraca z Zespołem Doradztwa Rolniczego w Białej Podlaskiej w zakresie organizacji wspólnych konferencji, szkoleń	PROW 2014-2020: M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14); M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)
1.1.4.	Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów	Realizacja inwestycji i zarządzanie wybudowaną infrastrukturą	PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
1.1.5.	Kompleksowa promocja gospodarcza obszaru oraz tworzenie przyjaznych warunków do inwestowania, organizacja misji gospodarczych	Przygotowanie atrakcyjnej oferty terenów inwestycyjnych i ich aktywna promocja. Realizacja projektów sieciowych z innymi jednostkami w kraju	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw (2) PO Polska Wschodnia: Oś Priorytetowa I. Przedsiębiorcza Polska Wschodnia

		i za granicą. W przypadku projektów z Polski Wschodniej inicjowanie wśród przedsiębiorców działań	
1.1.6.	Działania marketingowe, kreowanie dobrego wizerunku obszaru pod kątem potencjalnych inwestorów i kontrahentów jako atrakcyjnego miejsca, w tym utworzenie i działalność centrum obsługi inwestora	Opracowanie strategii działań marketingowych, powiązanie systemu promocji z działaniami województwa lubelskiego	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw (2) PROW 2014 – 2020
1.1.7.	Przebudowa i modernizacja drogi krajowej nr 2 oraz nr 19, zwiększenie dostępności komunikacyjnej dzięki budowie odcinka autostrady A2 Warszawa – Kukuryki z węzłem „Cicibór” na terenie gminy Biata Podlaska	Działania lobbujące oraz współpraca w zakresie przygotowania i realizacji inwestycji przez GDDKiA	PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 (w przypadku zakwalifikowania inwestycji do realizacji do roku 2020)
1.1.8.	Budowa wschodniej obwodnicy miasta w układzie północ-południe w ciągu dróg wojewódzkich nr 812 i 811	Lobbowanie i współpraca z Zarządem Dróg Wojewódzkich w Lublinie	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport
1.1.9.	Zwiększenie dostępności do stolicy województwa w wyniku przebudowy dróg wojewódzkich i powiatowych		(1) PO Polska Wschodnia 2014 - 2020 (2) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 8. Mobilność regionalna i ekologiczny transport
1.1.10.	Inne działania		

Cel Operacyjny 1.2.:**Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji kadr pod potrzeby rozwijających się specjalizacji gospodarczych**

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.2.1.	Realizacja projektów badawczo - rozwojowych przez przedsiębiorstwa we współpracy ze środowiskiem naukowym	Inicjowanie współpracy szkół wyższych oraz przedsiębiorstw	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś 1. Badania i Innowacje (2) PO Inteligentny Rozwój 2014 – 2020
1.2.2.	Prowadzenie aktywnych działań mających na celu podniesienie jakości i atrakcyjności kształcenia zawodowego	Inicjowanie i wspieranie współpracy szkół i placówek kształcenia zawodowego z ich otoczeniem społeczno-gospodarczym	RPO WL 2014 – 2020: Oś 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
1.2.3.	Realizacja projektów obejmujących współpracę szkół i placówek kształcenia zawodowego ze szkołami wyższymi	Inicjowanie i wspieranie współpracy pomiędzy szkołami	RPO WL 2014 – 2020: Oś 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
1.2.4.	Realizacja programów stypendialnych dla uczniów szczególnie uzdolnionych w zakresie przedmiotów zawodowych	Współpraca ze szkołami i placówkami kształcenia zawodowego	RPO WL 2014 – 2020: Oś 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
1.2.5.	Działania związane z infrastrukturą szkół zawodowych poprzez prace modernizacyjne i dostosowawcze	Współpraca ze szkołami i placówkami kształcenia zawodowego	RPO WL 2014 – 2020: Oś 13. Infrastruktura społeczna

	istniejącej infrastruktury, w szczególności rozbudowę lub przebudowę pracowni/warsztatów kształcenia praktycznego jak również pracowni wykorzystywanych w procesie kształcenia i rozwoju kompetencji kluczowych zorientowanych na potrzeby lokalnego rynku pracy oraz zakup niezbędnego wyposażenia		
1.2.6.	Dostosowanie i zwiększenie wyposażenia szkół zawodowych	Współpraca ze szkołami i placówkami kształcenia zawodowego w zakresie inwestycji w sprzęt, wyposażenie i materiały dydaktyczne	RPO WL 2014 – 2020: Oś 12. Edukacja, umiejętności i kompetencje
1.2.7.	Utworzenie Inkubatora Przedsiębiorczości	Współpraca z IOB, szkołami wyższymi oraz przedsiębiorstwami	RPO WL 2014 – 2020: Oś 3. Konkurencyjność przedsiębiorstw
1.2.8.	Usługi rozwojowe adekwatne do potrzeb oraz możliwości rozwojowych firm sektora MŚP, w szczególności poprzez wspieranie rozwoju kompetencji/kwalifikacji pracowników zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami przedsiębiorstw i rozwijanymi specjalizacjami gospodarczymi	Inicjowanie i współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym	RPO WL 2014 – 2020: Oś 10. Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian
1.2.9.	Inne działania		

Cel Operacyjny 1.3.:

Poprawa konkurencyjności obszaru poprzez lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.3.1.	Budowa lub modernizacja wybranych elementów sieci elektroenergetycznej umożliwiającej przyłączenia nowych sieci wytwórczych energii ze źródeł odnawialnych	Bliska współpraca z PGE Dystrybucja S.A. (Rejon Energetyczny Biała Podlaska) w zakresie zwiększenia możliwości przyłączeniowych dla producentów energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 4. Energia Przyjazna Środowisku (2) PO Infrastruktura i Środowisko Oś Priorytetowa 1. Zmniejszenie emisyjności gospodarki
1.3.2.	Wspieranie wytwarzania energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii	Współpraca z inwestorami zainteresowanymi wytwarzaniem energii na sprzedaż	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 4. Energia Przyjazna Środowisku (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 1: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
1.3.3.	Poprawa efektywności energetycznej w przedsiębiorstwach komunalnych	Realizacja w ramach zadań własnych przez jednostki organizacyjne	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna; (2) PO Infrastruktura

i Środowisko 2014 – 2020:
Oś Priorytetowa I:
Zmniejszenie emisyjności
gospodarki

Cel Operacyjny 1.4.:

Wzrost liczby turystów poprzez rozwój sieciowego produktu turystycznego opartego na turystyce aktywnej oraz transgranicznej

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
1.4.1.	Zbudowanie i rozwój wspólnej struktury instytucjonalnej do świadczenia usług w ramach sieciowego produktu turystycznego	Zainicjowanie oraz uczestnictwo we współpracy sieciowej przedsiębiorców oraz miasta, gminy, a także samorządów skupionych w Przygranicznym Obszarze Funkcjonalnym Aktywne Pogranicze	PO Polska Wschodnia 2014 – 2020: Oś Priorytetowa I Przedsiębiorcza Polska Wschodnia
1.4.2.	Opracowanie i wdrożenie kompleksowego programu szkolenia kadr turystyki	Współpraca jst z utworzoną strukturą instytucjonalną	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 10: Adaptacyjność przedsiębiorstw oraz pracowników do zmian
1.4.3.	Działania z zakresu modernizacji małej infrastruktury służącej udostępnianiu dla turystów obszarów chronionych	Realizacja w ramach zadań własnych oraz w ramach współpracy z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 7: Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
1.4.4.	Kompleksowe działania z zakresu edukacji ekologicznej łączące różne formy ochrony z ukierunkowaniem ruchu turystycznego	Realizacja w ramach zadań własnych oraz w ramach współpracy z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 7: Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
1.4.5.	Zwiększenie dostępności turystom obiektów kulturalnych poprzez ich modernizację oraz zakup lub remont trwałego wyposażenia	Realizacja w ramach zadań własnych oraz w ramach współpracy z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 7: Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego
1.4.6.	Działania związane z kreowaniem transgranicznego produktu turystycznego	Zadanie realizowane w partnerstwie z partnerem z Białorusi	Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014 – 2020
1.4.7.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie e-kultury m.in. digitalizacja zasobów kulturalnych	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
Inne działania			

Cel Strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska

Cel Operacyjny 2.1.:

Poprawa warunków mieszkaniowych oraz standardu obiektów użyteczności publicznej

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.1.1.	Termomodernizacja	Wsparcie zadań	RPO WL 2014 – 2020:

	wielorodzinnych budynków mieszkalnych – spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe	z zakresu termomodernizacji m.in. poprzez ich ujęcie w planie niskoemisyjnym miasta i gminy	Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
2.1.2.	Działania z zakresu głębokiej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej	Objęcie w oparciu o plan niskoemisyjny zadaniami inwestycyjnymi obiektów użyteczności publicznej, w tym będących w zasobie JST (m.in. szpitali, szkół)	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
2.1.3.	Działania z zakresu poprawy efektywności energetycznej w sektorze mieszkaniowym	Inicjowanie działań związanych z efektywnością energetyczną w budynkach mieszkalnych w porozumieniu ze spółdzielniami mieszkaniowymi oraz wspólnotami mieszkaniowymi zgodnie z przyjętym planem niskoemisyjnym	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
2.1.4.	Działania z zakresu efektywności energetycznej w obiektach użyteczności publicznej	Wdrażanie zadań inwestycyjnych w porozumieniu z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
2.1.5.	Wspieranie tworzenia nowych terenów pod budownictwo mieszkalne	Prowadzenie działań przez właściwe Wydziały Urzędu Miasta Biata Podlaska	Środki własne z budżetu samorządu
2.1.6.	Wspieranie modernizacji obiektów użyteczności publicznej dla zapewnienia dostępności dla osób niepełnosprawnych	Prowadzenie działań przez właściwe Wydziały Urzędu Miasta Biata Podlaska oraz jednostki organizacyjne	Środki własne z budżetu samorządu, PFRON

Cel Operacyjny 2.2.:

Lepsza dostępność opieki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.2.1.	Poprawa stanu infrastruktury ochrony zdrowia, w tym zapewnienie dostępu do nowoczesnej aparatury medycznej	Lobbowanie, inicjowanie oraz współpraca z Samorządem Województwa oraz innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna

		na rzecz upowszechnienia dostępu do usług medycznych oraz inwestycji ukierunkowanych na osoby starsze	
2.2.2.	Realizacja programów zdrowotnych wśród osób w wieku aktywności zawodowej (m.in. programy profilaktyczne w zakresie nowotworów oraz programy zdrowotne z uwzględnieniem rehabilitacji medycznej)	Współdziałanie z publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej w zakresie objęcia programami jak największej liczby osób	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 10: Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian
2.2.3.	Realizacja programów profilaktycznych w szczególności dotyczących chorób będących istotnym problemem zdrowotnym na szczeblu kraju (choroby układu krążenia, nowotworowe, układu kostno – stawowo – mięśniowego, układu oddechowego, psychiczne) oraz województwa	Współdziałanie z publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej w zakresie objęcia programami jak największej liczby mieszkańców	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.2.4.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie e-zdrowie	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
2.2.5.	Realizacja działań ukierunkowanych na zdrowe starzenie dotyczących aktywności fizycznej, odpowiednich diet oraz regularnych badań	Współdziałanie z jednostkami organizacyjnymi, publicznymi i niepublicznymi zakładami opieki zdrowotnej, organizacjami pozarządowymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne (2) PO WER 2014 – 2020: Oś priorytetowa V. Wsparcie dla obszaru zdrowia
Inne działania			

Cel Operacyjny 2.3.:**Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru funkcjonalnego oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu**

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.3.1.	Realizacja działań kierowanych do osób zwolnionych z pracy z przyczyn zakładu pracy	Monitorowanie sytuacji gospodarczej obszaru. Realizacja w ramach zadań własnych oraz inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 10: Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian
2.3.2.	Realizacja szkoleń mających na celu podniesienie, uzupełnienie lub zmianę kwalifikacji	Realizacja w ramach zadań własnych oraz inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy

		szczególnie w zakresie monitorowania zawodów deficytowych	
2.3.3.	Organizacja staży i praktyk zawodowych	Inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy
2.3.4.	Działania z zakresu wsparcia osób bezrobotnych w tym niepełnosprawnych m.in. poprzez subsydiowanie zatrudnienia oraz likwidację barier	Inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy
2.3.5.	Działania wspierające osoby zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej	Inicjowanie działań i współpraca z przedsiębiorcami, IOB oraz instytucjami rynku pracy, a także wyższymi uczelniami (biuro karier)	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy
2.3.6.	Działania związane z adaptacją pomieszczeń na rzecz rozwoju mieszkalnictwa wspomaganego, chronionego i socjalnego	Realizacja zadań własnych oraz inicjowanie wśród innych podmiotów działań	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna
2.3.7.	Poprawa stanu infrastruktury usług społecznych bezpośrednio wykorzystywanej przez osoby zagrożone wykluczeniem społecznym i powiązane z procesem aktywizacji społeczno - zawodowej	Realizacja zadań własnych oraz inicjowanie wśród innych podmiotów działań	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna
2.3.8.	Tworzenie efektywnej opieki środowiskowej m.in. poprzez: realizację zintegrowanych usług społecznych (socjalnych) o charakterze profilaktycznym, aktywizującym i interwencyjnym; rozwój środowiskowych form pomocy i samopomocy; wsparcie dla tworzenia - funkcjonowania placówek wsparcia dziennego, tworzenie warunków do opieki domowej; rozwój zintegrowanych usług uzupełniających i wspierających rolę rodziny, również o charakterze profilaktycznym, w tym rozwój środowiskowych form i placówek wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży; wsparcie procesu de instytucjonalizacji pieczy zastępczej	Realizacja zadań własnych w ramach ośrodka pomocy społecznej oraz w współpracy z instytucjami i placówkami podlegającymi samorządowi powiatowemu	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.9.	Realizacja programów na rzecz społeczności marginalizowanych na obszarach objętych działaniami rewitalizacyjnymi, w tym realizacja programów aktywności lokalnej	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.10.	Wdrażanie programów integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.11.	Kompleksowe działania	Współpraca	RPO WL 2014 – 2020:

	aktywizacji i integracji społecznej i zawodowej bezrobotnych klientów ośrodków pomocy społecznej	z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.12.	Realizacja programów wychodzenia z bezdomności	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.13.	Realizacja programów oraz działań profilaktycznych dotyczących usamodzielnienia wychowanków opuszczających instytucjonalne oraz rodzinne formy pieczy zastępczej	Współpraca z instytucjami pomocy i integracji społecznej oraz instytucjami rynku pracy	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.14.	Działania na rzecz tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej	Działania powinny być prowadzone we współpracy z instytucjami pomocy i integracji społecznej, instytucjami rynku pracy oraz organizacjami pozarządowymi i obejmować: wsparcie animacji lokalnej w celu tworzenia podmiotów ekonomii społecznej, inicjowanie tworzenia nowych podmiotów oraz wsparcie istniejących przedsiębiorstw społecznych	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 11: Włączenie społeczne
2.3.15.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie e – włączenie	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
2.3.16.	Inne działania		

Cel Operacyjny 2.4.:

Cel Podniesienie poziomu i dostępności usług edukacji, rekreacji, sportu

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.4.1.	Rozwój instytucji opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat (np. żłobki, kluby malucha, dzienni opiekunowie)	Współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz osobami prywatnymi zainteresowanymi tworzeniem tego rodzaju usług	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 9: Rynek pracy
2.4.2.	Działania związane z infrastrukturą przedszkolną poprzez adaptację, rozbudowę i modernizację obiektów oraz zakup niezbędnego wyposażenia	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna
2.4.3.	Rozwój edukacji przedszkolnej poprzez tworzenie nowych miejsc dla dzieci w wieku 3-4 lata	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje

		jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami	
2.4.4.	Działania dotyczące polepszenia jakości edukacji przedszkolnej w szczególności poprzez rozszerzenie oferty o zajęcia realizowane w celu wyrównania stwierdzonych deficytów, a także realizację dodatkowych zajęć oraz nabywania kompetencji przez nauczycieli i zakup specjalistycznego sprzętu i pomocy dydaktycznych	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.5.	Działania związane z modernizacją obiektów dydaktycznych szkół i placówek oświatowych poprzez ich modernizację oraz zakup niezbędnego wyposażenia gwarantującego wysoką jakość kształcenia	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 13: Infrastruktura społeczna
2.4.6.	Rozwój w ramach kształcenia ogólnego organizacji zajęć przyczyniających się do rozwoju kompetencji kluczowych na rynku pracy (ICT, matematyczno-przyrodniczych, języki obce), z uwzględnieniem rozwoju właściwych postaw (kreatywność, innowacyjność oraz praca zespołowa)	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi z zakresu kształcenia ogólnego	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.7.	Działania dotyczące polepszenia jakości edukacji ogólnej poprzez podnoszenie kompetencji bądź kwalifikacji nauczycieli wszystkich przedmiotów w zakresie korzystania z nowoczesnych metod, technologii i sprzętu oraz poprzez tworzenie warunków uczenia się, adekwatnych do potrzeb rynku pracy i zmian zachodzących w gospodarce (wyposażenie pracowni dla przedmiotów matematyczno – przyrodniczych oraz pracowni ICT)	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi z zakresu kształcenia ogólnego	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.8.	Kompleksowe wspieranie uczniów kształcenia ogólnego poprzez organizowanie i udzielanie doradztwa edukacyjno-zawodowego oraz pomocy psychologiczno- pedagogicznej	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi z zakresu kształcenia ogólnego	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.9.	Kształcenie ustawiczne - podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób w wieku 50+ z zakresu ICT i języków obcych	Inicjowanie działań wśród własnych jednostek organizacyjnych, organizacji pozarządowych	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje
2.4.10.	Kształcenie ustawiczne - podnoszenie kwalifikacji i kompetencji osób powyżej 25 roku życia oraz osób nieuczących	Inicjowanie działań wśród własnych jednostek organizacyjnych,	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Edukacja, umiejętności i kompetencje

	się - od 18 roku życia - z grup defaworyzowanych, z zakresu ICT i języków obcych	organizacji pozarządowych	
2.4.11.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie e-uczenie się	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 - 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
2.4.12.	Budowa wielofunkcyjnego stadionu miejskiego	Realizacja zadania własnego	Partnerstwo Publiczno Prywatne, środki własne jst
2.4.13.	Tworzenie cyfrowych zasobów gminy w zakresie digitalizacja zasobów naukowych (w tym bibliotecznych i archiwalnych)	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi podmiotami	RPO WL 2014 - 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
Inne działania			

Cel Operacyjny 2.5.:

Wzrost jakości rządzenia oraz poprawa stanu bezpieczeństwa mieszkańców

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
2.5.1.	Opracowanie i upowszechnianie mechanizmów, zwiększających udział obywateli w kształtowaniu polityki rozwoju lokalnego	Opracowanie i wdrożenie modelu obejmującego metody i narzędzia konsultacji i partycypacji publicznej, w tym inicjatywy związane z budżetem partycypacyjnym, fundusze sołeckim itp.	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.2.	Partnerskie działania miasta i gminy w zakresie planowania przestrzennego	Cykliczne spotkania powołanych grup roboczych w zakresie planowania przestrzennego obszaru funkcjonalnego m.in. w zakresie rozwoju infrastruktury technicznej terenów inwestycyjnych, komunikacji wewnętrznej obszaru itp.	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.3.	Wypracowanie i wdrożenie docelowego modelu strategicznego zarządzania rozwojem gminy, m.in. w oparciu o monitoring i ewaluację wdrażanych dokumentów strategicznych	Wdrażany model powinien m.in. zawierać zestaw narzędzi analitycznych do monitorowania rozwoju gminy w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym (integracja planowania przestrzennego i społeczno-	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji

2.5.4.	Rozwój praktyki wieloletniego planowania finansowego oraz planowania w układzie zadaniowym pozwalającym jednocześnie na ocenę skuteczności ponoszonych wydatków (budżet zadaniowy informujący o efektywności)	gospodarczego) Kontynuacja i rozwój dotychczas stosowanego podejścia, wykorzystującego doświadczenia innych samorządów	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.5.	Rozwój w gminie systemu zarządzania satysfakcją klienta (opracowanie standardów oraz narzędzi do monitorowania)	Udział w realizacji programów krajowych, dzięki którym będzie możliwość stworzenia i wdrożenia optymalnego modelu dla gminy	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.6.	Uruchomienie systemu monitorowania dostępności i efektywności (jakości) usług publicznych w gminie	Uczestnictwo w realizacji programów krajowych, w ramach których będzie możliwość wypracowania najlepszych standardów i rozwiązań	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.7.	Rozwój elektronicznej administracji poprzez rozwój infrastruktury informatycznej w tym aplikacji i systemów bazodanowych	Realizacja własnego projektu inwestycyjnego lub w partnerstwie z innymi jst	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 2: Cyfrowe lubelskie
2.5.8.	Opracowanie i wdrożenie efektywnego modelu zarządzania kompetencjami kadr, uwzględniającego bieżące monitorowanie luk kompetencyjnych i potrzeb szkoleniowych pracowników	Wykorzystanie w pracach nad systemem rozwiązań wynikających z procedur wdrożonego w gminie systemu ISO	PO WER 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.9.	Zwiększenie aktywności gminy w zakresie realizacji projektów partnerskich w wymiarze krajowym i międzynarodowym pozwalających na pozyskiwanie nowej wiedzy i umiejętności, a także testowanie nowych rozwiązań	Realizacja ponadlokalnych projektów partnerskich, zarówno z własnej inicjatywy gminy (np. w zakresie rozwoju gospodarczego), jak również poprzez udział gminy w projektach zarządzanych przez podmioty zewnętrzne	(1) PO WER 2014 – 2020: Oś Priorytetowa III. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa (2) Program Europejskiej Współpracy Terytorialnej 2014 – 2020 (Program Regionu Morza Bałtyckiego; Program dla Europy Środkowej, Interreg Europa; Program Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina)
2.5.10.	Wzmocnienie bazy wiedzy i potencjału kadrowego gminy w zakresie realizacji projektów w formule partnerstwa publiczno-prywatnego oraz innowacyjnych rozwiązań w zakresie stosowania prawa zamówień publicznych	Realizacja m.in. poprzez udział pracowników gminy w organizowanych szkoleniach, seminariach oraz platformach współpracy	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
2.5.11.	Wzmocnienie zdolności analitycznych służb planowania przestrzennego, m.in. poprzez dostęp do nowoczesnych narzędzi w zakresie analizy, przetwarzania,	Realizacja zadań własnych w ramach tworzonej krajowej i regionalnej infrastruktury	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji

	interpretacji i prezentacji danych przestrzennych	informacji przestrzennej, umożliwiającej dostęp do aktualnych baz danych i aplikacji pozwalających na prace z danymi przestrzennymi	
2.5.12.	Działania z zakresu małej retencji	Realizacja zadań własnych lub w partnerstwie z innymi jst	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów (2) PROW 2014-2020 M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
2.5.13.	Doposażenie Ochotniczych Straży Pożarnych działających na terenie obszaru w specjalistyczny sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych oraz usuwania skutków zagrożeń naturalnych i katastrof	Zakup sprzętu dla wybranych OSP (funkcjonujących w systemie KSRG i będących poza nim) we współpracy z Komendą Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Białej Podlaskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska oraz efektywne wykorzystanie zasobów
Inne działania			

Cel Strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru

Cel Operacyjny 3.1.:

Zapewnienie sprawnej komunikacji wewnętrznej obszaru oraz komunikacji elektronicznej

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.1.1.	Przebudowa i budowa dróg lokalnych, parkingów oraz ścieżek rowerowych	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 8: Mobilność regionalna i ekologiczny transport (2) Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych (3) PROW 2014-2020 M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.1.2.	Modernizacja komunikacji miejskiej poprzez zakup niskoemisyjnych pojazdów	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi komunikacji miejskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
3.1.3.	Inwestycje w infrastrukturę niezbędną do funkcjonowania zrównoważonej mobilności miejskiej	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi komunikacji miejskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna

3.1.4.	Budowa i rozbudowa stacji i węzłów przesiadkowych ze szczególnym uwzględnieniem ich integracji z innymi gałęziami transportu, w tym projekty typu „parkuj i jedź”	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi komunikacji miejskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
3.1.5.	Inwestycje w zakresie zarządzania informacjami, systemami operacyjnymi i logistycznymi w celu podniesienia jakości obsługi klienta	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi oraz innymi podmiotami świadczącymi usługi komunikacji miejskiej	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna
3.1.6.	Tworzenie infrastruktury ostatniej mili sieci szerokopasmowej	Inicjowanie działań na rzecz rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej przez przedsiębiorstwa	PO Polska Cyfrowa 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 1.: Powszechny dostęp do szybkiego internetu

Cel Operacyjny 3.2.:

Rewitalizacja fizyczna, społeczna i gospodarcza obszaru

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.2.1.	Organizacja kampanii informacyjnych oraz promocja dobrych praktyk w zakresie ładu przestrzennego i estetyki miejsc publicznych	Działania powinny być prowadzone we współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz przedstawicielami mieszkańców	PO WER 2014-2020: Oś Priorytetowa II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji
3.2.2.	Opracowanie i wdrożenie Lokalnego Planu Rewitalizacji	Opracowanie planu zawierającego zadania mające na celu przywracanie bądź nadawanie nowych funkcji zdegradowanym społecznie, gospodarczo, środowiskowo obszarom miasta i gminy. Wdrażanie planu.	Środki własne na opracowanie planu z budżetu miasta i gminy Wdrażanie planu: RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 12: Infrastruktura społeczna
3.2.3.	Realizacja projektu dotyczącego rewitalizacji rzeki Krzna	Realizacja projektu w ramach zadań własnych	Projekt realizowany w ramach Strategicznych Inwestycji Terytorialnych
3.2.3.	Kształtowanie przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich	Realizacja własnych projektów lub we współpracy z instytucjami partnerskimi (np. instytucjami kościelnymi, OSP itp.)	PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.2.4.			

Inne działania

Cel Operacyjny 3.3.:**Poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej, rozwój systemu ciepłowniczego oraz rozwój systemu gospodarki odpadami**

Nr działania	Kierunek działań operacyjnych	Rola i zadania jst w realizacji działań	Możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych
3.3.1.	Kompleksowe działania związane z rozbudową i modernizacją sieci kanalizacyjnych dla ścieków komunalnych oraz modernizacją oczyszczalni ścieków komunalnych	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (3) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.2.	Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.3.	Działania z zakresu rozbudowy kanalizacji deszczowej	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (3) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.4.	Budowa i modernizacja systemów zaopatrzenia w wodę, w tym również wyposażenia w systemy zmniejszające straty w dostawach i zmniejszające ryzyko wystąpienia awarii	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (3) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.5.	Wyposażenie w odpowiedni sprzęt służb, zajmujących się monitoringiem jakości	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne

	oczyszczonych ścieków i wody przeznaczonej do celów konsumpcyjnych	z jednostkami organizacyjnymi	wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu (3) PROW 2014 – 2020: M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
3.3.6.	Dostosowanie infrastruktury Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Białej Podlaskiej do wymogów prawa polskiego i unijnego	Realizacja w ramach zadań własnych jednostki organizacyjnej	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 5: Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna; (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa I: Zmniejszenie emisyjności gospodarki
3.3.7.	Działania z zakresu selektywnej zbiórki odpadów w oparciu i instalacje regionalną w Białej Podlaskiej, w szczególności poprzez zwiększenie udziału odzysku m.in. w wyniku recyklingu	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	(1) RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów (2) PO Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020: Oś Priorytetowa II: Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu
3.3.8.	Działania z zakresu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, w szczególności w zakresie unieszkodliwiania azbestu	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów
3.3.9.	Kampanie informacyjne, dotyczące segregacji odpadów, selektywnej zbiórki oraz negatywnego wpływu na środowisko i zdrowie mieszkańców nielegalnych wysypisk i składowisk	Realizacja zadań własnych poprzez współpracę z jednostkami organizacyjnymi	RPO WL 2014 – 2020: Oś Priorytetowa 6: Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów

3.2. Określenie struktury wdrażania i finansowania

Struktura wdrażania i finansowania niniejszej strategii określa podmioty i instrumenty wdrażania jej, a także precyzuje zasady i procedury, które obowiązują instytucje uczestniczące w realizacji. Obejmują one zarządzanie, monitoring i sprawozdawczość, ewaluację oraz sposób koordynacji działań tych instytucji.

Podmioty wdrażania strategii

System wdrażania Zintegrowanej Strategii Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030) został zbudowany w oparciu o Urząd Miasta Biała Podlaska (miasto Biała Podlaska stanowi rdzeń obszaru funkcjonalnego) przy partnerskim zaangażowaniu gminy wiejskiej Biała Podlaska. Niniejszy dokument strategiczny dla Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska jest dokumentem rozwojowym wspierającym zarówno obszary o dużym potencjale rozwojowym jak i tych wymagających bieżącego wsparcia. Bezpośrednio w proces zarządzania wdrażania strategii będą zaangażowane: organy stanowiące, organy wykonawcze, właściwe komórki odpowiedzialne za planowanie strategiczne w poszczególnych urzędach oraz podmioty wspomagające.

Władze lokalne obydwu gmin, zarówno gminy miejskiej jak i wiejskiej, będą miały obowiązek wdrażania strategii wraz z koordynowaniem procesu wdrażania, monitorowania i ewaluacji. Wspólne zarządzanie przez samorządy obszarem funkcjonalnym mobilizuje władze lokalne obok wdrożenia własnych projektów do realizowania projektów w partnerstwie. Podmiotem odpowiedzialnym za koordynację wdrażanej strategii, a także za gromadzenie danych analitycznych oraz ocenianie w ramach monitoringu i ewaluacji przy zaangażowaniu partnerskim samorządu gminy będzie właściwa komórka w Urzędzie Miasta Biała Podlaska.

W proces realizacji strategii będą pośrednio zaangażowane inne podmioty działające na obszarze funkcjonalnym, w tym m.in. jednostki organizacyjne samorządów, placówki i organizacje kultury, kościoły i związki wyznaniowe. Ponadto docelową grupą beneficjentów pomocy, oprócz samorządów będą: przedsiębiorcy, rolnicy, organizacje pozarządowe, bezrobotni, osoby podnoszący kwalifikacje itp.

Podczas realizacji strategii będą stosowane cztery podstawowe zasady postępowania:

1. **Zasada zintegrowanego zarządzania rozwojem obszaru funkcjonalnego** - skoordynowanie działań realizowanych przez różne podmioty na rzecz rozwoju poprzez włączenie i dostosowanie instrumentów programowych i finansowych do systemu realizacji strategii oraz ukształtowanie mechanizmów skutecznego wpływania przez samorząd lokalny zakres i kierunki interwencji podejmowanych w wymiarze lokalnym i subregionalnym w celu zwiększenia spójności z działaniami podejmowanymi dla obszaru funkcjonalnego.
2. **Zasada efektywności ekonomicznej, społecznej i przestrzennej** - ocena wpływu i znaczenia kluczowych interwencji publicznych oraz planowanych do realizacji dla osiągnięcia celów strategicznych, ponadto interwencja oparta na efektywności w ujęciu ekonomicznym, społecznym oraz przestrzennym.

3. **Zasada ochrony środowiska** – wdrażanie warunków dla poprawy jakości i zabezpieczenia środowiska naturalnego jako czynnika współkształtującego zrównoważony rozwój obszaru w warstwie społecznej i gospodarczej.
4. **Zasada partnerstwa** – otwarta i efektywna współpraca samorządów obszaru funkcjonalnego oraz podmiotów reprezentujących różne środowiska na tym terenie w tym angażowanie różnorodnych zasobów i kompetencji do osiągnięcia celów strategicznych. Aktywna współpraca jest warunkiem koniecznym do powodzenia realizacji strategii.

Instrumenty wdrażania strategii

Instrumenty prawne i finansowe to dwa rodzaje instrumentów wykorzystywanych przy wdrażaniu strategii.

Podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku) przez samorządy tworzące obszar funkcjonalny stanowi podstawę prawną do rozpoczęcia wdrażania strategii i jednocześnie to pierwszy z kroków w realizacji zapisów dokumentu strategicznego.

Środki finansowe stanowią kluczową rolę do osiągnięcia zamierzonych celów. Podstawowym źródłem finansowania będą środki własne pochodzące z budżetu poszczególnych samorządów, w tym dostępne środki w ramach Wieloletniej Prognozy Finansowej (dotyczy przedsięwzięć dłuższych niż 1 rok). Natomiast zewnętrzne środki finansowania będą dodatkowym i znaczącym źródłem finansowania, o jakie samorządy będą miały możliwość aplikować z dostępnych dla nich właściwych programów.

Finansowanie strategii

Źródłami finansowania zadań przedstawionych w niniejszej strategii będą:

- środki własne samorządów wchodzących w skład Miejski Obszar Funkcjonalny Biała Podlaska;
- środki pochodzące z funduszy europejskich w ramach poszczególnych programów operacyjnych:
 - Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020,
 - Infrastruktura i Środowisko 2014-2020,
 - Inteligentny Rozwój 2014-2020,
 - Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020,
 - Polska Wschodnia 2014-2020,
 - Polska Cyfrowa 2014-2020,
 - Polska Techniczna 2014-2020,
 - Inne;
- środki pochodzące z krajów europejskich nie wchodzących w skład Unii Europejskiej, a należące do Europejskiego Obszaru Gospodarczego, dostępne w ramach szwajcarskiego Mechanizmu Finansowego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego.

Założony i przyjęty system wdrażania strategii obszaru funkcjonalnego zakłada szereg działań do realizacji w ramach poszczególnych celów operacyjnych. Głównym zadaniem władz samorządowych będzie identyfikacja i mobilizacja wszystkich potencjalnych projektodawców

oraz zapewnienie im wsparcia w zakresie szkoleniowo-informacyjnym w okresie realizacji poszczególnych typów projektów.

Pozyskanie funduszy na szereg przedsięwzięć ujętych w strategii jest jednym z najtrudniejszych i jednocześnie najważniejszych z etapów wdrażania zapisów ujętych w dokumencie strategicznym obszaru funkcjonalnego. Dodatkowym atutem jest możliwość realizacji projektów sieciowych w partnerstwie. Umożliwi to urealnienie długookresowej wizji Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska.

3.3. System monitorowania i ewaluacji

Ważnym instrumentem w procesie wdrażania strategii jest system monitorowania w oparciu o rzetelną analizę jakościową zapisów strategicznych oraz odpowiedni dobór wskaźników umożliwiający w mierzalny sposób ocenę efektów wdrażania poszczególnych celów operacyjnych. Wybrane dane monitoringowe pozwalają na obiektywną ocenę skuteczności podejmowanych i realizowanych działań, a co za tym idzie umożliwia na efektywniejsze wydatkowanie środków publicznych. Proces ten wspiera mobilizację władz i społeczności lokalnej do większej aktywności na rzecz realizację strategii. Do głównych elementów systemu monitoringu zaliczane są:

- instytucje odpowiedzialne za proces monitorowania wdrażania strategii,
- przyjęty system raportowania z procesu monitorowania strategii,
- zestaw wskaźników służących do oceny postępów we wdrażaniu strategii.

Instytucjami odpowiedzialnymi za koordynację monitorowania realizacji i wdrażania strategii będą przedstawiciele władzy wykonawczej gmin wchodzących w skład MOF Białą Podlaska wraz z podlegającymi im urzędami, tj. Prezydent Miasta Białą Podlaska wraz z Urzędem Miasta oraz Wójt Gminy Białą Podlaska z Urzędem Gminy. Za proces monitorowania i raportowania będą odpowiedzialne właściwe wydziały. Ocena postępów we wdrażaniu strategii będzie dokonana w cyklu corocznym na podstawie opracowanego raportu obejmującego analizę zebranych danych na bazie przyjętych wskaźników monitoringowych. Przy czym w pierwszym kwartale 2018 roku zostanie opracowany raport z wdrażanej strategii obejmujący lata 2015-2017 (ewaluacja *on-going*). Prezydent Miasta Białą Podlaska oraz Wójt Gminy Białą Podlaska wraz z Radą Miasta i Gminy na podstawie przedstawionego raportu i zawartych w nich wniosków oraz rekomendacji dokonają śródkresowej oceny stany wdrażanej strategii, a także zaproponują ewentualne zmiany skorygowania jej treści.

Zestaw wskaźników został wybrany w oparciu o system monitorowania strategicznego STRATEG¹⁴, który gromadzi wskaźniki monitorujące ze wszystkich strategii na poziomie krajowym i regionalnym oraz programów operacyjnych. Przyjęty zestaw wskaźników pozwoli na monitorowanie strategii na dwóch poziomach, tj. **strategicznym** – odnoszącym się do priorytetowych obszarów rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Białą Podlaska oraz **operacyjnym**, pozwalającym na ocenę stopnia osiągnięcia zakładanych celów operacyjnych strategii. Podczas doboru wskaźników do poszczególnych celów starano się ograniczyć ich liczę

¹⁴ Został utworzony w Głównym Urzędzie Statystycznym, z wartościami od 2003r. pochodzącymi z Eurostatu, GUS i innych Źródeł; przyjmuje trójstopniowy system wskaźników: (1) na poziomie Umowy Partnerstwa (2) na poziomie priorytetów programów operacyjnych (3) na poziomie służących mierzeniu efektów interwencji w ramach programów operacyjnych będzie adekwatny do realizowanych projektów wskaźników produktu i rezultatu bezpośredniego pochodzącego z przygotowanej przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego i szeroko skonsultowanej Wspólnej Listy Wskaźników Kluczowych (WLWK); adres: <http://strateg.stat.gov.pl/>

do minimum, a przede wszystkim wybrano te, których wartości dostępne są w oficjalnej statystyce Głównego Urzędu Statystycznego oraz w bazie Systemu Monitorowania Rozwoju (strateg.stat.gov.pl) w którym zebrano wskaźniki wskazane do monitorowania podstawowych strategii w Polsce¹⁵ oraz Unii Europejskiej¹⁶. Dla każdego wybranego wskaźnika przyjęto wartość bazową, a także wskazano źródło pozyskania wartości wybranych wskaźników.

Cele strategiczne (horyzont czasowy do 2030r.)

Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy				
Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok 2013)	Źródło danych
1.	Liczba zarejestrowanych podmiotów w systemie REGON na 10 tys. mieszkańców	szt.	845	GUS:BDL
2.	Pracujący na 1000 ludności ^(a)	osoby	241	GUS: BDL
3.	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym	%	10,3	GUS:BDL
Cel strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska				
4.	Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 ludności	-	6,42	GUS:BDL
5.	Liczba placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej na 10 tys. mieszkańców	-	4	GUS:BDL
6.	Liczba organizacji pozarządowych przypadających na 10 tys. mieszkańców	-	179	GUS:BDL
Cel strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego				
7.	Saldo migracji na 1000 mieszkańców	osoba	-2,1	GUS:BDL
8.	Odsetek ludności korzystającej z instalacji wodociągowej	%	86	GUS:BDL
9.	Odsetek ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej	%	52	GUS:BDL

(a) – dotyczy podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Cele operacyjne (horyzont czasowy do 2020r.)

Cel strategiczny 1: Efektywna gospodarka oparta na lokalnych specjalizacjach i oferująca więcej miejsc pracy				
Cel operacyjny 1.1. Poprawa warunków do rozwoju działalności przedsiębiorstw w kluczowej specjalizacji obszaru (TSL: transport – spedycja – logistyka) oraz w specjalizacjach wspomagających ze szczególnym uwzględnieniem strefy inwestycyjnej „Lotnisko”				
Lp.	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość bazowa (rok 2013)	Źródło danych
1.	Liczba nowych podmiotów utworzonych w kluczowych specjalizacjach obszaru	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
2.	Liczba inwestorów zewnętrznych, którzy zainwestowali na terenie obszaru funkcjonalnego	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
3.	Liczba przedsiębiorstw objętych wspólnym systemem informacyjno-konsultacyjnym w	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy

¹⁵ Strategie obowiązujące na poziomie krajowym, ponadregionalnym i wojewódzkim

¹⁶ Strategia Europa 2020

	zakresie wsparcia przedsiębiorstw ze środków unijnych			Biała Podlaska
4.	Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 1.2. Podniesienie poziomu wiedzy i kwalifikacji kadr pod potrzeby rozwijających się specjalizacji gospodarczych				
5.	Łączna wartość środków unijnych pozyskanych z programów perspektywy finansowej UE 2014-2020 na promocję gospodarczą i rozwój przedsiębiorczości przez samorządy	mln zł	13	System SIMIK 2014-2020
6.	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione w ramach projektu	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
7.	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego objętych wsparciem	os.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 1.3. Poprawa konkurencyjności obszaru poprzez lepsze wykorzystanie odnawialnych źródeł energii oraz zwiększenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw				
8.	Łączna moc zainstalowana na terenie gminy do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych	kW		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
9.	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii z OZE	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
10.	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie w zakresie OZE	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 1.4. Wzrost liczby turystów poprzez rozwój sieciowego produktu turystycznego opartego na turystyce aktywnej oraz transgranicznej				
11.	Liczba odnowionych obiektów dziedzictwa kulturowego wpisanych do rejestru zabytków	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
12.	Liczba miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	szt.	444	GUS: strateg.gov.pl
13.	Korzystający z noclegów ogółem	osoba	50 581	GUS: strateg.gov.pl
Cel strategiczny 2: Wyższa jakość życia na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska				
Cel operacyjny 2.1. Poprawa warunków mieszkaniowych oraz standardu obiektów użyteczności publicznej				
14.	Liczba mieszkań oddanych do użytkowania	szt.	420	GUS: strateg.gov.pl
15.	Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	szt.	341	GUS: strateg.gov.pl
16.	Liczba zmodernizowanych energetycznie obiektów użyteczności publicznej	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 2.2. Lepsza dostępność opieki zdrowotnej oraz promowanie zdrowego i aktywnego starzenia się				
17.	Liczba osób przypadających na jedną placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	szt.	1786	GUS:BDL
18.	Liczba porad lekarskich udzielonych na jednego mieszkańca	szt.	5	GUS:BDL
Cel operacyjny 2.3. Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu				
19.	Liczba osób bezrobotnych objętych wsparciem	osoba	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
20.	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej	%	6,9	GUS:BDL
Cel Operacyjny 2.4. Podniesienie jakości i poziomu dostępności usług edukacji, rekreacji, sportu				
21.	Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym	%	68,75	GUS: strateg.gov.pl
22.	Odsetek młodzieży na terenie miasta Biała Podlaska, która otrzymała świadectwo dojrzałości	%	72	Okręgowa Komisja Egzaminacyjna

23.	Liczba obiektów sportowych na terenie obszaru funkcjonalnego	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel Operacyjny 2.5. Poprawa jakości rządzenia oraz stanu bezpieczeństwa mieszkańców				
24.	Dochód na jednego mieszkańca	zł	3 253,40	GUS:BDL
25.	Wydatki na jednego mieszkańca	zł	3 133,08	GUS:BDL
26.	Wydatki inwestycyjne na 1 mieszkańca	zł	238,63	GUS:BDL
27.	Liczba jednostek OSP doposażonych w sprzęt			Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel strategiczny 3: Lepsza spójność terytorialna obszaru funkcjonalnego				
Cel operacyjny 3.1. Zapewnienie sprawnego systemu transportu wewnątrz obszaru oraz komunikacji elektronicznej				
28.	Udział wydatków na drogi publiczne w wydatkach ogółem	%	7,95	GUS: BDL
29.	Długość wyremontowanych/zmodernizowanych dróg na terenie obszaru funkcjonalnego	km		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
30.	Powierzchnia parkingów udostępnionych na terenie obszaru funkcjonalnego	m ²		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
31.	Liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej	szt.		Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 3.2. Rewitalizacja fizyczna, społeczna i gospodarcza obszaru				
32.	Wskaźnik pokrycia obszaru funkcjonalnego miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	11,2	GUS: BDL
34.	Liczba zrealizowanych projektów dotyczących rewitalizacji lub kształtowania przestrzeni publicznej	szt.	0	Urząd Miasta Biała Podlaska/Urząd Gminy Biała Podlaska
Cel operacyjny 3.3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego poprzez rozwój infrastruktury wodno - kanalizacyjnej, rozwój systemu ciepłowniczego oraz rozwój systemu gospodarki odpadami				
35.	Długość sieci wodociągowej	km	347	GUS: BDL
36.	Długość sieci kanalizacyjnej	km	204,5	GUS: BDL
37.	Udział odpadów poddanych odzyskowi w ilości odpadów wytworzonych w ciągu roku (m.Biała Podlaska)	%	96,6	GUS: BDL
38.	Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych	CO ₂	0	PEC w Białej Podlaskiej

Wyniki monitoringu są punktem wyjścia i podstawowym źródłem wykorzystywanym w ewaluacji. Jest to proces oceny efektów realizacji interwencji publicznej, jest prowadzony w oparciu o odpowiednie kryteria oraz za pomocą odpowiedniej metodologii. Głównym jej celem jest poprawa jakości podejmowanych działań ze szczególnym uwzględnieniem celów realizowanych podczas przeprowadzanej interwencji.

Ewaluacja podejmowanych działań, wynikająca ze Zintegrowanej Strategii Rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2014-202 (z perspektywą do 2030), na obszarze funkcjonalnym będzie przebiegała w trakcie jej realizacji jako tzw. Elauacja on-going, a po zakończeniu strategii jako ewaluacja ex-post:

- **ewaluacja on-going** – może być realizowana przez cały okres wdrażania strategii, jej celem jest diagnoza i analiza problemów, pojawiających się w trakcie realizacji strategii oraz określenie możliwości ich rozwiązania,
- **ewaluacja ex-post** – jest ewaluacją podsumowującą, dokonywaną po zakończeniu wdrażania strategii, celem ewaluacji ex-post jest określenie oddziaływania strategii oraz jej trwałości, w tej ewaluacji istotną rolę odgrywa odniesienie się do założonych celów oraz ocena na ile udało się je osiągnąć.

Podstawowe kryteria przeprowadzania ewaluacji to trafność, skuteczność, efektywność (ewaluacja ongoing) oraz skuteczność, efektywność, użyteczność oraz trwałość (ewaluacja ex-post):

- **trafność** – analiza określonych celów strategii w odniesieniu do zmieniających się potrzeb danego obszaru,
- **skuteczność** – określenie, czy kierunki działań strategii prowadzą do osiągnięcia celów, analiza tempa wydatkowanych środków oraz efektów strategii w kontekście zaplanowanych wartości docelowych,
- **efektywność** – analiza kosztów interwencji w odniesieniu do jej skuteczności,
- **użyteczność** – ocena na ile osiągnięte efekty odpowiadają rzeczywistym problemom społeczno-gospodarczym,
- **trwałość** – ocena, czy efekty interwencji będą utrzymywać się po jej zakończeniu oraz jak długo będą widoczne jej skutki.

4. Załączniki

- 4.1. Aneks statystyczno - diagnostyczny**
- 4.2. Prognoza oddziaływania na środowisko do projektu strategii**
- 4.3. Opis i wnioski z konsultacji społecznych**
- 4.4. Indykatorywny wykaz wstępnie zidentyfikowanych projektów inwestycyjnych i nieinwestycyjnych wraz z planem finansowym Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Biała Podlaska na lata 2015-2020**